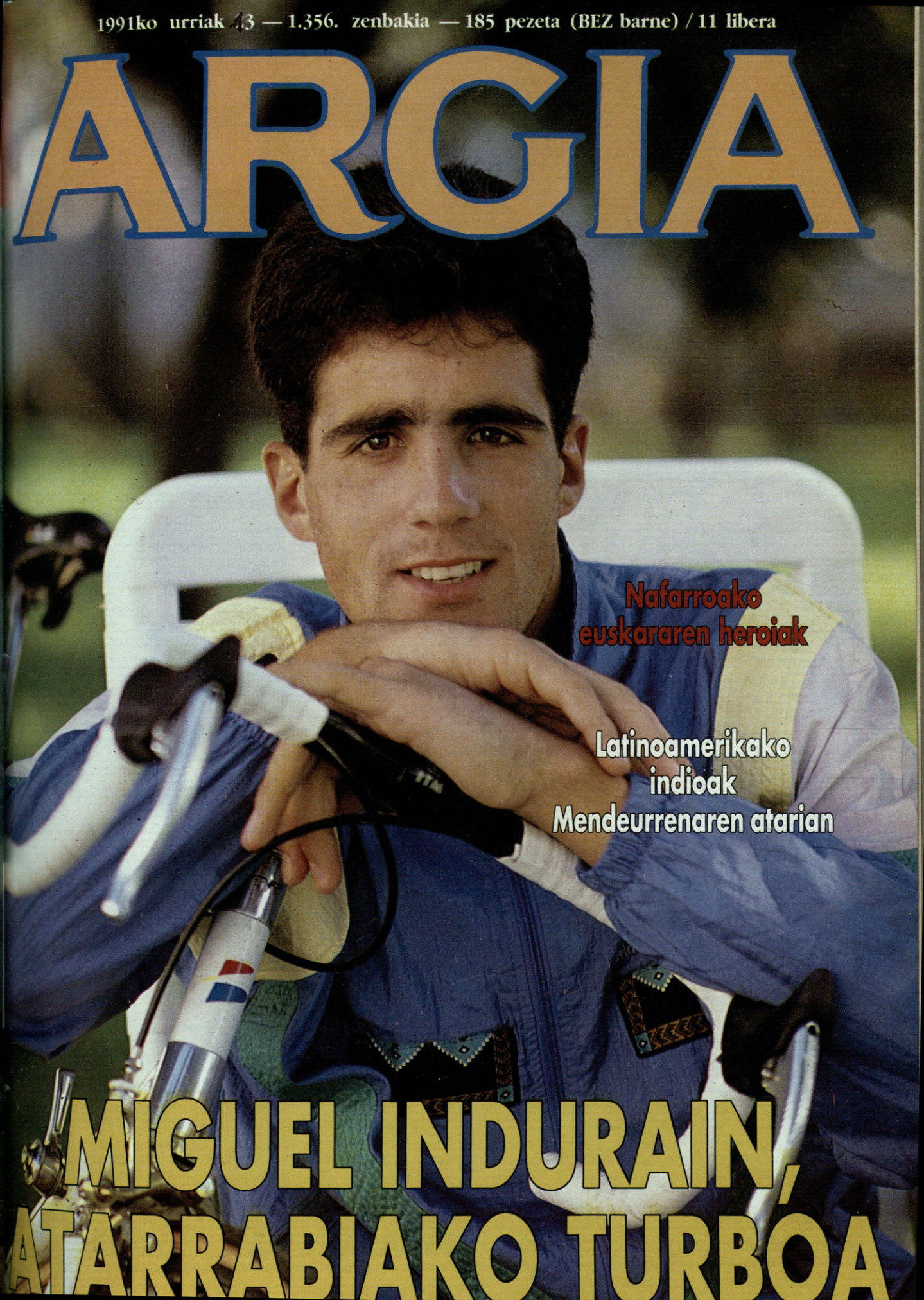

ARGIA

**Nafarroako
euskararen heroiak**

**Latinoamerikako
indioak
Mendeurrenaren atarian**

**MIGUEL INDURAIN,
ATARRABIAKO TURBOA**

ZER BEHAR DU
ETBk
BAZKALONDOETAN?

 EGONEAN
GIRO

ETB

RIVIERA
Telesaila
TXANDAKA
LEHIAKETA
ELKARRIZKETAK
eta abar

EGUNERO
14:20

Ibaigane jaietan

ETA azkenik eskerrak eman publikoari, bera barik Athletic ez bait zitekeen egun dena: Bilboko, Bizkaiko eta Euskal Herriko harrotasun ikurra. Zuen zain gaude aurten ere *guztion laguntzarekin* berriro beteko ditugula Santi Mamiñeko harmailak lehenengo partidutik. Eskerrik asko eta *Aupa Athletic!* »

Lerro hauekin amaitzen du Lertxundi jaunak denboraldi berriari egindako agurra. Klubaren zaletu *guztio*k sartu gaitu gure lehoien alde aurpegia emateko. Aitzitik, jaun honek eta bere lagunek (ez ahaztu hau sinatzen dugunok ere botua eman geniola aipatutakoei) *txiringito* supergarestia paratu. Zaletu gehienok, askatasun osoz ibil gaitzke Ibaiganeko lorategietan barna, ikusiz zelan jaun eta andereño batzuk gure sosak urtzen dituzten.

Izango al dira hauek Athletic aurrera aterako dutenak, ala *jaun*hura bezalako jendea gaueko 12etan ahotik sugeak botatzen ari zena, berari, andreari eta semeari

2.100 pezeta kobratu zietelako kafesne bi eta koladun freskagarri bat edateagatik. Athleticen bazkide gehienok ez dugula nahi «Bilbaina»-ren gisako Athletic bat, eta egun batean *botua eman* genizuen bezalaxe, *botako* zaituztegu hurrengo hauteskondeetan, eta ez da hitz joko soila, ez horixe.

Karmelo Carral Tellitu eta beste bost bazkide (Bilbo)

«Irtetzea» dela eta

1.351 zka. daraman ARGIAN, «Irakurleak Mintzo» sailean, «Ongi esatzea, gaizki «esatzea» izeneko artikuluxo bat dator Erramun Gametxok sinatua. Bertan oso kexu da «irtetea» erabili ordez geroz eta gehiago «irtetzea» erabiltzen delako. Eta honi, gainera «hitz itsusi» deritzo. Nik, itsusia ez dela aldarrikatzeaz gainera, aldaki zuzena eta egokia dela esango nuke, nahiz eta Euskaltzaindiak «irtetea» gomendatu. Badakigu -n fonemaz amaitzen diren aditzek partizipio burutugabea -TEN egiten dutela eta ez -TZEN.

Bi salbuespen ditugu, momentuz burura datozkidanak: «eten» eta «irten» aditzenak. Zergatik? Segidako bi TE ahoskatzeak lekeen kakofonia ekiditearren, dudarik gabe. Erramunentzat eta bizkaitarrentzat ez litzateke, agian, kakofonia, eta araua zorrotz aplikatu beharko litzateke. Beste euskaldun batzuri, ordea, ez zitzaion atsegin TE-TE hori eta salbuespenak egitea erabaki zuten. Honela: edaten, egiten, egoten, ekiditen, irakiten, irioten, e.a., baina etetzen eta irtetzen.

Azken urteotan «jasatzen» erruz erabilidu hainbatek, baina badirudi «jasaten» erabat nagusitu zaiola zorionez.

Jon Urrujolegi (Donostia)

Arrazakeria eta dirua Frantzian

AZKEN hilabeteotan izugarrizko gorakada egin du Frantziako herri zeni agintarien artean afrikarrekiko arrazakeriak. Frantziar nazionalitatea odolez bakarrik lortzea proposatu dute.

Zein faltsukeria! Mila arrazoren artean, bat aipatuko dut, zinismo hori salatzeke. Haitiko Duvalier diktadoreari sekulako harrrera egin eta gero, beren burua eskaini dute Aristide hautatuari asilo emateko. Zer dira, lehen mailako etorkinak? Eta, bestalde, non kokatzen du bere burua Frantziako Gobernuak Haitiren kasuaren aurrean, estatukolpea jo dutenekin ala demokratekin? Eta hori al da hurbildu beharreko Europa?

Joxemiel Iturri (Irun)

Akatsak zuzentzen

IRAILAREN 22an kaleratu genuen aldizkariaren Kultura sailean, «Nor Nori Nork» izeneko atalean, Dionisio Amondarainek ez zuela perfilen araberrako hizkuntz maila neurtzeko azterketa gauditu adierazten genuen. Dionisiok, HAEK ondo adierazi digun bezala, Teknikari Gaitua (TG) izeneko titulua lortu du; beraz, gaizki esanak barkatu.

ARGIA

NIK ERE HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN-DEITURAK

HELBIDEA

HERRIA

HERRIALDEA

BANKU/ AURREZKI KUTXA

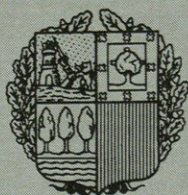
SUKURTSALA

KONTURAREN ZENBAKIA

TEL

D.P.

- 6.** Politika kronika. IÑAKI ZUBIONDO.
- 8.** Bittor Erkiaga eta Alipi Tudanka, EAJko Euzko Gudarosteko lehendakaria eta idazkaria:
«Ospatzen diren 'gudari egun' guzti horiek ez dira Gudari Eguna». GARBIÑE UBEDA.
- 12.** Politika ttantaka.
- 14.** Nazioarteko kronika. LUKAS MARTINEZ.
- 16.** Latinoamerikako indioak V Mendeurrenaren atarian. XABIER LETONA.
- 20.** Nazioartea ttantaka.
- 22.** Nafarroako zenbait ikastolaren egoera oso larria da. Euskararen heroiak. AMAGOIA IBAN.
- 27.** Gazteria berria, gaur egungo gizartearen isla. 68ko Maiatzaren seme-alabak. MYRIAM GARTZIA.
- 31.** Telefono zenbaki berezien erabilera hedatuz doa Euskal Herrian.
Dei bat larrialdi bakoitzeko. AMAGOIA IBAN.
- 34.** Miguel Indurain: «Aurtengo biretan maila handia eskatu eta eskaini da». MYRIAM GARTZIA.
- 40.** Kultur kronika. JOSU LANDA.
- 42.** Donostiako Elizbarrutiko Museoa, artea eta erlijioaren uztarketaren bidetik. PATXI SARRIEGI.
- 45.** Elizanbururen poesia gaurkotu du Euskal Kultur Erakundeak. JOXI GOIKOETXEA.
- 48.** Maila handiko europear hizkuntzalariak bilduko dira astebetz.
Euskal Dialektologia zuzpertzeko, Nazioarteko I. Biltzarra Bilbon. RITXI LIZARTZA.
- 50.** Munduaren zabaletik kultura. J.M. HERITZ.
- 52.** Kultura ttantaka.
- 54.** Astegiroa.
- 63.** TXT.
- 66.** Lemoiz apurtu! JUAN MARI ESKUBI.

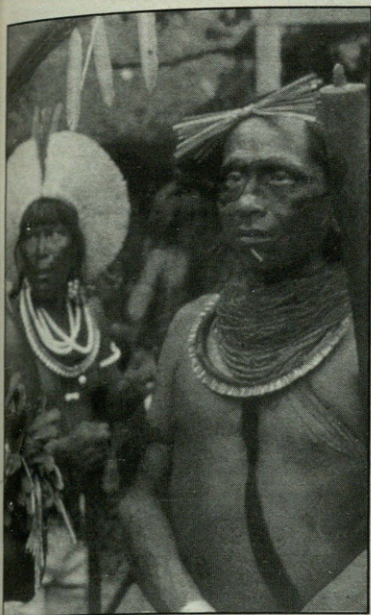
Eusko Jaurlaritzako Kultura Saila
diruz lagundutako aldizkaria

GUDARI EGUNA: EAJko Euzko Gudarosteak urriaren 13an ospatuko du Azpeitian Gudari Eguna. Urtero bezala, Ramon Azkue EAJko gudarien buruzagia eta Santoñan 1937an afusilatu zituzten guztiak omenduko dituzte. Bittor Erkiagak eta Alipi Tudankak, baina, Euzko Gudarosteko lehendakariak eta idazkariak azaldu digutenez, 36ko Gerra Zibilean EAJren izenean Euskadi defendatu zutenak bakarrik ziren gudariak. /8

EUSKARA: Urriaren 20an ospatuko da Atarrabian aurtengo Nafarroa Oinez. Urtero dirutza handia irabazten da ospakizun honi esker, baina hala ere Nafarroako Ikastolen egoera oso larria da orokorrean. Eskualde erdaldunetako zentruetan (Tutera, Biana, Lodosa...) azkeneko urteotan irakasleek ez dute sosik ere kobratu. Maila batean haur bakarra izanik, euskaraz irakasten jarraitzen dute gizon emakume hauek. Hauek ditugu euskararen heroiak. /22

INDIOAK: Urriaren 12an Amerikako konkistaren 'ospakizunetan' sartuko gara bete betean, eta Espainiako gobernua prestakizunetan buru belarri dago sartuta. Latinoamerikako indioak ere 'ospakizunaren' salaketa lanetan daude murgildurik. Historiako genozidiorik handiena izan denaren islada txikia eskaintzen dugu erreportaijan zehar./16

MUSIKA: «Ikusten duzu goizean», Elizanburu poetaren omenez grabaturiko diskoa, urriaren 12an kaleratu da Olhain, Sarako elkarteak antolatu duen Elizanburu Urtearen barnean. Proiektua, Euskal Kultur Erakundea eta Elkar argitaletxearen arteko koprodukzioa izan da eta Michel Ducauren zuzendaritzapean Ipar Euskal Herriko kantariak parte hartu dute./45

MIGUEL INDURAIN: Txirrindulari famatua dugu 26 urteko gizon hau. Espainiako Itzulian bigarrena, brontzezko domina Munduko Txapelketan, Cataluynako Volta eta Tour-ean garaile... Hainbeste espero ez bazuen ere, kopaz eta dominaz gainezka itzuli da etxera Miguel Indurain. Txirrindularitaz hitz egiteko eta datorren denboraldian zer egingo duen jakiteko atera dugu entrenamendutik./34

Jabea: Zeruko Argia, S.A.L.

Argia egiten dugu:

Donostian: Eñaut Apaolaza, Gorka Arrese, Amagoia Iban, Alberto Irazu, Joxi Goikoetxea, Ritxi Lizartza, Juan Jose Petrikorena, Patxi Sarriegi, Garbiñe Ubeda.

Bilbon: Joseba Azpeitia, Jose Mari Egaña, Myriam Garcia, Xabier Letona, Ermiñe Madariaga, Sabino Madariaga, Amaia Nabaskues, Jon Olaizola, Xabier Zabaleta.

Iruñean: Iñaki Camino.

Iparraldean: Ixabel Etxeberria.

Kolaboratzaileak: Mikel Antza, Kike Amonarriz, Mikel Asurmendi, Edorta Arana, Xipri Arbelbide, Karlos Argiñano, Patxi Azpillaga, Mikel Arrieta, Nerea Azurmendi, Juan Mari Arzak, Jean Louis Davant, Enbido, Elhuyar, Xarlo Etxezarreta, Xabier Euzkitze, Luis Fernandez, Itsaso Fernandez, Fernan Goñi, Andres Gostin, Arantxa Gutierrez, Jimu Iturralde, Josu Landa, Juan Jose Lapitz, Amaia Lasa Alegria, Xabier Lekuona, Xabier Lezeta, Emilio Lopez Adan, Mattin, Bego Montorio, Fermin Muguruza, Imanol Murua, Joxan Oiz, Eva Olaizola, Xabier Oleaga, Bota Punttuba, R. M. Sabaris, Joxemi Saizar, Carlos Santamaria, Jon Sarasua, Tala, Txillardegui, Iñaki Uria, Iñaki Uriarte, Asisko Urmeneta, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Argazkiak: Aitor Bayo.

Diseinu eta montajea: Garbiñe Ubeda, Karlos Beristain.

Azala: Aitor Bayo, Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Ramuntxo Sagarzazu.

Promozioa: Jose Luis Olaziregi.

Administrazioa: Aitor Aznar.

D.L.: 80-1963.

Commission paritaire: 72562 E.

Helbidea: Industrialdea, 1 eta 2 pabiloiak. 20160 Lasarte-Oria. 114 Postakutxa Bilbo

Tfnoa: (943) 37 15 45, (94) 424 46 63.

Faxa: (943) 36 10 48.

Inprimategia eta Fotomekanika: ANTZA.

1991. urterako harpidetza sariak (BEZ barne):

Hego Euskal Herria ..	7.450 pezeta.
Ipar Euskal Herria ...	490 libera.
Estatu Espainola	7.450 pezeta.
Beste atzerriak	9.800 pezeta.
Airez	14.900 pezeta.

Presoak ederki daudela uste du Ardanza lehendakariak

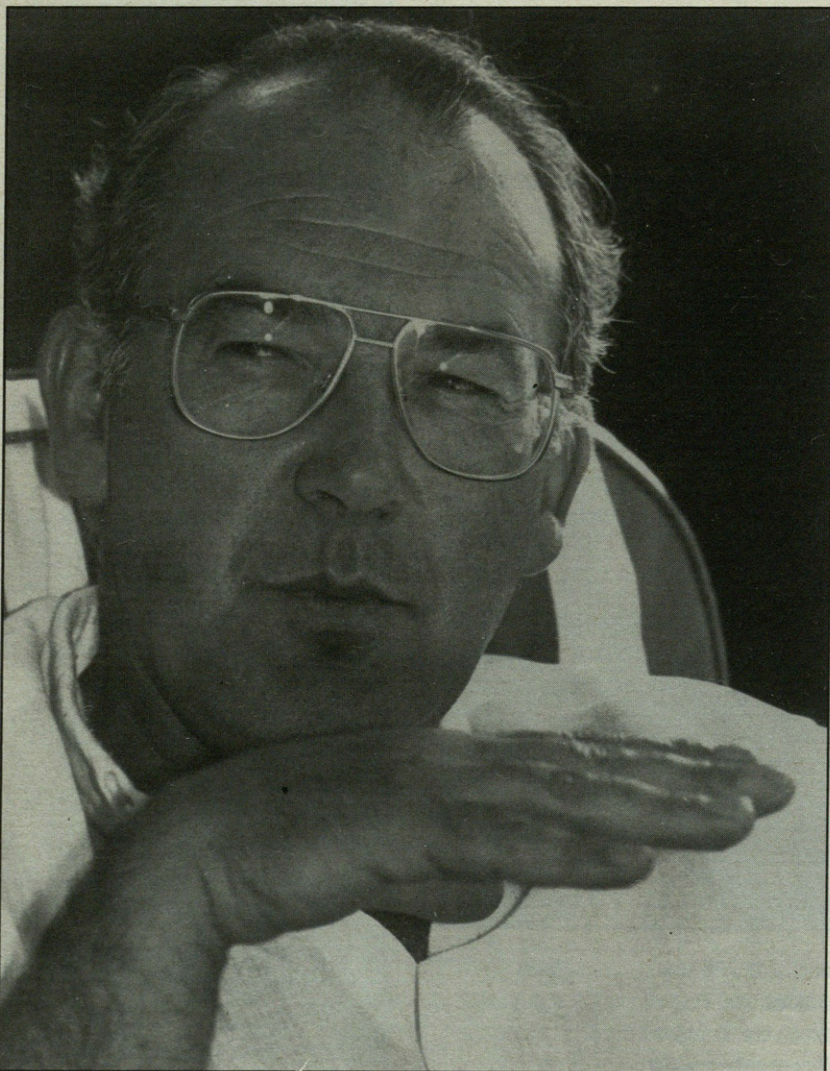
ORMAZABAL familiaren abokatuak, Jone Goirizelaia, Arantza Zulueta eta Iñaki Goioagak kasuarekin jarraitzeko asmoa azaldu dute. Abokatuok, Juan Maria Atutxa Barne kontseilariak emandako bertsio ofi-

ziazak gaitzetsi dituzte, Turkoren informe forenseak biltzen dituen zehaztapenekin eta operazio polizialean parte hartu zuten ertzainen adierazpenekin bat ez datozelako.

Guillermo Portero Lazkano eta Ra-

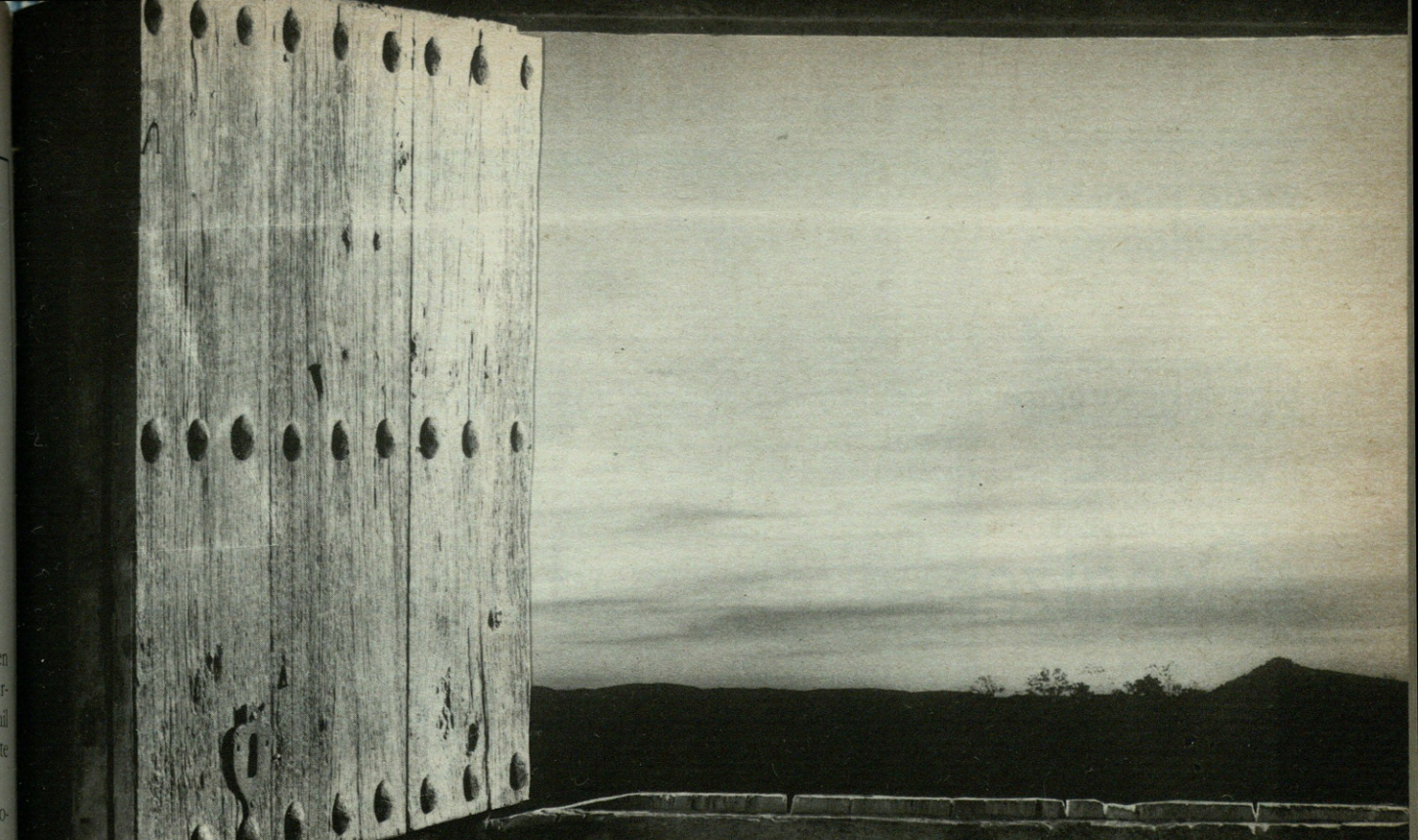
fael Alkaraz medikuek sinatu duten informe forensearen arabera, "Turko", bihotzean jasotako tiro batek izan zuten, eta hilik erortzen ari zela, berrazpitu zuten lokian.

Medikuek adierazi zutenenez, bihotzean duen tiroa 50 zentimetro baino gehiago hurbilagoatik egin zion hil zuenak, eta 10 zentimetrotako distantziatik egin izan zitekeen. «Atutxak azaldu behar du ko luke —esan zuten abokatuok— zergatik esan zuen buruan tiro egin ziotela Ormazabalek zaurituta zegoen ertzaina erremata ez zezan; eta hori «errematatzea» ez bada, zer ondoren «bihotzean tiroa jaso ondoren, erortzean, buruan tiro egitea».

EUSKAL preso politikoen kolektiboak, Euskal Herriko gartzelatan biltzen diren eta sakabanaketaren kontrako mobilizazioari ekin bezain pronto, halaxe bota zuen Radio Nacional-ean Jose Antonio Ardanza lehendakariak: «preso guztiok gaitzetsi zela bakarrean, bitan edo hirutan biltzen badituzte, erradikalek beren lege gogorra inposatuko diote kolektibo guztiari». Horregatik «orain arteko jokaera» mantentzeko eskatu zien gartzelako buruei. Barne Ministraritzak martxan jarritako sakabanaketa politikari buruz, Ardanzak, «gaur egun demokrazia berrantolatzea» bizi direla presoak adierazi zuen, eta, «logikoena eta inteligen- teena presoentzat, bere horretan segitzea» dela uste du.

Iñaki Zubiondo

EUSKARAZ BIZI

Euskal Herria!

EUSKAL HERRIKO ALFABETATZE EUSKALDUNTZE KOORDINAKUNDEA

ARABA:

Perú, 8 - Tel. 22 60 50 - Gasteiz

BIZKAIA:

Diputazio kalea, 3, 1.a. - Tel. 424 17 10 - Bilbo

GIPUZKOA:

Marina kalea, 9, 1.a. - Tel 47 19 35 - Donostia

IPARRALDEA:

Pontrike karrika, 17 - Tel. 59 25 76 09 - Baiona

NAFARROA:

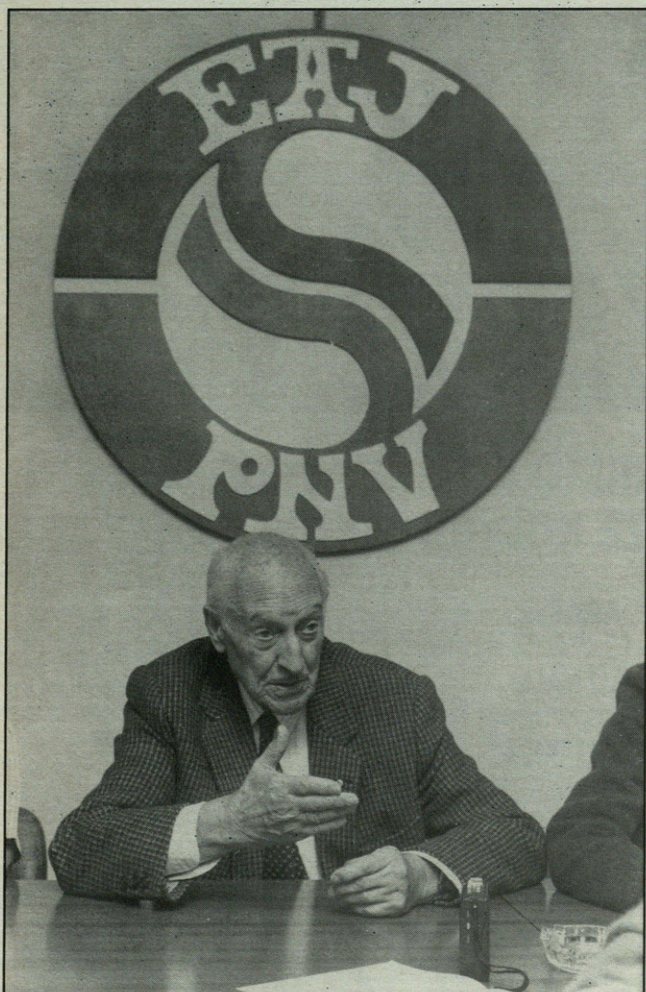
Konpañia kalea, 25, 2.a. - Tel. 22 03 13 - Iruñea

izan euskaldun!

Bittor Erkiaga eta Alipi Tudanka, Euzko Gudarosteko lehendakaria eta idazkaria

«Ospatzen diren 'gudari egun' guzti horiek ez dira Gudari Eguna»

Bittor Erkiaga EAJko Euzko Gudarosteko lehendakaria.

Azpeitian ospatuko du EAJko Euzko Gudarosteak bere egunik seinalagarriena. Urriaren 13an izango da aurtengoa, eta Raul Azkue EAJko gudarien buruzagia eta Santoñan afusilatu zituzten beste guztiak omenduko dituzte. Bittor Erkiaga Euzko Gudarosteko lehenkakariak eta Alipi Tudanka idazkariak gudariak zer diren definitu digute Gudari Egunaren atarian.

ARGIA. 36an sortu zuen EAJk Euzko Gudarostea, gerrarekin zer ikusia zuen oro horren bidez bideratzeko. Zer funtzio du gaur egun Euzko Gudarosteak?

BITTOR ERKIAGA.

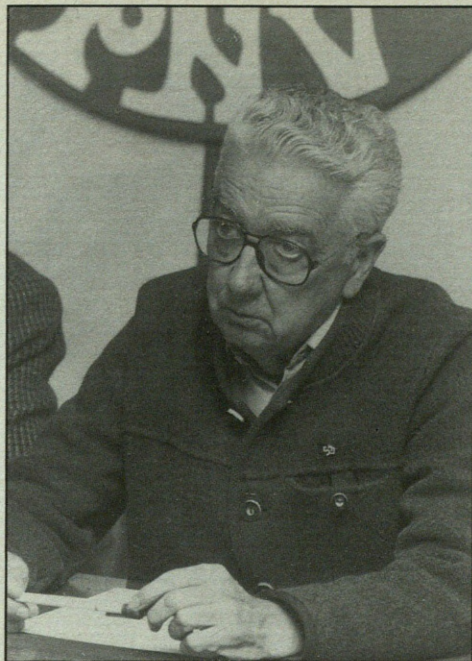
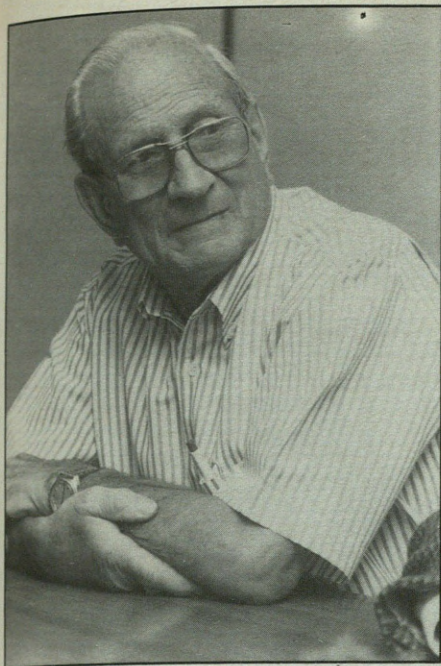
Orduko gudariak edo hauen familiakoek dituzten beharretan laguntzea du helburu Euzko Gudarosteak. Iaz, Franco garaian hiru urtetik gora preso egon zirenentzat diru-laguntza bideratu genuen. Gaur egungo Madrilgo gobernuak milioina pezetan emango die. Ez dugu Alderdiko eta Euzko Gudarosteko gudarien mesedetan bakarrik egin eskaria. Garai

hartan hiru urtetik gora preso egon zen oro laguntza saiatu gara, preso izandako horien pentsamoldea ez nahi izanda ere.

Dena den, zuzendaritza mantentzeak helburu bat da inportantea: urtean behin Gudari Eguna ospatu behar izatea.

ARGIA. Urriaren erdian dera izaten da beti...?

B.E. Bai, urriaren 15etik hurbilen dagoen igandean antolatzen dugu Gudari Eguna. Egun honekin, duela 50 urte Santoñan, maximo tutako gudalosteak 37 pertsona afusilatu bait zituzten

Bittor Ruiz de Agirre, gudari izandakoa eta Alipi Tudanka Eusko Gudarosteko idazkaria.

komunistak, orduko ELA-koak, EAJkoak, errepublikarrak, sozialistak... Horien artean zen Ramon Azkue, EAJko gudarien buruzagia, eta gizon honen omenez ospatzen dugu urtero Gudari Eguna.

ALIPI TUDANKA. Horregatik, ospatzen diren 'gudari egun' guzti horiek ez dira Gudari Eguna. Euren borrokalari festa egin nahiko dute akaso... Edo beren heroien, beren hildakoen eguna ospatu nahiko dute... baina inola ere ez Gudari Eguna, ez bait dira gudariak. Gogorra da baina hala da.

A. Zer da, beraz, gudaria? Zerk definitzen du?

A.T. Gaur egun ez dago gudaririk. Gudariak, Espainiako Armadaren matxinadaren kontra borrokatu zutenak bakarrik dira. Matxinada gertatu zenean, EAJk gau osoa eman zuen zer egingo ote zuen erabaki beharrean. Aukera bakarra zutela konturatu ziren: kontra egin behar zitzairen Euskadi okupatu nahi zuten Espainiako Armadakoei.

Okupazioaren ondorioak oso txarrak izango zirela uste genuen, eta halaxe gertatu zen. Bizkaia eta Gipuzkoa ekonomikoki zigortu zituzten, traidoreak zirela atxakia jarrita, oposizioak handiena bi herrialdeotan izan zutelako. Nafarroa eta Araba ez ziren herrialde traidoreak izan, baina sekulako sarraskia egin zuten bertan, Gipuzkoan eta Bizkaian adinakoa. Cruzada deitu zioten

izanda ere. Bat ere uniformerik gabe borrokatu genuen, eskopeta eskuan eta besterik ez. Baina gerra bukatu bezain pronto, bakoitza bere lanera bueltatu zen, ahal izan zuenak behintzat, parapetoetan borrokan aritu ginela ahaztuta.

Neretzat zer esan nahi duen galdetzen badidazu, orduak eta orduak pasatuko genituzke, horri buruz hitzetan. Amaia liburuak azal-

«Gaur egun tiroka dabiltzan horiek Askapen armadako soldaduak izan daitezke, baina ez gudariak» ●

matxinadari matxinatutakoek berek, baina nola izan zitekeen Kruzada, hainbeste apaiz afusilatuta?

'Gudari' hitzak ez du itzulpenik, gudaria ez bait da soldadua. Soldaduak armada erregularreko partaideak dira, eta sariak eta medailak jasotzen dituzte. Guk ez genuen horrelakorik jaso, batzuk heroiak moduan ibili

tzen du gudariaren izaera, Altabizkarko kantuan. Hamalau urte nituela irakurri nuen.

Zer esango nizuke nik... Ba omen daude gaur egun tiroka dabiltzan batzuk, Askapen Armadakoak omen dira. Ba tiroka dabiltzan horiek Askapen armadako soldaduak izango dira, baina ez gudariak. Lehengoan, San-

Erasoari aurre egin nahian

Gerra Zibilaren atarian, Espainiako Armadaren matxinada igoaltsua zen herri guztietan. Behin militarrek matxinatuta, Goardia Zibila batzen zitzairen hauei, eta baita bertako Falangea ere. Langileen erakundeek greba orokorra aldarrikatzen zuten eta armak eskatzen zituzten, eta orduan matxinatuek afusilatu egiten zuten jendea. Gipuzkoa eta Bizkaian matxinadak porrot egin zuen, herri komiteak sortu bait zituzten erasoari aurre egiteko.

Araba Oriol-ek menderatu zuten. Iruñean, berriz, 6.000 karlista jarri ziren Mola generalaren alde.

Defentsa Batzordeak ere sortu ziren berehala. Hauek hartu zuten agintea Eusko Jaurlaritza osatu bitartean. Bizkaiko batzordean, Etxeberria Novoa gobernadore zibila; Aldasoro eta Espinosa errepublikarrak; Gomez Saiz sozialista; Astigarrabia komunistak; De la Torre, Jauregi eta Gorostiza jeltzaleak; Bastera ANVkoa eta Valle anarkista zeuden. Gipuzkoako Defentsa batzordean: Amilibia sozialista; Telesforo Monzon jeltzalea; Larrañaga komunistak; Etxeberria sozialista; Aguado errepublikarra eta Imaz ANVkoa.

Gipuzkoarrek hainbat herritan batzorde militarrek sortu zituzten. Eibarko batzorde militarrean sozialistak ziren nagusi eta Donostian anarkistak. Azpeitiako komandantzia jeltzaleak ziren nagusi; bertan sortu zen, Candido Saseta-ren agindupean Euzko Gudarostea.

Euzko Gudarostearen gaur egungo lanik nagusia, urtero Gudari Eguna antolatzea eta hil zituzten jeltzaleak omentzea da.

tutxun ikusitako gauza baten sekulako grazia egin zidan. gudari deitzen diren hauek 36ko gerrako gudarien argazkiak jarri zituzten, 20 bat argazki, bat parape-toan, bestea dispartzen... Euzko Gudarosteak eta EAJk lagundutako liburutatik ateratakoak. Ez zegoen bat ere argazkirik gudaria parape-toaren parean meza errezatzen. Kopiatu nahi baldin badigute, dena kopia dezatela. Ondradua naizela esateko ondradua behar dut izan denetarako. Gudari izateko garai hartako gudariaren arabera izan behar da, eta guk zerbitzatu genuena zerbitzatu. Ikusi izan ditut 'gudariak dira, ez terroristak' dioten kartelak... barre egin behar izaten duzu askotan.

A. Nolakoa zen Ramon Azkue?

A.T. Nik ez nuen oso ondo ezagutu, gaztea bait nintzen. Gizon normala zirudien. Kategoría sozial handia

zuen herrian.

B.E. Oso pertsona serioa zen, formala, kontzientzia izugarria zuena. Arraro egin zitzaigun hura bezalako gizon ona jartzea gerra departamentuko buru. Ederki asko bete zuen, hala ere, bere lana. EAJko buru zen orduan, edo akaso lehenago-

«Ikusi izan ditut 'gudariak dira, ez terroristak' dioten kartelak... barre egin behar izaten duzu askotan» ●

tik ere bazen. Pertsona aparta zen.

A. Santoñako afusilamenduari buruz zer oroitzapen duzue?

B.E. Jende asko afusilatu zuten, baina lehenengoak 14 pertsona hauek izan ziren. informaziorako eta organizaziorako izugarrizko boterea izan dugu, gogoan dudanez. Hauek afusilatu

zituztenerako martxan zegoen Duesoko organizazio eta informazio batzordea.

A. Zenbat batailoi zegoen orduan?

B.E. Alderdikoak 28 ziren, baina denera 72 zeuden. 72, taldeak, intendentzia, transmisio orokorrak eta sanita-

behintzat, kaperauak gertatu. Gure artean, gure konpainian, hiru genituen, eta horietako bat oraintsu hil dena zen, Lino Akesolo.

Lehenik konpainiak sortu ziren, eta gero, urrian edo konpainia horiek bilduta batailoiak sortu ziren, 36ko Euzko Jaurlaritzaren eta Indar armatu errepublikaren eskema baten arabera. Konpainia horiek urrira birtartekoak alderdi politikoenak ziren gehienak, baina baziren nahasiak ere.

Hasieran konpainiak ginenen, eskupeta eta errebolberrak genituen. Baina urritik aurrera fusil txekiarak, errusiarrak...

A. Zer nolako pertsonak osatzen zituzten konpainiak?

B. E. 17 urteko boluntarioak ere izan genituen. Nahikoa zen borondate ona eta kementa.

tea kontuan hartuta, bestela 60 bat edo. 800 bat pertsona izango ginen.

A. Nola zeuden osatuta batailoiak?

B.E. Lau konpainia infanteria zituzten, ametrailadoreena beste bat, lotura eta transmisioarena beste bat, eta baita zulatzaileen sekzioa ere. Sanitate sekzioa ere zegoen. Bestalde, EAJkook

Garbiñe Ubeda

AUTOSERVICIO
Agerretxe Ibilbidea
DEBA

EKO TOLOSA
Zumalakarregi kalea, 4
TOLOSA

SAN JUAN BAUTISTA
Villas auzoa
KOOPERATIBA
HERNANI

EKO VILLALBA
Torres Urquizu kalea, 13
EIBAR
San Juan kalea, 9
EIBAR

DIFERENTE C.B.
Gran Via kalea, 11
GROS AUZO — DONOSTIA

EKO SAN MIGUEL
Bartolomé de Urdiso kalea, 9
IRUN

EKO BERAUN
Galtzaraborda Etorbidea, 2/8
BERAUN — ERRETERIA

BASTIDA
Erdiko Kalea, 32
MUTRIKU

SUPERMERCADO SOKOA, C.B.
Sokoa Merkatalgunea, 7
Hirigintza (ABARKA Jatexearen atzean)
HONDARRIBIA

MERKEK IGLESIAS
Azkuene Kalea, 12
TRINTXERPE

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa 2/8
ASTEASU

ECONOMATO ORBEGOZO
C/ Eliz — Kalea, 1
ZUMARRAGA

BETI MERKEK
Loiola kalea, 12
DONOSTIA

SUPER RENTERIA
Vicente Elicegei kalea, 5
ERRETERIA

EKO ALTZA
Larratxo Ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

SUPER ANDONAEGUI, C.B.
Andonaegi kalea, 10
SAN PEDRO — DONOSTIA

SUPER IZTIETA
San Sebastián kalea, 16
ERRETERIA

EKO ERREKONDO C.B.
Zigordia kalea, 7
ZARAUTZ

EKO AIETE
Elxadi Saila
AIETE — DONOSTIA

SUPER AMARA
Isabel II.a, 16 zbk.
DONOSTIA

EKO

Vivodist

E Z P A L A K

■ JOSEBA LAZKANO: «EZ NABIL JUSTIZIATIK IHESIAN»

KEM-EKO ordezkaria den Joseba Lazkanok Joseba Lazkano KEMeko ordezkariak prentsurrekoa eman zuen Justiziatik ihesi atzerrian dagoenik ukatzeko. «Errepresio selektiboari kolektiboki erantzuteko eskubidea dugu intsumisook eta horregatik ez naiz azaldu Tenerifeko epailearen aurrean, baina guztiz faltsua da ihes egin dudala», adierazi zuen.

Tenerifeko epaitegi militarrek intsumiso hau bilatzeko eta atxilotzeko agindua eman zuen joan den astean, deitu zitzaionean azaldu ez eta atzerri joango ote zelakoan. Lazkanok adierazi zuenez, Polizia uztailan izan zen bere etxean eta orduz geroztik ez dute bera aurkitzeko saiurik egin.

Estatu osoan bi mila intsumiso inguru daude, eta horietatik erdia baino gehiago Hego Euskal Herrikoak dira. Objektoreei dagokienez, urte hasieran 40.000tik gora zeuden estatuan.

KEMeko ordezkariak jakin erazi zuten, intsumisook oso tratamendu desberdina jaso dute: hamar epaitu

dituzte eta horietatik bat bakarrik ari da gartzela zigorra betetzen eta gaur egun Lazkanoren kontra bakarrik dago atxilotzeko agindua.

■ FITERO ETA FALTZESEKO KOARTELAK EZ DITUZTE ITXIKO

NAFARROAKO Gobernuaren delegazioak ziurtatu zuenez, Goardia Zibilak ez du Fitero eta Faltzeseko koartelak ixteko asmorik, Luis Roldan eta Goardia Zibileko zuzendari Nagusia, eta bi hoerriotako udal ordezkariak bildu eta erabakitzen duten arte.

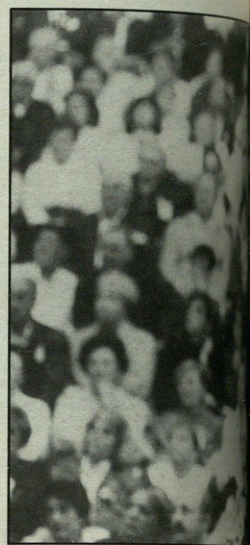
Horrelako elkar hizketarik ezin izan dute oraindik egin, Goardia Zibileko zuzendari nagusiaren denbora faltagatik.

Bestalde, bertako zortzi goardia zibiletatik hiruk utzia dute koartela, Gobernu delegazioak adierazi duenez, poliziok traslodoa eskatuta zutelako.

■ 'UNIDAD VIZCAINA'K AURKEZTU DITU ESTATUTUAK

ADOLFO Kareagaren alderdiak aurkeztu berriak ditu bere estatutuak Bizkaiko Gobernu Zibilaren erregistroan. Unidad Vizcaina, Araban UAk sortutako arrakasta bera lortzeko asmotan sortu zen. Adolfo Careaga PPko militante ohiak adierazi zuenez, «Bizkaiko gizartean dagoen hutsuneak bultzatu du ezaugarri hauetako alderdi baten sorrera».

Unidad Vizcainak erabat defendatuko du «nazioaren batasuna», Adolfo Careaga UVko bultzatzaileak dioenez, eta beraz, «errealitate honen gainbehera nahi duten guztien kontra jardungo dugu».

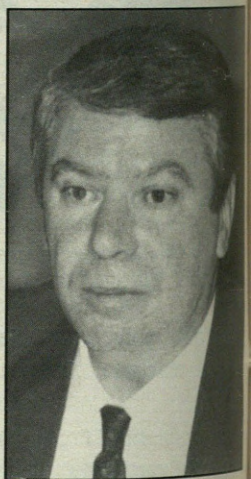

«Euskadik eskubidea du estatu propioa sortzeko, bala nabiko bala».

Xabier Arzalluz.
Diario de Navarra,
91-IX-30.

seilariak gobernuaren beharraren arabera aukeratu ditut, eta ez PSOEn nahiaren arabera».

Ramon Jauregi.
El Correo Español, 91-X-2.

«Inork ez du kilorik galdituko ETako kide presoek ustekabeko gose greba horretan».

Jose Luis Corcuera.
Deia, 91-X-2.

G O R D E T Z E K O A K

RAMOS HIDALGO-KO LANGILEAK SUDUPERENGANA PROTESTAN

RAMOS HIDALGO S.A. enpresako berrogeitamar bat lagun Gipuzkoako Diputazioaren parean bildu ziren Roman Suduperi, enpresaren kontratua bukatuta zein egoeratan geratu diren azaltzeko eta protesta egiteko. Langileek, euren lan egoeraz duten informazio eza salatu zuten, eta konpontzeko bilera bat egin nahi dute Diputazioko ordezkariekin.

K A R T A J O K O A N

enbido...

...ordago!

«KASeko puntu bakar bat ere ez da negoziagarria UPNrentzat».

Jesus Aizpun.
Egunkaria, 91-X-3.

«Lasaien loak bartu ninduen eguna, sententziatu nindutenekoa».

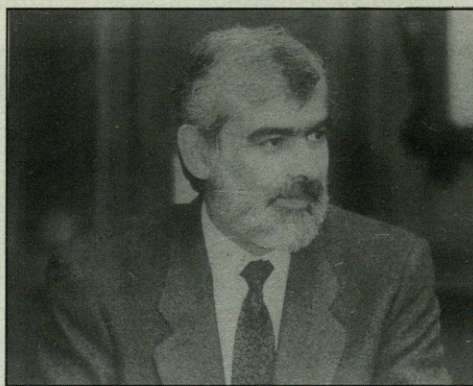
José Amedo.
El Diario Vasco, 91-IX-30.

«Orain arte dauden bezala jarraitzea da onena presoentzat».

Jose Antonio Ardanza.
Egunkaria, 91-X-1.

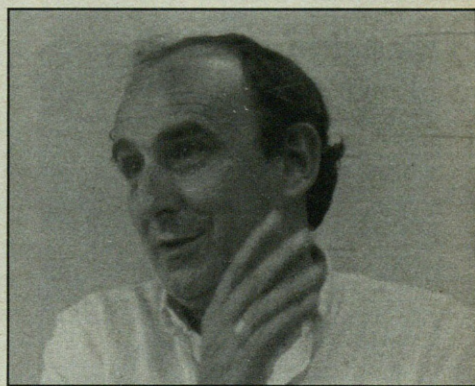
«Añamendi ez da jada EEren arazoa, Carlos Garaikoetxearena baizik».

Xabier Markiegi.
Egin, 91-X-3.

FERNANDO BUESA

Eusko Jaurlaritzako lehendakariorde eta Hezkuntza kontseilariak dena aldatu nahi du hizkuntz politikan. Lakuara iritsi berriak, ez ditu oraindik zehaztu aldaketen nondik norakoak, baina jakin badaki zer ez duen gustoko. Fernando Buesak adierazi duenez, orain arte egindakoa «gizartearen eskakizunei egokitzen zaien» aztertu behar da, eta gero erabaki. «Euskalduntze prozesua gebiegi arindu dela» uste du, eta horrek «gaitzespen sentimendua sortu du». PSOEk arazoa plazaratu du, eta EAJk eritzi bera du. Euskararen mesederako egin duela esatea bakarrik falta zaio ●

JOSEBA CAMPOS

Euskal Herriko Ikastolen Elkartearen lehendakariak esan duen moduan, Fernando Buesak euskalduntze prozesuaz bota dituen iritziak «atzerapausuak» baizik ez dira. Camposen ustez, «Demokrazia hitz borrenpean bizi garenez, guztiok ditugu eskubide berberak; Euskal Herrian, euskarak egun duen baino indar handiagoa izan dezan aldarrikatzeko eskubidea dugu euskaldunok». Euskal Herriko Ikastolen Elkartek aurrerantzean, orain arte jarraitutako bideari eutsiko dio, eta «haurrak euskaraz bezteaz gain, ikastolen helburua haurrak euskaldun beztea dela» gogorazi dio Buesari ●

Aristide eskuloturik bere itzulerarako

ESTATU kolpea burutu duen Raoul Cedras generalak egun gutxitarako du boterearen makila eskuetan. Beste estatu kolpe askotan legez, 'konfiantzazkoa' zenak menperatu du botere konstituzionala. Haitin Askatasunaren Teologiaren bozgailu izandako Jean Bertrand Aristide lehendakariak berak izendatu zuen Cedras generala armadako buruzagi nagusi. Abenduko hauteskundeetan lehendakari atera zenetik iragarrita zegoen kolpea. Baina jadanik, ia urtebete iragan denean ezer gertatuko ez zen ideia ere zabaltzen hasia zen.

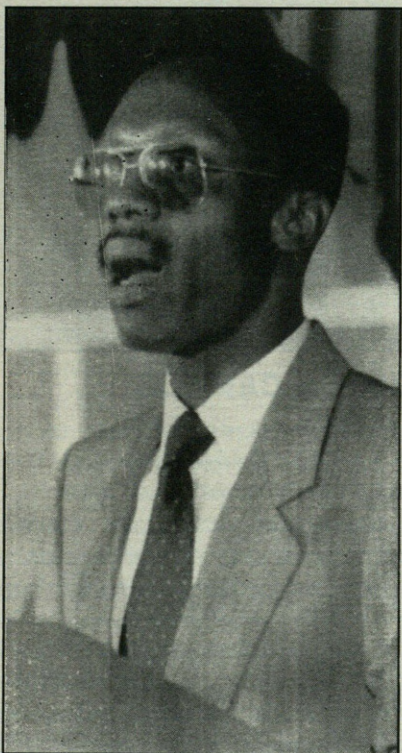
Bush lehendakari estatubatuarrak Aristideren aldeko jarrera hartu badu ere, EEBN historiala ezagututa —are

gehiago Hego eta Ertamerikakoa— zaila da pentsatzea ez zutela kolpearen prestakuntzaren inongo berririk. Orain ordea, mundua eta Latinoamerikaren aurrean irudia irabazteko aukera erabat aproposa du.

Jean Bertrand Aristide Haitiko lehendakaritzara itzuliko da, baina jadanik aurrerantzean kontuz ibiltzeko deia ere jaso du. Txiroen bozgailu izanda hauteskundeetan haitiarren %67 lortuta, gobernu lanetan ekinda atzean utzi behar izan zituen sozialismoaren aldeko eta inperialismoaren kontrako hitzaldiak. Estatu kolpeak jarrera hori indartu egingo du zalantza barik. Ez zuen galdu, hala ere, haitiarren konfiantzarik, eta

aurrerantzean ere ez bide du Haitiko txiroen laguntza faltarik izango.

JUGOSLAVIAN serbiarrek Kroazia menderatuko duen behin betiko kolpea emateko erabakia hartu zuten. Gerra, oraingo martxa jarraituz gero, kontrako elementua bihurtzen zaien nahiz eta kroaziar indarrei kalte handia eragin. Serbiak mobilizazio onkorra deitzean nabarmen geratu dira bi gauza: populazioak, eta batik bat gazteek, armadaren aginduari jarraitzeko jarri dituzten oztupoak; eta zama barruan dauden desberdintasunak. Bi eragile horiei, armada barruan etengabe gertatzen ari diren

Aristidek txiroen artean burutu zituen bere politikako ikasketak.

desertzioak gehitzen badiegu, emaitza, armadaren desintegrazioaren lehenbiziko seinaleak izan litezke.

Serbiarrek hiru urrats eman nahi dituzte Serbia Handiaren ametza gauza dadin. Lehenbizi Kroazia eta Eslovenia gabeko Jugoslavia mantendu (hori bai, Kroaziako «lurralde serbiarrak» bereganatuz); bigarrenaz Bosniako «lurralde serbiarrak» ere bereganatu; eta azkenik «Serbiako lurralde guztiak» batu. Eta helburuak bete nahi baditu, horretan hasi behar du jada.

Europa Komunitateak, bestalde, oraindik ez du lortu patata beroa gainetik kentzea eta hor dihardu zer-bait erabaki beharrean: 6.000, 10.000 soldadu bidaliko ote dituen; serbiar eta kroaziarren arteko lerro moduko

— Serbia Handia eraikitzeko, Jugoslavia, Kroaziako gerra bere gainetik ahalik eta azkarren kentzeko ahailegin bizian ari da ●

indarra, Ekko soegileen zaindari... Aurki hartu beharko dute erabakiren bat, bestela dagoeneko nahiko kaxkartu zaien irudia nekez berreskuratuko dute denbora luzean. Europak hartu duen martxarekin, oraindik ere, arazo ugariri egin beharko diote aurre gainera.

Europaren abiadaz hitzeginez gero, Alemaniarantz besterik ez da begiratu behar, Alemania bien batasunaren lehenengo urteurrenean. Mendebaldeak ekialdea irentsi du, eta ondorioak ezintxarragoak izan dira ekialdekoentzat, baina politikoki begiratu gero, jadanik gogoratu ere ez dugu egiten oraintsu bi Alemania zeudenik.

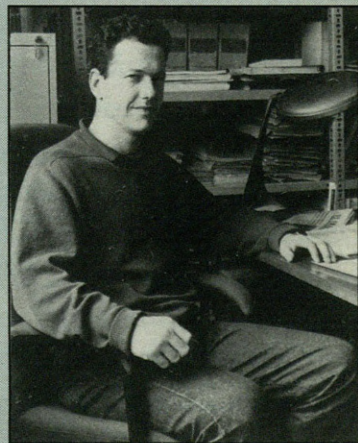
Lukas Martinez

«Hala eta guztiz ere mugitzen da...»

EUSKALDUNEK «Haritz eroriari orok egur», bestearen huts eta porroten aurrean lagundu ez, baina larrua kendu besterik egiten ez dugula adierazteko diogu. Erreza bai da, alajaina, ontzia galdutakoan pilotu izaten.

Horixe bere egin dugu Soviet komunismoaren porrot delako hori ikertu behar izan dugunean; txarrak, kalteak, hondamenak eta akatsak zabaldu eta erdiespenak ixil boltsan gorde.

Gertaera odoltsu, negargarri eta lotsagarriak izan direla ez dago ukatzerik (Katyngo sarraskia, Gulag-ak, PCUSean egin-dako garbiketak, abertzaleen eta bereztiarren makurraldien zuzenketak, txirotasuna eta behar aldia, agintarien eta jende apalaren arteko desberdintasuna...). Baina komunismoak izan ditu alde onak eta erdiespen handiak.

JUAN MANUEL VELAZQUEZ
EHUko zuzenbideko irakaslea

BATETIK alderdibide eta mendebaldeko demokrazien itxuran izan duen eragina. Aldi berean Frantzia eta Italian, besteak beste, alderdi komunistek izan zituzten garapenak gizarte aldaketak ekarri zituzten berekin, Europako gaineko herriei gizarte barren berri hori kutsatuz.

BERAZ, komunismoaren porrota ez da inolaz politikoa izan, ezta burubidezkoa izan ere, bai ordea huts ekonomikoa. Gerra Hotza zela eta izkiluz hornitu behar izatea horrek min handia ekarri dio Soviet Batasuneko ekonomiari. Honezaz gainera, kontuan izaten baldin badugu herri honek dituen ekaiek ekartzen dituzten mozkinak neurritz gorako funtzionarioek urtutzen dituztela, eta izadiaren neurri gabeko mamia ateratzek eman dituen hondamenak inoiz ezingo direla lehengoratu, berehala antzemango diogu Marx ez zegoela gaizki politika eta ideologiaren gainetik faktore ekonomikoak dardela adierazi zuenean.

Latinoamerikako indioak V Mendeurrenaren atarian

Urtebete besterik ez zaigu geratzen Amerikako genozidioaren hasieraren V Mendeurrena 'ospatzeko&'. Espainiar agintariak su eta gar dihardute historiako basatikeria handiena eginkizun zibilizatuaren mozarrepean eztatze ahaleginean. Bitartean, herri indigenek, 500 urtetako biziraupenaren senari eutsiz, gero eta batuago eta antolatuago, etengabeko erresistentziarako deialdia luzatzen dute «500 urte herri eta indigena erresistentzian» kanpainarekin.

AMERIKAKO indioek denetik jasan izan dute europarrekin kontaktuan jarri zirenetik. Ehundaka herri indigena eta hizkuntza desagertarazi ditu mende-baldeko zibilizazioak. Egindako sarraski kulturala eta etnozidua nekez deskriba liteke. Eta hala ere, guzti hori ospatu beharra plazaratzen da.

Oraintsu arte nekazal eta indigena taldeek batik bat euren eremuetara mugatzen baziren ere, 1980ko urrian

burutu zuten Latinoamerikako Indigena eta Nekazarien Lehenbiziko Topaketa Bogotan, Colombian. Bertan bildu ziren 21 estatutako 72 ordezkariak, eta handik atera zen 500 urtetako erresistentzia kanpainarena. «Gure fruituak berritu zituzten. Gure adarrak moztu zituzten. Enborno erre ziguten. Baina ezin izan zituzten gure su-traiak hil».

Oraindik ere 1.500 hizkuntza desberdin bizirik daude Latinoamerika osoan, baina eurek dioten legez, «hizkuntza bakarra dugun independentziarena, askatasunarena, biziraupenarena». Aurrera doa, beraz, erresistentzia kanpaina eta hilaren 12an, 'aurkikuntza-ren& egunean, burutuko dute bigarren topaketa Guatemalan.

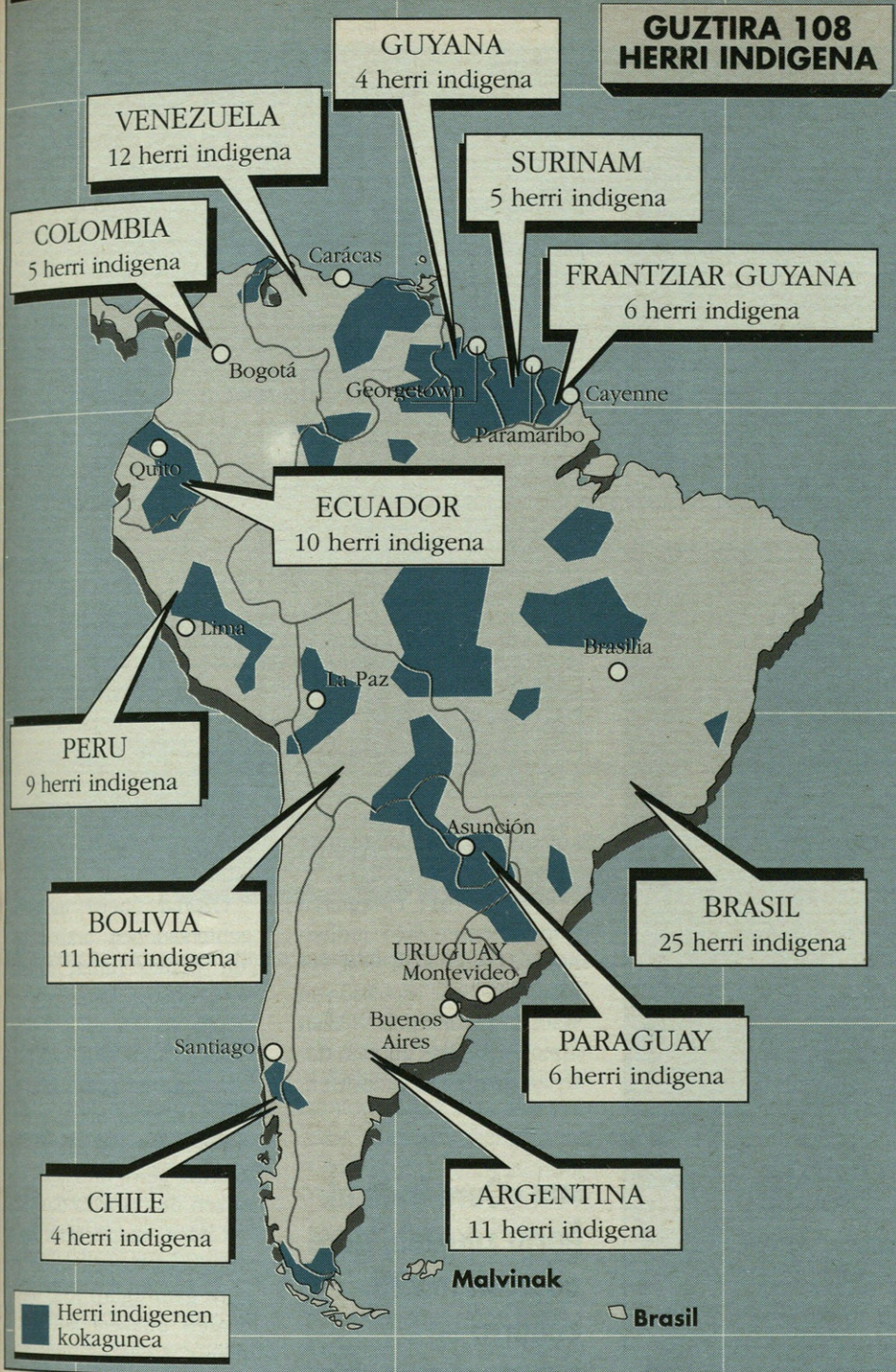

Hego Amerikan oraindik badaude oso gutxi kutxatutako herri indigenak.

Iraun dutenak

Arkeologiaren esanetan amerindioen azkenak 30.000-40.000 urtetaraino urrutzen dira, eta egun 400 talde etnikotan banatutako 30 bat milioi indigena bizi dira Latinoamerika osoan. Konkistatzaileak heldu zi-

HERRI INDIGENAK HEGO AMERIKAN

**GUZTIRA 108
HERRI INDIGENA**

Tony de Mello-ren ipuina

Enzo, Puerto Ayacucho merkatari aberatsa, Orinoco

Garaiko indigena komunitateak bisitatzen ari da. Bat batean zurbil geratzen da Orawe indio Yanomaniarra, bere amakan patxada handiz etzanda eta tabakoa mastekatzen ikustean.

— Zergatik ez zara ateratzen arrantzan?— galdetzen dio Enzo:

— Gaurkoz arrain nahiko harrapatu dudalako.

— ¿Eta zergatik ez duzu harrapatzen behar duzuna baino gehiago?— jarraitzen du merkatariak.

— ¿Eta zer egingo nuke guztiarekin?— erantzuten du indioak bere aldetik.

— Diru gehiago irabaziko zenuke eta motore indartsu bat jarri ahal izango zenioke zure txalupari. Orduan, ibaian urrunago abiatu ahal izango zinateke eta arrain gehiago harrapatu.

Horrela, naylonezko sare bat erosteko beste irabaziko zenuke eta, aldi berean, arrain gehiago eta diru gehiago. Laster bi txalupa edukitzeko beste irabaziko zenuke; areago baita bi motore ere, eta gainera azkarragoak... Orduan aberatsa izango zara, ni moduan.

— ¿Eta zer egingo nuke orduan?— galdetu zion indioak berriro.

— Eseri eta bizitzaz gozatu, esaterako.

— Eta zer uste duzu egiten ari naizela oraintxe, bada?— erantzun zion Orawe indioak irrifartsu.

renean, 100 bat milioi biztanle zeuden Amerika deituko zuten lurraldean (Abi-ya Yala). 4,5 milioi pertsonatan utzi zuten populazioa. Méxicon, Cortés heldu baino lehenago 25 milio biztanle zeuden, eta 1605ean milioi bat besterik ez zen geratzen. Mende baten baino gutxiagoan 24 milioi pertsona desagertarazi zituzten.

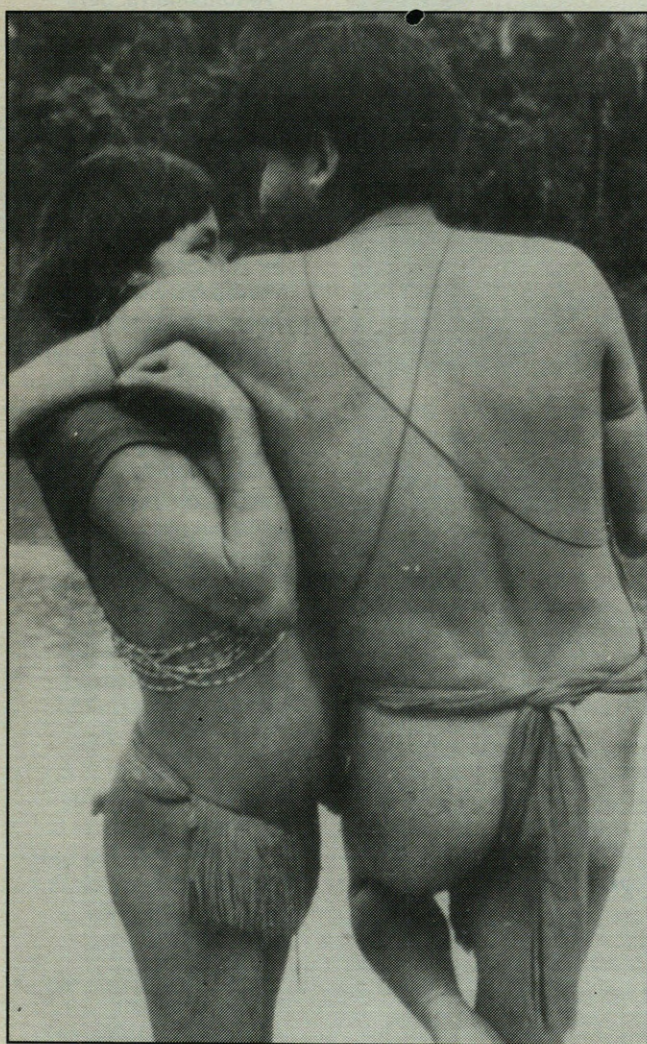
Brasilen bost milioi biztanle zeuden konkista aurretik. Egun 200.000 bat indigena besterik ez dira geratzen. Urte askotan zehar, gobernuaren «Gizon gabeko lurra, lur gabeko gizonentzat» lemapean kolonizatu da Amazonia. Horrela, bada, mende honetan bost urteka tribu talde bat desagertu da batzaz beste. Brasilen legez, beste zenbait estatu-

tan ere populazio indigena ia erabat desagertu da: Costa Rica, El Salvador, Uruguay, Argentina, Venezuela...

Baina beste zenbaitetan oraindik populazioaren gehiengoa osatzen dute, nahiz eta estatu gehienetsuenetan indio moduan ere ezagutuak ez diren. Azken urteotan mogimendu indigenen antolakuntza dela

Indigenen kopuruak herrika

Herriak	Konkistaldian	Gaur egun
Aztecak	25.000.000	9.000.000
Maiak	10.000.000	3.000.000
Inkak	26.000.000	12.000.000
(Hiru herri hauek gaur egun Quechuak eta Aimarak dira.)		
Guaraniak	6.000.000	700.000
Araukanoak	1.000.000	500.000
(Bi herri hauek gaur egun Mapucheak dira.)		

Euren nortasuna mantenduz, bizirauteko modernitatea eta Latinoamerikako ekonomi munduan murgildu beharko dute herri indigenek.

eta, zenbait aurrerapen izan dira, eta uztailan Guadalarako gailurrean ere izan dira aurrerapausoak estatuen aldetik. Berbetan bai gutxienez. Orain errealtatearen txanda da, indioek ohituta bait daude berba as-

Hego Amerika eta Caribeko populazio indigena erregioak

Erregioak	Populazio Indigena	%
MESOAMERIKA: (Mexico, Ertamerika eta Panama)	18.73	47.15
ANDIAR ERREGIOA: (Txileko Iparralde hartzen du, eta Bolivia, Colombia, Ecuador, Peru, eta Venezuelako Amazonia kanpo geratzen dira.)	17.32	43.60
AMAZONIA: (Brasil, Bolivia, Colombia, Ecuador, Peru, eta Venezuelako zenbait leku.)	2.15	5.42
HEGOALDEA: (Argentina, Paraguay, Uruguay eta Chileko hegoaldea.)	1.35	3.41
CARIBE: (Belice, Guayana, Fantziar Guayana eta Caribeko irlak.)	0.167	0.42
GUZTIRA	39.71	100.00

ko entzun baina emaitza gutxi ikustera.

Bolivia eta Paraguayen populazioaren %65 indigena da, Guatemalan %50, Perun %49 eta Ecuadorren %40. Gehiengoa izan arrian, hala ere, gutxien dutenak dira. El Salvadorren,

bi mende geroago 150.000 mila eta gaur egun 70.000.

Orohar, herri indigena gehientsuenen arazoa beren betiko lurren jabetza kolektiboa onartzen ez zaiela da. Arestian beren ohizko lekuetatik aldentu zituzten, eta gaur egun lurraren jabetza 'onartuta' ere, edozein eratako lehengaitik agertuz gero, hutsalean geratzen dira jabetza titulatuak.

Chilen, mapucheak (eta Araucanoak, milioi bat inguru gaur egun) XIX. mendearen bukaera arte eutsi zioten Chileren independentzia lortu zuen armadari. Pinocheten legearentzat esistitu ere ez zuten egiten. are gutxiago orduan beraien lurak. Brasilen, bestalde, 27 tribu talde badaude 16k eta dute inongo eskubide legalik euren lurrikiko.

Argentinako konstituzioak ere joku bitxiak egiten ditu. Ez ditu etnia eta kultura desberdinak onartzen —guztiak dira 'argentinarrak'—, baina aldi berean

■ «Gure fruituak hartu zituzten, gure adarrak moztu, enborra erre ziguten; baina ezin izan zituzten gure sustraiak hil» ●

esaterako, ofizialki ez dago indigenarik, baina errealtatean 293.000 bat dira, %5,6. Urte bakarrean, 1932an, 35.000 indio hil zituzten. Paraguay ere, menderatzaileak heltzean milioi t'erdia indio guarani zegoen;

Lurrak berak ematen dituen produktuak moduan, indioak ere lurrari erabat lotuta daude.

indigenak katolizismora erakarritz elkar bizitza bakesua zaindu behar dela dio. Beste artikulu batek, ordea, erligio askatasuna bermatzen du. 400.000 bat indio daude guztira.

Denetarik egoerak eza gutzen dituzte amerindioek, eta jasan beharrekoetan aipagarria da Guatemalako kasua. 1985etik gaurdaino Santiago Atitlan herria armadaren etengabeko mehatxupean dago. Arratsaldeko ordubietatik aurrera ezin dituzte lurak landu, eta behin eguzkia gorde eta gero debekaturik dute beraien etxeetatik ateratzea.

Pentsakera borroka

Wendeetako erabateko menperakuntzak orohar

eragin handia izan du indioen pentsamoldean, eta askotan indioaren pentsamolde horrek ere kalte egin dio indioari berari ere. Orain zuriaren pentsamoldearen aurka era eta alde guztietatik borrokatu beharko dute eta, gutxienez, euren bizimoduaren filosofia gero eta gehiago lantzen duten indioak daude. Wankar Boliviako indio quechuak argi eta garbi azaltzen du:

«Borroka maila guztietan egiten da. Jaki indioa zurien jakiaren aurka, medikuntza indioa medikuntza zuriaren aurka. Gure farmazia natura da, aberastasun asmoetatik urrun. Osatzeagatik ezin da ordaindu eta ordainketa onartzen bada, osatzeko gaitasunagaltzen da.

Armadak, diruak, prosti-tuzioak, zoroetxeak, poliziak..., ez dute zentzurik gure artean. 'Aylu'etan (komunitateak) boterea txandakakoa da, inork ez

Konkista- tzaileen sarraskiek ehun milioi biztanletik lau milioi t'erdia murriztu zuten Abya Yalako (Amerika) populazioa ●

du boteregoserik, hori nabikoa litzateke botere-guneetatik kanpo geratzeko. Guzti borretan arigara orain, baina poliki, pausu txikika. Denborak berak ere guretzat ez du zurien dako duen zentzu bera. Baina hori bai, urratsak geraezinak dira».

Euren bizimodua birbilatu beharko dute, duda barik, baina hala ere, etorkizuna ez zaie samurra izango. Einz Dieteritz, Amerika Latinako Emantzipazio eta Nortasu-

naren Aldeko Nazioarteko Foroko koordinatzaileak argi ikusten du herri indigenen biziraupena, hauek modernitatean eta Amerika Latinako mundu ekonomikoan murgiltzen diren eitan izango dela.

Xabier Letona

HISTORIA ETA GERO

■ GARAGARDOAREN ALDERDIA SORTU DA POLONIAN

HIL honetan bertan Polonian burutu beharreko hauteskundeetan sortu berri den Garagardo Edaleen Alderdia aurkeztuko da. Alderdi berrikoen esanetan garagardoa politikoen lagunik handiena da, eta berari esker, nahiko tirabira dituzten txekoekin harremanak sakondu ahal izango dituzte. Txekoak eta alemaniarrek dira munduan garagardo edalerik handienak, eta alderdi berritik azaldu dutenez munduko guztiko garagardoaren aldeko erakundeak Pragan bilduko dira aurten Munduko Garagardo Edaleen Erakundea sortzeko.

■ PABLO IGLESIASEN BUSTO BATEK HIL ZUEN

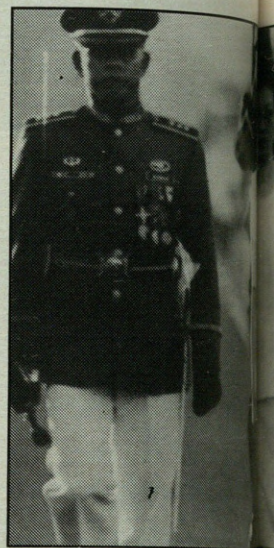
JOSE Antonio Del Rio militante sozialista hil egin zen joan den astean Pablo

Iglesiasen busto bat garbitzen ari zela. Egoitzaren aldaketa zela eta PSO Eren fundatzailearen bustoa garbitzen ari zen militantea berorren burua gainera jausi eta bertan hilik utzi zuenean. Pablo Iglesiasek ere ekialdeko buruzagi ezkertiarren bidea hartzea erabaki du antza.

■ LADY DI-REN GONAREN ARAZOAK

LADY DI Ingalaterrako printzeak arazo juridiko-erligiosoak sortu ditu Pakistanen, bertako Badshahi mezquita saildian gona motzekin sartu zelako. Abokatu batek Abdul Qadir Azad mezkita *imanaren* kontrako kereila kriminala jarri zuen printzeari, islamiar erligioaren arauen aurka, gona motzekin sartzen utzi ziolako.

E L E M E L E

«Indar estatubatuarrak bihurtetako epean erretiratu beharko dute Filipinasetatik».

Corazón Aquino, Filipinaseko lehendakaria.

«Ez dakit mendebaldeko alemaniarrek, eta ekialdekoak ere, giza batasuna lortzeko gogo handirik duten».

Helmut Kohl, Alemaniako Kantzileria.

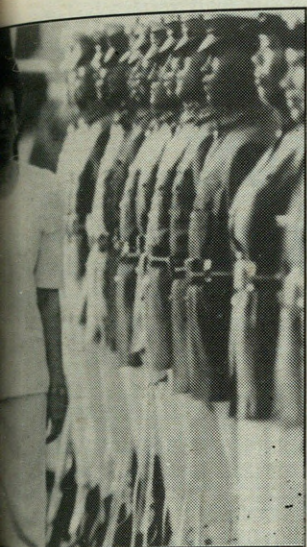
«V Mendeurrenaren ospakizunen aurkako protestak eragina izan dezan, jendearengan beltzeko komunikabideen beharra dugu. Eta bide berritxita dago, batik bat Estatu Espainiarrean».

Heinz Dieteritz, Mexikoko katedratikoa eta New Yorkeko unibertsitateko irakaslea.

«Ieltsinek lehengo Batzorde Zentraleko (PCUS) idazkari ugaziz inguratzen ari da».

Tamara Aláyeba, Ieltsinen diruzaina hauteskundeetan.

O I H A R T Z U N A K

«Palestinako Kontseilu Nazionalak, Bake Konferentziara joatearekin Palestina eta Jerusalem saldu nahi ditu».

Ibrahim Gosheh,
 Hamas-eko bozeramailea.

«Batasun ekonomikoa bakarrik egiten bada, Europako Komunitatearen bukaera da».

Piet Dankert, Arazo Europarretarako Holandako estatu idazkaria.

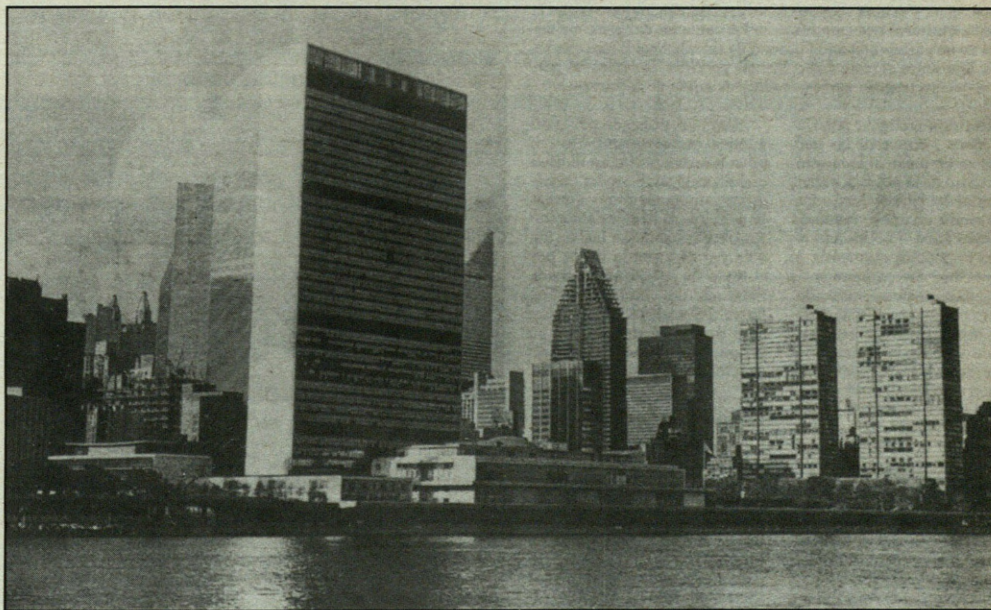

«Kolpeak ez duela legimitaterik eta aurrera aterako ez dela, zinez sinesten dugula adieraziko dio Bushek Aristideri».

Marlin Fitzwater, Etxe Zuriko bozeramailea.

ESTATUEK EZ DIOTE GARAIZ ORDAINTZEN NBE-RI

NBE larrialdi handi ekonomiko handia iragaten ari da. Aurtengoan, bere hitorian lehenbiziz, Javier Perez de Cuellar idazkari nagusia ordainketa etena agintzekotan izan zen. Azkenean Japonek bere 61 milioi dolar atzeratuak ordaindu zituen eta ez zen horrelako neurririk hartu. Gainontzeko estatuak ere ez dabilta oso fin ordainketekin. Abuztuaren 31ean oraindik 108 estatuk beren urteroko diru kopurua ordaindu barik zeukaten. Horien artean erakundea kokatuta dagoen estatua. EEBBek NBEko aurrekontuen %25 ezaltzen dute, eta oraindik 580 milioi dolar zorretan ditu eraundearekin. Nazioarteko aro berri honetan gero eta laudorio gehiago jasotzen duenean, bere garrantzia handitu nahi da baina inork ez du nahi aurrekontuak handitu daitezen.

ERRUMANIAKO PETRE ROMANEK EZ OMEN ZUEN DIMITITU

TIRABIRA politiko gogorra bizi du Errumaniak mehatzariak Bukaresta sartu zirenetik. Orduan, Petre Roman lehen ministroaren dimisioa azaldu zen titular guztietan. Mehatzariak atera ondoren tirabirak izan dira Ion Iliescu lehendakaria eta lehen ministroaren artean. Romanek mehatzarien parte hartzearen ostean ahalegin kolpista bat zegoela eta aurki hauteskundeak deituko zituela iragarri zuen. Ilieskuk, ordea, ahalegin kolpistak Romanen aitzakiak besterik ez zirela eta horren denbora gutxian ezin zitekeela hauteskunde deialdirik egin. Romanen esanetan Iliescuk, berak inoiz aurkeztu ez zion dimisioa onartu zuen.

Nafarroako zenbait ikastolaren egoera oso larria da

EUSKARAREN HEROIAK

Atarrabian ospatuko da Nafarroa Oinez'91, hil honen 20an. Paz de Ziganda ikastolak antolaturik, zentru berri bat eraikitzeko aina diru biltzea du helburu nagusitzat. Egun horretan etekinak handiak izaten diren arren, Nafarroako ikastolen egoera orokorra ez da batere ona. Diru laguntza eskasia, egoitza falta eta haurren kopuru baxuak egunerokoak dituzte zentru askok. Hala ere, lanean darraite bertako euskaltzaleek.

NAFARROAN 24 ikastola daude gaur egun, bertan 7.000 haur inguruk ikasten dutelarik. Gehienak OHOn (Oinarritzko Hezkuntza Orokorra), Iruñeako San Fermin Ikastolak bakarrik eskaintzen bait du Irakaskuntza Ertaina euskaraz egiteko aukera.

Urte askoz lanean aritu ondoren eratu berria den Gobernuak zalantza ugari sortu ditu nafartar euskaltzaleen artean, orain arte

lorturiko guztia kolokan jarri bait daiteke. Juan Luis Larraza, bertako ikastolen Federazioaren idazkariak dioenez «UPNren garaipenarekin gauza asko galdu dira».

Lehenengo gobernuarekin lortuak genituen nolabaiteko harremanak eta komunikazioa eten egin dira. Bazirudien normalizatzeko prozesu batean sartuak geundela. Baldintzak betetzen zituzten zentroak legaliza zitezkeen, eta legalizatuak ziren unetik diru laguntza jasotzen zuten». UPNrekin konpontzeko ahaleginak egiten ari dira Federaziokoak, «euskararekiko daukaten identifikazioa eta gorrotoa alde batetara utz dezaten». Horretarako harreman pertsonala errazten saiatu dira dauzkaten zailtasun politiko eta administratiboak gainditu ahal izateko. Beraien itxaropena oposizioan egotetik boterera pasatzekoan, UPNkoek beti erakutsitako euskararekiko gorrotoa piska bat aldatuko dela da, «zeren eta orain arte eginiko adierazpenekin jarraitzen badute ikastolen etorkizuna iluna li-

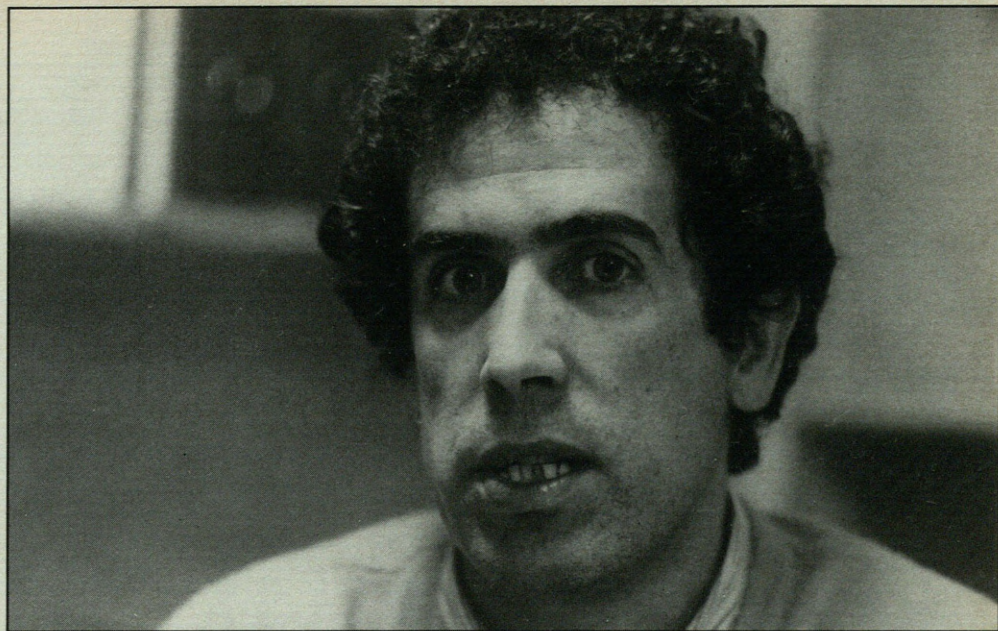

Haurrak gutxi eta beharrak ugariak Tuteran bezalako ikastola batean.

tzateke oso». Sozialistekin lorturiko urrats aurrera-koietatik kanpo geratzen zizkizkion Federazioari eskualde erdaldunetan kokatzen diren ikastolak. Tuteran, Biana, Sartaguda, Zangoza eta Lodosakoak hain zuzen ere.

Egoera orokorra

Arrazoak ugariak dira eta Larraza jaunak esaten duenez arrazoia inguru politikoak sortzen du. Tuteran eta Biana, adibidez, zailtasunak izaten dituzte bertako ikastolek udaletxearekin, begiz jota edo erosiak dituzten lur sailak kalifikatzeko eta horren ondoren ikastetxea eraikitzen hasteko trabak ezartzen bait zaizkie. Traba horiek administratiboak dira batez ere, azpiegitura bat eratzeke aukera ukatuz eta

Nafarroako Ikastolen Elkartearen idazkariarentzat publikotasuna aldarrikatuz ertsi behar ez ziren ikastolak ertsi dira.

horren ondorioz legalizazioa eragotziz.

Denak 'D' eredukoak, pribatuak izatera jo behar izan dute askorek ikastola irekia mantendu ahal izateko. Federazioko idazkaria-

ren ustetan hori ez da batere kaltegarria. «Publikotasuna naz bandera egin da, eta bandera horren atzetik joateak garrantzitsuak ziren zenbait ikastola erstea suposatu du —esaten di-

gu—. Nere ustez Nafarroan bizi dugun egoera politikoa abaztu egin dugu. Hau euskaltzaleen eskutan ez dagoela abaztu dugu, eta publikotasuna euskaldun izatearen au-

Lorea, Tuterako Argia Ikastolako ikaslea:

«Bostgarren mailako ikasle bakarra naiz»

ARGIA. Zer mailatan zabilza?

LOREA. Bostgarrenean.

A. Eta noiztik ikasten duzu hemen?

L. Txikitatik, ni eta beste bost hume hasi ginen ikastolan. Lehenak izan ginen.

A. Zure adineko beste norbait ba al dago?

L. Ez, ni naiz zaharrena. Ni naiz bostgarren mailako ikasle bakarra.

A. Eta norekin ikasten duzu?

L. Hirugarren eta laugarren mailako neska mutilekin. Guztira bederatzi

gaude gelan. Juancar izena du gure irakasleak eta berria da.

A. Eta ez al dizu axola zure mailako ikasle bakarra izateak?

L. Ez, askoz ere dibertigarriagoa da besteekin egotea bakarrik egotea baino. Horrela ez naiz aspertzen, eta jolas egiten dut.

A. Zurekin bisi zirenetatik inor geratzen al da ikastolan?

L. Bai, neska bat eta mutil bat. Besteak erdarazko eskoletara joan ziren orain dela urte batzuk.

A. Eta zu? Zortzigarren

maila arte jarraituko al duzu?

L. Bai, hori nahi dut behintzat, eta nire gurasoek ere horrela nahi dute.

A. Euskaldunak al dira zure gurasoak?

L. Ez, hemen ia guztion gurasoak erdaldunak dira.

A. Ikastola ez da oso eza-guna hemen ezta?

L. Ez, jende askok ez daki ezta non dagoen ere.

A. Eta kalean zer bizkuntza erabiltzen duzu?

L. Lagunekin nagoenean euskara, baina etxean beti erdara. Nire lagun gehie-

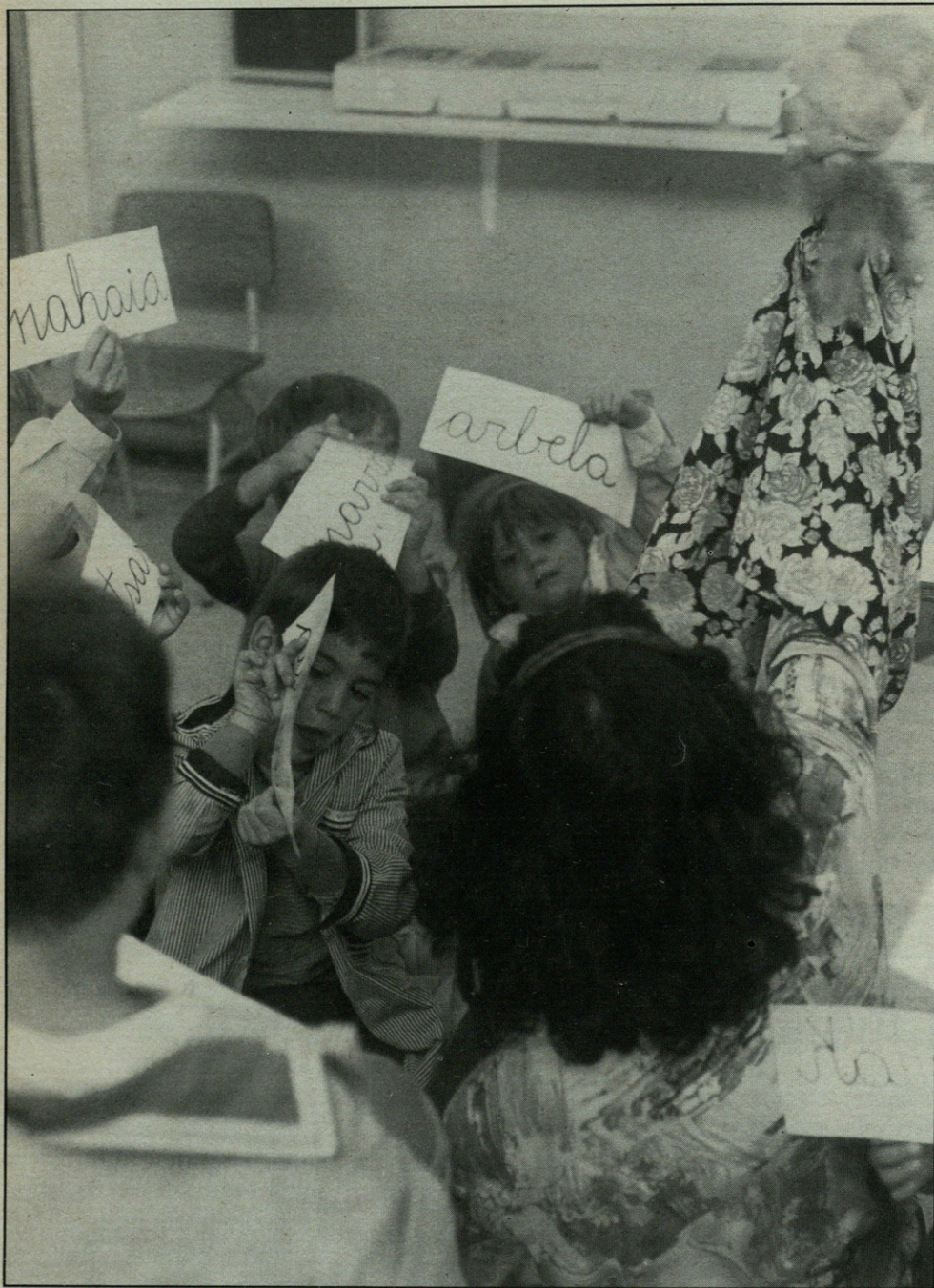
nak ikastolakoak direnez euskaraz dakite, baina nire adineko gehienek ez dute ulertzen gure artean hitz egiten duguna. Etxean berriz, ezin dut euskaraz hitz egiti gurasoekin.

A. Eta zortzigarren maila amaitutakoan?

L. Ez dakit. Hori gurasoek esango dute, baina nik euskaraz ikasten jarraitu nahi dut.

A. Zergatik ikasten duzu euskaraz?

L. Nere gurasoek bidali nindutelako hasieran, baina orain gustatu egiten zait euskaraz ikastea.

■ Tuterako, Biana, Sartaguda eta Lodosako ikastolak dira inolako subentziorik jasotzen ez duten ikastola bakarrak

zioak abalaturik, baina gaur egun inork ez duenez onartzen abal hori, gurasoek hartu dute ardura hori, inbertsio eta lan iturri handienak bilakatuz.

Kasu larriak

Tuterako Argia Ikastola, lehen esan bezala, egoera larrienean daudenetarikoen artean kokatzen da. Garai batean behitegia izandako pabilioi handi batean kokatua, hemezortzi hilabete eta 11 urteren artean dabil-tzan 67 haurrek ikasten dute bertan, bost gelatan banaturik. Sei dira bertan lanean diharduten irakasleak, eta beraietako batek esaten digunez, «bi eta hiru urteko haurrek gela bana dute, baina beste guztiak, baina kopuru txikian daudenez, batera daude adin eta maila desberdinekoak izan arren».

Daukaten arazo larriena, beraien esanetan guraso batzuen zalantzak dira. Eskolaurrean haurrek euskaraz ikasteari inolako oztoporik ez ikusi arren, lehen mailatik aurrera zalantzan hasten dira, ez bait diote etorkizunetik ikusten ikastola. «Tuterako ikastetxeen maila oso ona da orokorrean, eta gurea ere ona izan arren ez gara besteen parera heltzen», esaten di-

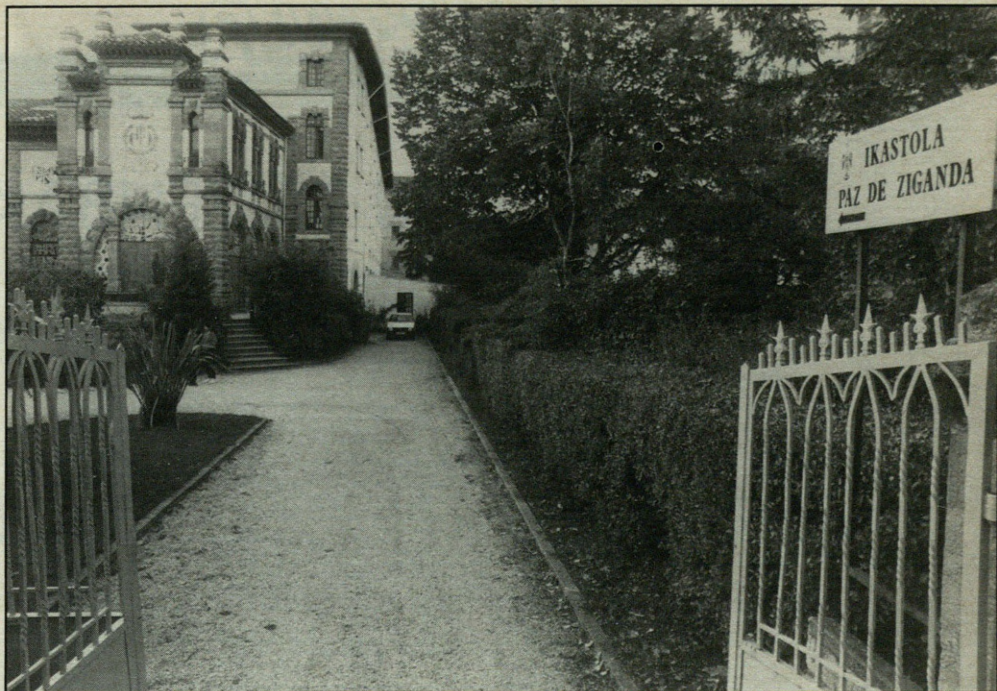
Erreforma ere euskaraz egin ahal izateko aukera eskeini nahi dute nafar ikastolek.

rretik jarri dugu». Tuterako, Biana, Sartaguda eta Lodosako ikastolak dira inolako subentziorik jasotzen ez duten ikastola bakarrak. Bertako irakasleek ez dute ezer kobratu joan den kurtsuan, eta dirudienek ez dute askoz ere egoera hobea gorik ezagutuko aurrean. Oraindik ere iraunbizitzera da beraien helburu nagusia,

eguneroko beharrei erantzuteko soilik kobratuz. Gainontzekoa ahal den lekuetatik lortzen dute, horretan ikasleen gurasoen paperak izugarritzko garrantzia hartu duelarik. «Argi dago gurasoen laguntzagatik izango ez balitz Nafarroako ikastola gehienak itxita egongo liratekela une honetan

—esaten digu Tuterako Argia Ikastolan irakasle den Itziarrek—. Dirua lortzerakoan, gauzak antolatzerakoan, beraien laguntza eskertu ezina da». Tratu pertsonalaren bidez lortu behar da laguntza herri hauetan, eta beharrezkoak diren lurrak eta materialak erosteko kredituak eskatzen dira. Garai batean Federa-

gu Itziarrek. Herrian zer nolako giroa somatzen den galdetutakoan, 'Ikastola' hitza biztanleen artean nekez eta kostata sartzen dela esaten digu. Askorek ez dakite herrian ikastola bat dagoe-nik ere. *Hala ere* —jarraitzen du emakume honek— *euskara aurrera doa. Tuteran baino gehiago Kas-kante, Kortez eta Korella-ko herritxoetan. Hemen ere bai. Zazpi urtetan gauzak asko aldatu dira. Nabaritzen da aurrerantzako pausurik*. Legalizaturik gabe oraindik, lur sail bat erostekotan daude hala ere, dirua gurasoei esker lortu delarik. Inbertsio handia beraien patrikantzako, lau urte barru espero dute erai-kuntza lanetan hasi ahal izatea. Tafallako Garzes de los Paños Ikastolak bizi duen egoera aldez ez da hain larria, bertako zuzendariak onartzen duen bezala. Garai

Paz de Ziganda ikastolak (Atarrabia) antolatzen du aurtengo Nafarroa Oinez.

batean ikuilo batean kla-seak eman behar izan ondo-ren, gaur egun ikastolako zortzi gela kontzertaturik daude, eta aurrekolarreko hiru gelak subentzionaturik.

Aurten Nafarroako gobernuak hartu dituen transferentzia asko, gela gehienak kontzertatuak egotea suposatzen du. Ekonomikoki lasai ibili izan arren, kalitatezko hezkuntza lortzea da orain beraien erronka garrantzitsuenak. *Nafarroako ikastolek gailurra lortu dutela esaten dutenek ez dute arrazoirik, zeren eta haur kopurua mantentzea lortu da, beste guztietan behera egin duen bitartean, jaiotzeen beherakadaren ondorioz*, esaten digu zuzendariak. 216 ikaslerekin, etorkizunean haurrei Erreforma ere bertan egin ahal izateko aukera eskaintzea da beraien helburu nagusia, bestela espainolez ikastera pasatzen bait dira.

Diru arazoak gainezka, Nafarroako edozein ikastolaren irtenbide ekonomikozuzenena izan daiteke 'Nafarroa Oinez'. Orain hamai-ka urte ospatzen hasia, aurtengoa Atarrabian izango da, hile honen 20an, Paz de Ziganda ikastolaren ardurapean. Proiektu askoren

aintzindaria, ETB Nafarroan ikustea posible egin zuen ikastola honek orain ez denbora gehiegi. Jose Luis Gorostidi, bere zuzendaria, *«Bizi euskaraz»* proiektuaren sortzailea dugu, eta kanpaina horren barruan ulertu behar da Nafarroa Oinez'91. *«Ikastolek lortu behar dute euskara aktiboki igortzea, ez zerbait hila bailitzan —esaten digute— antolatzaileek*. Gure kultura eta bizikuntza zabaldu nahi beditugu, ezin gara gelditu eremu itxi batetan. Kanporako izpiak igorri behar ditugu».

Inoren etxean, lur sail bat erosi nahian daude, ondoren zentru bat eraikitzeko. Ikastolaren elebakartasuna aldarrikatuz, aurrera joko dutela diote, beraiena Nafarroako ikastola ezarriena-tariko bat dela aprobetxatuz. Erreforma ikasketak eskeini nahian hauek ere, 1.200ko ikasle kopurua espero dute hemendik biz-pahiru urtetara.

Amagoia Iban

ZINKUNEGI
O P T I K A

HERNANI, 4
Telf. 42 06 24

20004 DONOSTIA

SALGAI DUZU 10. ZENBAKIA

EUSKAL HERRIKO UNIBERTSITATEA?

- ☐ Elkarriketa: *Ikastolak. I.Etxezarreta - A. Izagirre* ☐ Dosierra: **Euskal herriko Unibertsitatea?** ☐ Sarrera. **J. Tobar-Arbulu** ☐ *Unibertsitatea Euskal Herriaren historian. F. Rodriguez Bornaetxea* ☐ *UPV/EHuren euskalduntze prozesuaz. J. P. Etxebarria* ☐ *UEU Euskal Unibertsitatearen sorrera eta garapena. J. Alvarez* ☐ *Sindikalgintza Unibertsitatean. A. Azkargorta* ☐ *Ikasle Abertzaleak eta «UPV»a. Itxaso Idoiaga* ☐ *Kontratu Laboralaren aldeko borroka. Haizea kolektiboa* ☐ *ERTZA kandidatura: haruntzago doan projektua. Laura Mintegi* ☐ Saiakera: **Sozialdemokrazia? Ez mila esker! J. Tobar-Arbulu** ☐ *Publikoa, pribatua eta herritarra J. Agirre* ☐ *Klase sozialen agerpena eta emakumearen egoera. A. Mendizabal S. Lopez* ☐ Elkarriketa: *Nikaragua hauteskunderen ostean. Xabier Gorostiaga.*

Gazteria berria, gaur egungo gizartearen islada

68-KO MAIATZAREN SEME-ALABAK

Urte honen inguruan jaio ziren, iraultza industrialak porrot egin zuenean. Gerratea bideojolasa balitz bezala ikusi dute, eta askok ez dakite zer den ogi beltza, «aitonak gazte zenean jaten zuena», besterik gabe. Ongizatearen gizartean bizi diren lehendabiko gazteak dira eta, seguraski, gizartea nolakoa den jakiteko termometro onena ditugu. Etorkizuna, «zer da hori?».

KONPETITIBITATEA, estresa, langabezia, balore eza, beldurra, ez jakitea, masa gizartea, pasibitatea, zentzu kritiko falta... egu-

neroko burrukak. «Behar ezaren gizartean» jaio dira, egunero «behar» berriak sortzen dituen gizartean. Burruka politikoaren seme-

alabak dira zentzu kritikoa lantzen ez den gizartean. Elkartzea garrantzitsua zenean heldu ziren eta indibidualismoaren gizartea aur-

kitu dute. Burrukatzeko ahalmena izan arren, etsai garbirik ez dute. Lehengo erreferente eta baloreek ez dute ezertarako balio, bizi-tzaren zentzua desberdina da. Egoera ekonomiko onetan jaio arren etorkizunetik ez dakite zer espero. «Etorkizuna burrengo asteburua da» esan dit lagun batek.

Xabier Aierdi, soziologoa eta EHuko irakaslea, eta Manuel Herranz, psikologoa, horretan bat datoz: belaunaldi berria da, bizi dituen egoerak desberdinak direlako eta gazteria bakoitzak bere ezaugarri propioak dituelako. Beste hamarkadetako gazteak desberdinak izan diren neurrian, gaur egun goak ere desberdinak dira. Baina, oraingoan, gizarteak hartu duen abiadurarekin, nortzu

Gazteria bakoitza berria da, gizarte zehatz baten elementuak barneratzen dituelako eta egoera desberdinean bizi delako.

Xabier Aierdi soziologoak eta Manuel Herranz psikologoak, gaur egungo gazteriaz hitz egin digute.

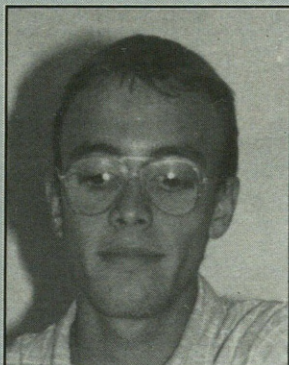
G A Z T E E N A H O T S A

Alain.

17 urte. LHko 5. maila.

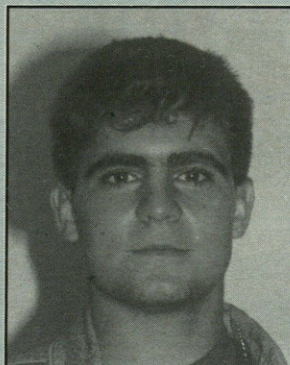
■ «Gaur egungo gizartea normala da. Hauxe da eza-gutu dudak bakarra eta aurre egingo diot ahal du-dan neurrian. Oraingoz, ez ditut kolpe gehiegi jaso baina denetatik espero dut. Gaur egungo gauza gogorrena konpetitibitatea da eta horrekin bizitzen ikasi behar dut».

Unai.

18 urte. LHko 5. maila

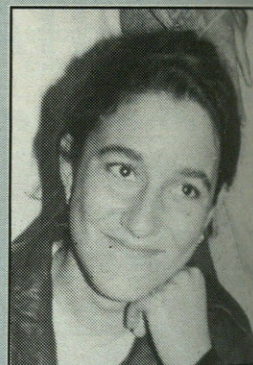
■ «Etxeati boñt anaiarreba gara. Ni laugarrena naiz. Bätzuetan uste dut, gurasoek ez dakitela zer egin nerekin. Suposatzen da anaiarreba nagusiagoak izatean, askatasun gehiago eta konfiantza haundiagoa izango dugula baina, aldiz, kontrakoa gertatzen da. Protekzionismoa».

Borja.

16 urte. BBBko 3. maila.

■ «Ez dut gerraterik bizi eta ez da gauza onik izango. Baina 23 urte izatea, zure bizitza osoan ikastea besterik egin ez duzunez, langabezia aurkitzea ere oso txarra izan behar da. Gaur egun lan egiteko bi aukera daude: promozioko lehengoa izatea, edota aita-pontekoren bat edukitzea».

Ainhua.

20 urte. LHko 5. maila.

■ «Ikasten dudak bitartean klaseak eman behar ditut, behintzat nere gauzak ku-britzeko beste, eta amaren atzetik diru eske ez egotea-rrin. Ez da erraza horrela bizitzea, beti alde batetik bestera eta gauza pilo bat batera egiten, baina ez bazarazkar ibiltzen, zapaldu egiten zaituzte».

dira berriak, zer ezaugarri dituzte, edota ezaugarri hauek gizarte osora hedatu diren edo gazteen kontuak diren soilik jakitea zaila da.

Gizarte honen baloreak ez dira antzinakoak beza-lakoak. Xabier Aierdik azaldu diguna zera da, «gaurko gazteen gurasoentzat, gazteak zirenean, erreferente ideologikoak edota baloreak izugarrizko garrantzia zuten. Hau da, familia, politika edo erlijioa ziren lehenengo gazteen bizitzaren zentzua zehazten zutenak. Gaur egun, balore horiek oso ahulak dira, eta gazteak, bizitzari zentzua emateko, beste gauza batzuen bila dabil-tza».

Manuel Herranzek, psikologiari dagokionez, zera esan digu, «gaur egun tratatzen diren patologiak

edo gaisotasunak butsik daude. Gaisotasun hauek presekin, pentsatzeko denbora faltarekin, presio ambientalarekin zerikusi handia dute. Konpetitibitate dela eta, gazteei gauzagebiegi eskatzen zaie eta askotan pentsatu gabe egin behar diren gauzak dira. Ez dago denborarik. Orduan, arazo bati aurre egin beharrean baztertu egiten du-te».

Gazteria bakoitzak bere gizarteko elementuak hartzen ditu eta, egungoa gizarte estresatu bat da baina aldi berean gizabanakoa da garrantzitsua. Indibidualismoa, pasibitatea eta zentzu kritiko falta nagusi bihurtu dira. «Puntu horretan oso eszeptikoa naiz —gehitu du Aierdik—, pasibitate eta zentzu kritiko falta hori ez ote den izango gizarte

osoaren ezaugarria. Bere garaianoso aktiboak ziren pertsonak ere, ez dakit lila-lura faltagatik edota gizar-

ren buruaren kontra borrokatzen dute».

Gaur egungo gazteriaren beste ezaugarri bat, talde

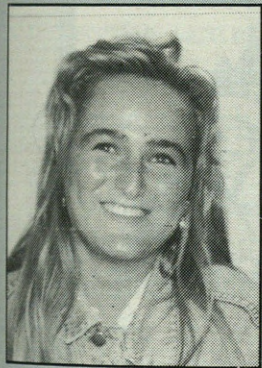
■ Gazteek balore eta erreferente indartsuak galdu dituzte eta identitatea eratzeke momentuan ez dakite nora jo ●

tea halakoa delako, orain pasiboak dira. Orokorrean, guztiok bizi ditugun gauzak dira». «Baina pentsa —erantzun dio Herranzek—, lehenengo gazteek abantaila bat zutela. Gazteak zirenean balore handiak zuten, bazuten aurka egiteko zerbait eta kontra egiterakoan identitate zehatz batez hornitzen ziren. Gaurko gazteek ez daukate horrelakorik, eu-

desberdinen ugaltasuna edo pluralitatea da. Gazte mota desberdinak egon arren, garaian ezaugarri batzuk amankomunean dituzte. Soziologikoki aztertutako, gazte talde desberdinak sortu dira lehen aipatutako erreferenteak edota baloreak ahuldu direlako. Ugaltasuna hortik datorkigu, baloreen sakabanatze-tik.

Erreferentearen garrantzia

Bizitzari zentzua emateko erreferente hauek beharrezkoak dira eta gazteak horren eske daude, hutsu-neak betetzeko. Xabierrek esanaren arabera, «Pentsa-molde nagusi baten falta dagoenez eta mundua plurala denez, bakoitzak, eta ez bakarrik gazteek, espresatzeko aukera desberdinak ditugu, beharrezkoa dugu». Manuel Herranzek, ildo honetatik jarraituz, gaur egun dagoen ugaltasuna eta lehenengo aukera murrizak aipatu dizki-gu, «nere ustez, lehenengo taldeak, lan taldeak ziren, hau da, helburu zehatz batzuk lantzeko elkartzen ziren pertsonak. Gaur egungo taldeak ez dira lan taldeak, baizik eta emozio taldeak. Ideologiarik ez dute, eztanda emoziona-

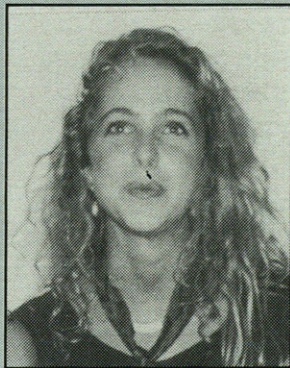
Estibalitz.

18 urte. UBI.

Idoia.

16 urte. BBBko 3. maila.

Iratxe.

17 urte. UBI.

■ «Gaur egungo emakumeok, lehengoek baino aukera gehiago ditugu eta ekonomikoki independenteak izateko gai gara. Dena den, nere gurasoek duten egoera ekonomikoa lortzea zaila da. Gogor ekinez heldu dira hortara. Argi daukat gu ere bide horretatik joango garela».

■ «Gazteago zarenean, etxetik lehenengo aldietan ateratzen zarenean norbaiten itxura eta pertsonalitatea hartu nahi duzu. Tribu urbano batean sartzen zara baina gero gauzak nola dauden ikusterakoan, paso egiten duzu. Zure benetako identitatea hartzen duzu, ez beste batena».

■ «Pasibitatea? Zer nahi duzu egitea, bada? Orain egiten dudanarekin gustora banago, zertarako aldatu gauzak? Zer da aktiboa izatea? Besteen alde zerbait egitea? Gizarte honetan ezin duzu besteen alde egin, zurearekin nahikoa duzu. Besteek neregatik ez dute inoiz ezer egin».

Langabeziak izugarrizko garrantzia du gazteek duten bizitzeko eran.

lak dira. Nere ustez, talde hauek 'arriskutsuak' dira, ez daukatelako arrazionalizaziorik eta nor-

teke gizartearen benetako isla. Hau da, organizatu gabe dagoen gizarte bat.

Egia da, gaur egungo gaz-

malean emozio kontuak oso estremoak direlako, hau da, edo oso onak edo oso txarrak.

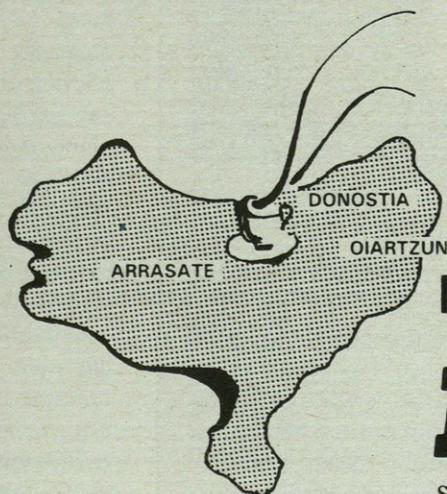
Talde hauek organizazio erak dira. Aierdik tribu urbanoez hitz egiterakoan hori esan digu: «ugaltasun honek erreferentzi talde desberdina sortarazi ditu. Gune txikiak dira baina aspektu organizatiboa dute. Agian, talde hauek kontuan hartzerakoan, gazteriaren gainontzeko

%80az ez gara ohartzen, eta agian hauxe litza-

teek ez dutela batere erraztasunik. Ideia politikoez edota erlijioez baloreak ez dutenean, gizakiak ez duenean jainko edo heroi zehatzik, ahula da eta gaur egungo gazteria, sekularizazioaren une sekularrean heldu da. «Gazteak jainko edo heroi gabe geratu dira eta ez dakite nondik jo. Ez dakite euren bizitzako bertsuneak nola bete, ez nola organizatu. BBBko hirugarren mailara heltzen direnean zoruaren pare ibiltzen dira, edo karrera aukeratzekoan larriago. Ez dakite guraso, lagun edo lanbidearekiko harremana nolakoa izan behar den. Gizarteak daraman bizkortasuna dela eta, moldatzeko denborarik ez dugu, ez eurek, ezta guk ere».

Myriam Gartzia

Zure etxeko kafea.
Zaporea, lurrina,... bereziena...
kolombiarra ehunetik ehun.
Kolombiako kafearen agiria duen
Euskal Herriko etxe bakarra.

LA CASA DEL CAFE

San Martzial, 19. DONOSTIA Tel: 42 45 12-35 49 14

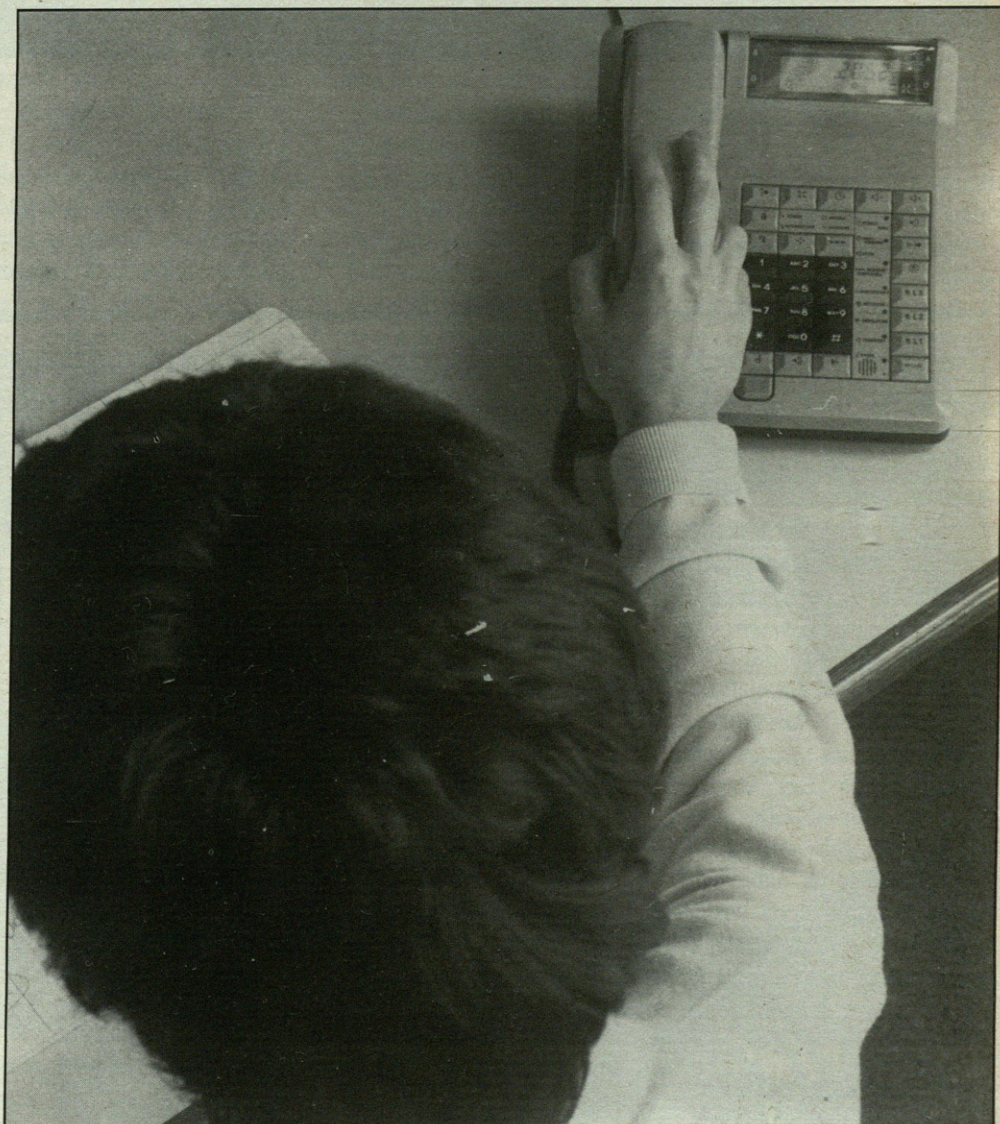
Telefono zenbaki berezien erabilera hedatuz doa Euskal Herrian

DEI BAT LARRIALDI BAKOITZEKO

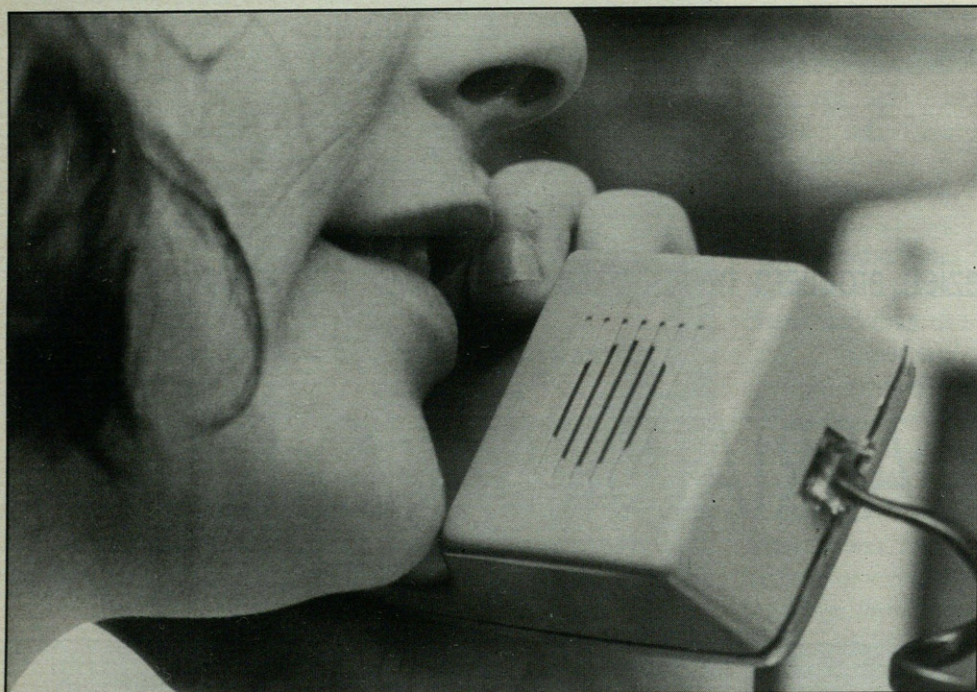
Telefonoa komunikabide soiltzat hartzen dutenek ez dituzte nonbait ezagutzen urteetan zehar eratzen joan diren zenbaki berezien sare eta elkarteak. Osasun arazoak konpontzeko, edozein zalantza argitzeko... Beti erantzuten dute hariaren bestaldekoek.

LARRIALDIREN

batean aurkitzen den edo-nork badaki telefonoa hartu eta zenbaki berezi bat markatuz gero, hariaren beste aldean beti norbait aurkituko duela laguntzeko prest. Informazio soiletik hasita, aholkua eta konprentsioa eskaintzera hel daitezke mota honetako zenbakiak. Informazio Zerbitzua, SOS

Jende askorek deitzen du larrialdi bati irtenbidea aurkitu nahian.

Deiei erantzun egokia ematea askotan ez da gauza erraza.

Deiak, Salhaketa, Itxaropenaren Telefonoa... Denak erabil nahi dituenarentzat prest.

Erabilienak, dudarik gabe, Informazio Zenbakia eta SOS Deiak dira. Diru publikoarekin mantenduak, lehenaren zerbitzu bakarra informazio zehatza eskaintzea da. Bigarrenak, horretaz gain, laguntza medikua eta aholkuak eskaintzen dituzte. «Gure betebeharra abal dugun azkarren eta zehatzen laguntzea da —esaten digu SOS Deiak-ko telefonistak—, larrialdiko deiak jasotzen ditugu eta gebienetan». Dei egiten dutenak adin eta mota guztietakoak izaten dira, sexu desberdintasunik gabe, eta arazorik simpleenetik hasita hil ala biziko une batzuri aurre egin beharrean aurki daitezke erantzuleak.

Eskeinitako zerbitzuak

Zerbitzu berdintsua eskaintzen du Emakume Mal-

tratatu zenbakiak, baina erabiltzaileen kopurua asko jaisten da eta emakumezkoak bakarrik izaten dira normalean deitzen dutenak. «Etxetik irten beharrean ikusten bada emakume bat, bota egoten dutelako edo ezin duelako gebiago

lehenik informazioa eskaintzen zaie, bere eskubideak ezagutu ditzaten, eta gero, beharrezkoa izanez gero, asistentzi juridikoa eta medikua ziurtatzen zaie.

Antzeko lana egiten dute Amnistiaren Aldeko Batzordeko telefonistek.

■ Etxekoandre aspertu baten gora beherak entzutetik bere burua hiltzeko zorian dagoen norbaiten deia jaso dezakete ●

jasan bertako egoera, gure lana informazioa eskaintzeaz gain aterpea bilatzea eta aholkularitza juridikoa ematea da, eta beharrezkoa bada laguntza medikoa ere guk bideratzen dugu —esaten digu Pilar Aztiziaran Gipuzkoako Foru Aldundiko Emakumearen Sailako idazkariak—. Euskal Herri mailan oso ongi eratua daukagu telefono sare hau». Beraz,

Hauen lana «errepresioaren ondorioz sorturiko edozein zalantza edo larrialdiri erantzutea da, salbaketa guztiak entzunez», esaten digu beraietako batetik. 1977an jarri zen martxan zerbitzu hau, «eta normalean euskal preso politikoekin senitartekoak deitzen digute. Hala ere izaten dira oraindik dibortziatu nabian guri deitzen digutenak. Uste dute gure

aholkularitza juridikoa arlo guztietara zabaltzen dela. Ezezkoa eman behar izaten diegu».

Beste era bateko lana egiten du Euskal Herrian Euskarazeko Salahaketa telefono zenbakiak. Erakundeak 1988an ospatutako batzar nazionalen sortua, «euskaldun jendeak eguneroko jasaten dituen bizkuntzarekiko erasoet erantzuteko —esaten digu gure deiari erantzun dion telefonistak—. Eraso boriak salatuz, dendetan, administrazioan... leku guztietan entzun abal direnak». Erantzule automatiko bat erabiliz, salaketa guztiak grabatu egiten dira, urtean zehar kaleratuz doazen txosten batzuk osatu arte. Mota guztietako jendeak deitzen duela esan digu Euskal Herrian Euskarazeko partaide batek. Helduak eta gazteak, amorrubiziz deitzen dutenak ere izaten omen dira. «Emakume batek deitu digu orain dela gutxi, banketxe batera joan eta bertako langileari euskaraz zuzentzerakoan haren erantzuna arabiarrez ez zekiela izan ondoren. Sutan zegoen deitu zigunean». Garai bateko dei kopurua gutxitzen ari dela esaten digute erakunde honetakoek. Hala ere zerbitzu honen beharraz ziur daude.

Une gogorrak ere bai

Beharbada momenturik gogorrenak, edo behintzat dramatikoena, Itxaropenaren Telefonoko telefonistek bizitzen dituzte. Etxekoandre aspertu baten gora beherak entzutetik bere burua hiltzeko zorian dagoen norbaiten deia jaso

dezakete. «Oso une latzak izaten dira, ezin bait zara basi bere jokaera epaitzen. Egin dezakezun gauza bakarra entzutea da, eta berari ulertzen diozunaren sentsazioa igorri». Erakunde honek dohaineko zerbitzua eskaintzen du, eta bere arauetan akonfesionala, apolitikoa eta guztiz isilekoa izatea exigitzen da.

Orain dela nahiko urte gutxi eratutako sarea, Itxaropenaren Telefonoak bostetik hamarrera dei jasotzen ditu egunero, arazo nagusienak depresioa, bikote eta familia arazoak, bakardadea, droga... direlarik. Lehen esan bezala, isilekoa da eskaintzen duten zerbitzua. «Inori ez diogu galde-tzen bere izena, ezta ere bere ezaugarri pertsonalak —esaten digu erakunde honen partaide batek—, eta guk ere ez ditugu gure nortasunak agerian jarri

Itxaropenaren Telefonoaren partaideek anonimotasuna nahiago dute.

nabi. Horregatik ez ditugu gure izenak publikoki zabaldu nabi izaten».

Hiritarrek deitzen dute nagusiki zenbaki honetara, estatistiken arabera hiria eta herriko giro desberdinek arazo desberdinak sortarazten dituztelako. Horrela,

zerbitzu hau batez ere bakkarrik sentitzen direnentzat da. «Arazoak denek izan arren, pertsona ugari bere berubaustek norekin konpartitu ez duelako, bere zama bakarrik eramanez», jarraitzen du telefonista honek. Gabonetan

eta opor aldietan asko gehitzen da mota honetako zenbakietara deitzen dutenen kopurua. Norberaren bakardadea gehiago somatzen da nonbait festa giroan.

Amagoia Iban

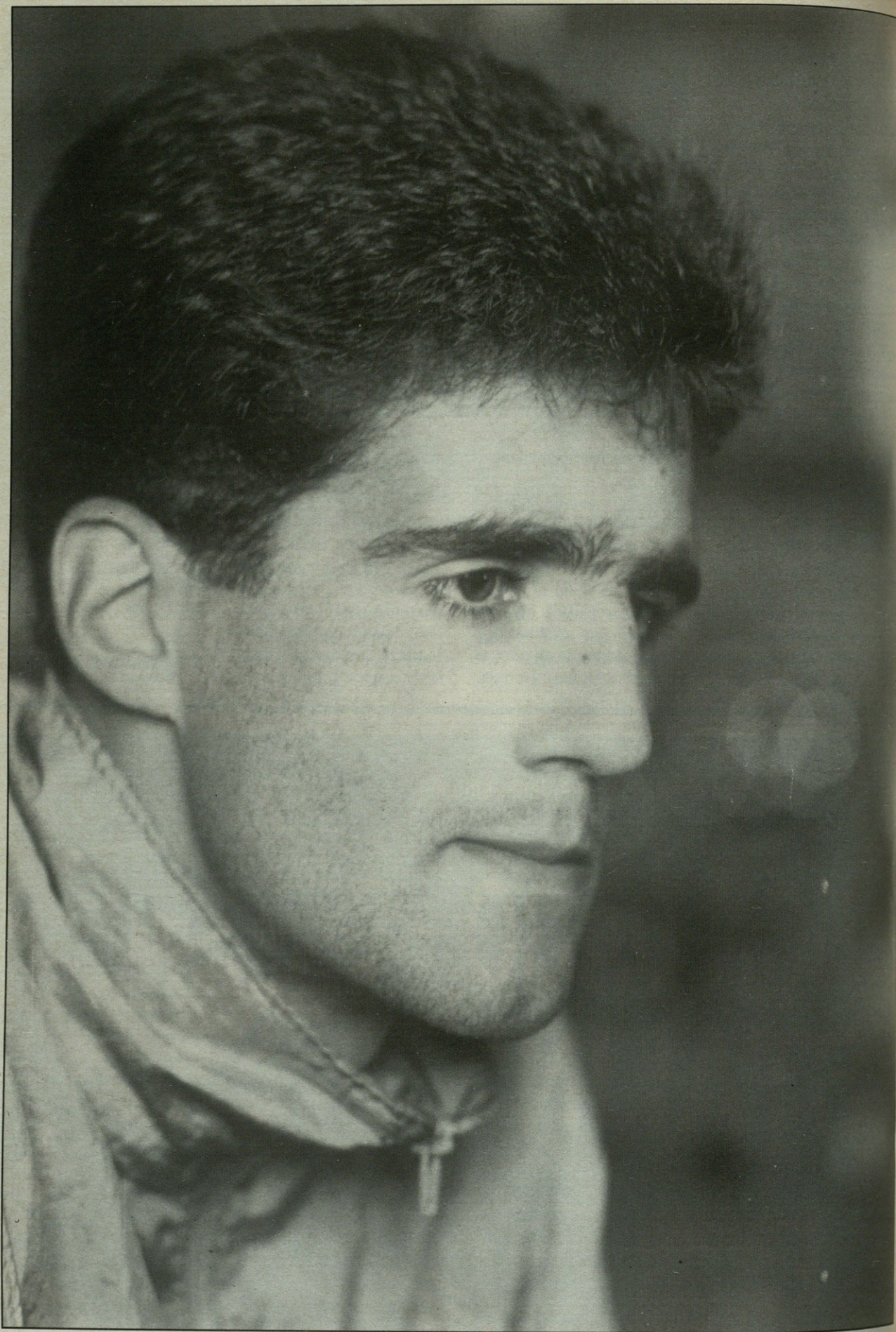
Xabier Montoiaren nobela liburudendetan salgai

NON DAGO STALIN?

Eusa
ARGITALDARIA

☎ (943) 37 15 45

«Aurtengo biretan maila handia eskatu eta eskaini da»

Aurtengoa ezustekoa izan da. Bigarrena Espainiako Vueltan, Munduko Txapelketan brontzezko domina, txapelduna Catalunya-ko Voltann eta txapelduna Tourrean. Eguneroko entrenamendutik atera eta 26 urteko mutil honekin solasalditxo bat izan dugu. Atarrabian txirrindularitza kirol nazionala bihurtu duen hau, popularitatearekin bizitzen ikasten ari da.

ARGIA. Aurtengo epealdia ezinhobea izan da zuretzat. Garaipen guztiak asimilatu al dituzu?

M. INDURAIN. Ezinhobea, ez dakit. Aurtengoa hobetzea oso zaila izango da, baina hurrengorako ere saioak egingo ditut. Dena den, ez nuen horrenbeste espero. Lasterketa batzuk irabazteko asmoa edo ilusioa banuen, baina espero nuena baino gehiago lortu dut.

■ Ez dakit zer gertatu zen PDM taldearekin eta, egia esan ez nau kezkatzen ●

A. Orain arte aldatz gortan ez zara ona izan, lautadetan lortzen zenuen mendietan galdutakoa. Nola lortu duzu mendian ere mantentzea?

M.I. Ez da izan aurtengo kontua. Duela zazpi urte, hasi nintzenean, mendia lartza zen neretzat, pisuegia nintzen. Zazpi urte hauetan mendia asko landu dut, entrenamendua gogorra izan da baina horren emaitzak orain jasotzen ari naiz. Duela hiru urte nabari zen, joan den urtean asko hobetu nintzen eta aurtengoa gorena izan da. Beraz, ez da urte batetik bestera gertatutako gauza, baizik eta zazpi urtetan landutako emaitzak jasotzea.

A. Aurten ere, Bugno gainditu duzu. Tour desberdin

batean, agian menditsuago batean, garaitzeko gai izango zinateke?

M.I. Ez dakit. Aurtengo Tourra, neretzat, oso polita izan da. Mendi egunak baziren ere, jarraian edo elkarrekin zeuden, erlojupeko lasterketak aski ziren... Hu-

«Aldatzen gora denbora mantentzea hainbat urtetako entrenamenduei esker lortu dut».

«Azken urteetan txirrindularitza asko aldatu da, aspektu askotan, txirrindulariak eta etapak desberdinak bait dira».

rengo urterako egin behar den lehendabiziko gauza Tourra nolakoa den ikustea da. Gero, horren arabera, prestatu beharko naiz. Aurtengo Tourra oso egokia zen neretzat... erlojupeko 140 kilometroko lasterketa zegoen eta hori nahitaez, neretzat onuragarria izan zen.

A. Eta 140 kilometro horiek ez balira existitu, zer?

M.I. Ba ez dakit. Mi mendian ez nago denbora ateratzeko, baizik eta daukadan mantentzeko. Erlojupekoak etsaiei, batez ere Bugnori, denbora aurreratzeko balio izan dit. Mendi gehiago eta erlojupeko gutxiago izanda, askoz ere zailagoa izango litzateke.

A. Aurten, badirudi, Bastero taldean Perico Del-

gadorekin egongo zarela. Biak Tourra edo edozein bira handi irabazteko gai zarete. Zuretzat elkarrekin egotea, txarra edo ona da?

M.I. Aurten ikusi da ona dela, ez? Biok elkarrekin gauza asko lortu ditugu. Ez dugu bata bestearen kontra egiten, biok karrera egiteko modu desberdinak erabiltzen ditugulako. Perico aldatz gora ni baino hobeto moldatzen da. Aldiz, neuk lautadetan denbora irabazten dut. Datorren urtean ez dakit zer egingo dugun. Berak bere etorkizuna konpon-tzen ari da eta nik neurea, horregatik ez dakit talde berdinean egongo garen ala ez. Hala eta guztiz ere, neregatik ez dago eragozpenik orain arte bezala jarraitze-ko.

Garrantzitsuena ez da bi izarren artean konpetitzea, baizik eta lasterketen egutegia ondo banatzea. Hori taldeko zuzendariaren lana da, eta elkarrekin gauden lasterketa garrantzitsuenetan bion artean taldeari indarra ematea.

A. Stephen Roche izanzen Giroa eta Tourra denboraldi berean irabazi zuen azkenengo txirrindularia. Badirudi, hori gauregi ez dela posible.

M.I. Txirrindularitza asko aldatu da azken urte hauetan. Aurten maila handia eskatu eta eskaini da. Lehen, txirrindulari guztiek urtean zehar erritmo berdinean

«Hurrengo epealdia ez dut antolatu eta, bira desberdinak nolakoak diren jakin arte ez dut erabakiko».

konpetitzen zuten. Hasiera-ko lasterketak ahulagoak ziren eta apurka maila hartu eta azkenengoetan berriro ere, ahultasuna agertzen zen. Gaur egun, hainbeste lasterketa daudenez, urte osoa gogor ekitea ezinezkoa da. Orduan, txirrindulariak bira zehatz batzuetarako prestatzen dira. Batzuek Vuelta, beste batzuek Tourra edo Giroa prestatzen dute. Maila oso handia denez, lasterketa erritmoa gogorra goa da eta ezinezkoa gertatzen da urte osoan maila hori mantentzea, hau da, topea ematea. Gaur egungo lasterketak askoz ere bizkorragoak dira, txirrindularitza aldatu egin da. Aukeratzea beharrezkoa da.

A. Azken urteetako bira badien tendentzia mendia gutxiago sartzea da. Nola gustatuko litzaizuke izatea?

M.I. Hori txirrindularitza asko aldatu den beste aspektu bat da. Ez da bakarrik mendia bilatzea, txirrindulari guztiei aukera ematea baizik. Mendia, erlojupekoa, esprina, etapa luzeak eta laburrak... oso dosifikatua. Aspektu guztietan defendatuko den karrerista bilatzen da. Horregatik, gaur egungo txirrindularitza, neri

ondo datorkit. Oso ondo moldatzen naiz.

A. Txirrindularitza dopina eguneroko kontua da. Zer deritzozu tropel mailan gertatzen den droga mugimenduari?

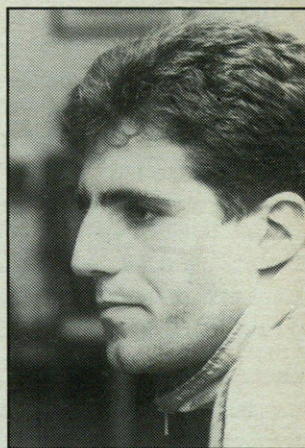
M.I. Oso kontrol gogorra dago horren inguruan. Badakizu zein sustantzia har dezakezun eta zeintzuk ez.

Argi dagoena zera da, 20 egunetan topea ematea ezinezkoa dela, eta orduan galdutako pisua berrerantsi behar duzu, mineralak, bitaminak eta beste sustantzia

NORTASUN AGIRIA

1,84 metrotako altuera eta 73 kilotako pisua du ● Nafarroa Oinezeko kanpaina parte hartuko du ● Txirrindularia izatera kasualitatez heldu dela aitortzen du ●

Txirrindularia ez balitz nekazal munduan ibiliko litzateke ● Mekanikako ikasketak amaitu gabe ditu ● Bizikleta zortzi bat aldiz lapurtu diote ● Etxeko egongelako armairuak dominaz, plakaz eta kopaz beterik daude

«Gaur egun etapak dosifikatuagoak dira, maila guztietan defendatzen den txirrindularia bilatzen delako».

batzuen bitartez. Argi eta garbi jakin behar duzu osasunerako zein sustantzia diren txarrak eta zeintzu ez, eta horretarako debekatu-tako sustantzien zerrenda eskuartean izan behar duzu.

A. Zer gertatu zen Tourrean PDM taldearekin?

M.I. Ba, egia esan ez dakit. Garai hartan ni neurearekin nahikoa nuen, osasuna, lasterketa eta abar. Txirrindulari bakoitzak bere gauzak konpondu behar ditu ahal duen moduan. Orduan, batzuek intoxikazio bat izan zela, beste batzuek beste arazo batzuk zirela esan zuten... Ez dakit zer gertatu zen eta bestetik, ez naiz kezkatu horretaz.

A. Txirrindularitzan, beste kirol batzuetan baino gehiago, kirolarien arteko desoreka ekonomikoa argia da. Zer deritzozu honi?

M.I. Bai, badago desoreka. Batez ere, irabazten duenak balio duelako. Beste guztiak, nahiz eta garrantzitsuak izan, ez zaie baliorik ematen. Bigarrena izan arren. Ez

palmaresean, ez inon. Irabazten duenak soilik. Lehenengo eta gainontzekoen arteko tartea oso handia da. Korrikalari Profesionalek Elkartetik horren kontra borrokatzen dugu, eta soldata minimoa dutenek gehiago izatearen alde gaude. Baina oso zaila dugu. Bestetik, taldeen artean tratua daude eta horretan bai ezin zarela

keztuko da. Bira garrantzitsuen ibilaldia nolako den, Tourra edota Vuelta, eta urtean zehar dauden lasterketak nolakoak diren ikusi, eta horren arabera denboraldiaren egutegia egingo dut. Tourrean edo Vueltan parte hartuko dudak ezin dizut esan, lasterketa hauen perfila ez dakidalako zer nolako den.

■ Pericok eta nik ez dugu zertan bata bestearen kontra egin, txirrindulari desberdinak bait gara ●

sartu. Irabazten dugunak, publizitatea dela eta, oso kontratu onak ditugu...

A. Zeintzu dira hurrengo urterako dituzun planak?

M.I. Lehenengo gauza Banesto edo beste talde baten berriztea eta denboraldia prestatzea da. Garrantzitsuen lasterketak nolakoak diren jakitea da. Tourra urriaren 22an aur-

A. Zein erizpide erabiliko dituzu, zuk edo zuzendariak, aukeraketa egiterakoan?

M.I. Printzipioz, plubizitate kontuengatik. Etxe batzuek Giroa ez zaie interesatzen edo Tourra nazioarteko maila duelako guztiek parte hartzea nahi dute. Baina interes publizitarioaren arabera da.

Bestetik, taldeak duen

txirrindulari kopurua ere garrantzitsua da lasterketa desberdinetan barnatzeko. Gero, txirrindulari bakoitzaren ezaugarrien arabera. Geroa, Tourra edota Vueltan parte hartuko dutenak aukeratzen dira, batez ere Tourrean zentratuta, garrantzitsuenak bait da. Nik, betidanik, Tourra eta Vuelta egin ditut eta orain arte ondo aterata da. Aurten ere horrela egitea espero dut.

A. Nortzu izango dira datorren epealdian zure etsai nagusiak?

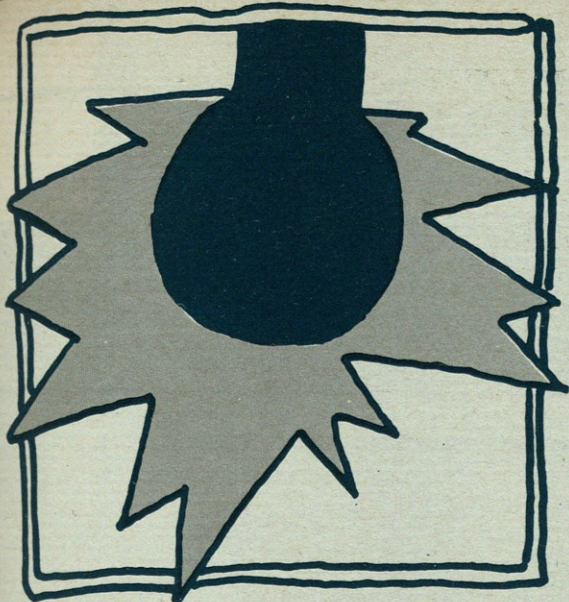
M.I. Askok dira. Ez da txirrindulari bakarra. Askok gara maila berdintsua dugunak. Bugno

hortxe dago, Ciapucci ere, Breukink, Alcalá ere, Lemon, Perico, Fignon... Beti-koak eta belaunaldi berri-koak. Gero ere, batzuek beste batzuek baino urte horiekin dute eta ez bakarrik prestakuntzagatik, baizik eta osasuna edo arazoak direla eta.

A. Kuriositate bat. Nola lortzen duzue txirrindulariek hain pultsazio gutxi izatea?

M.I. Gehiena jaiotze kontua da. Berezkoa da. Adibidez Gorospek, forman dagoenean, uste dut minutuko 60 pultsazio dituela. Pultsazio gutxi izateak ez du esan nahi txirrindulari ona zarenik, baizik eta denbora gehiagoraz errazago irauko duzula. Txirrindularitza ez da kirol biolentzia, fondoa izan behar duzu. Entrenatzerakoan azkenean horretara heltzen zara, pultsazio gutxi izatera. Nik, adibidez, minutuko 32-34 pultsazio edukitzera heldu naiz.

Myriam Gartzia

HARPIDEDUNEK URTEKARIA MERKEAGO ETA ETXEAN

ARGIA astekarian harpidedun zaren horri, Urtekaria zure etxean jasotzeko aukera ematen dizugu, eta gainera askoz ere merkeago. Jakinik astekariaren harpidedun gehienek eskuratzen duzuela ARGIA Egunarekin batera argitaratzen dugun Euskal Kulturaren Urtekaria, behean dauden Urtekariaren harpidetza txartela betetzea nahikoa izango da, hemendik aurrera urtez urte zuen etxeetan jaso ahalizateko. Harpidetza txartel hau bidaltzen digutenei aurtengo Urtekaria 91 aparte kobratuko diegu, baina datorren urtetik aurrera astekariaren harpidetza-sariarekin batera.

URTEKARIAREN HARPIDEDUN ERE IZAN NAHI DUT

IZEN DEITURAK

.....

.....

HELBIDEA

.....

.....

Tfnoa

HERRIA

.....

Kp

HERRIALDEA

.....

.....

BANKUA / AURREZKI KUTXA

.....

.....

SUKURTSALA

.....

KONTUAREN ZENBAKIA

.....

HARPIDETA SARIAK (BEZ BARNE)

Hego Euskal Herrian: 1.200 pzta.

Ipar Euskal Herrian: 75 libera

Estatu Espainiarrean: 1.200 pzta.

Gainontzeko Estatuetan: 1.500 pzta.

Airez: 3.000 pzta.

Turismo makurrena, etxekoek egina

EZIN gainetik kendu nabil pastoralen gaia. Lehen aldiz sintetizagaiak sartzea, urte berean biren taularatzea, mugaz bestaldean inoiz baino emanaldi gehiago... aipagai ugari izan dira orain artean. Aurten ere, batek behintzat aldi gehiagotan jokatu du Zuberotik kanpo, bertan baino. Albiste berria sortu digute oraingoan, ordea: lehen aldiz antzoki batean emango zela. Donostiako antzokirik sakratuenean, eta Udal Patronatuaren eskutik, areto itxi batean burutu zuten muskilditarrek «Harizpe»-ren azken emanaldia. Aitzitik, errotulo elektronikoen bidezko bapateko itzulpena ere iragarri ziguten, eta neu behintzat ezin esaldi horri zentzu zuzenik aurkitu. «Itzulpena? Zein gisako itzulpena?». Irakurgaiak euskara batuaz izango ote ziren ustearen aldekoa nintzen bururako. Azkenean, iragarpenak

izan zeza-keen interpretazio logikoena berretsi zuen errealitateak: testuak espainolez proiektatuak ziren antzezlanarekin batera.

Pena da, Patronatu horrek gauzak ganoraz egin ohi dituelako, baina oraingoan Zuberoa turistek modura erabili dute. Egon daitekeen turismorik makurrenean erori dira. Espainola ikuskizunaren barruan sar erazi dute, elemendu bat gehiago bezala. Hala ere, alde onik ere badu bapateko itzulpen berezi horren kontuak. ETBko filmeetatik azpigituluak al-dendu dituzten tenorean, eskertzekoa da donostiar patronatuaren azken saioa. Sindromeari aurre egiten lagundu digu.

«**LEIOA**» izango da FR3 kateak igandero eskainiko duen euskarazko magazinaren izena. Dupont Akita-niako FR3ko buruak, eguneroko saio bati ere leihoa zabaltzeko aukera aipatu du. Zerbait aldatzen ari da agintari frantsesen mentalitatean, poliki bada ere. Iaz PSFko Destrade diputatuak euskal irrati publiko baten sortzea eta ETB Ipar Euskal Herrian ikusi ahal izatea galdetu zituen, nahiz eta azken xede horren kariaz ETBko errepikagailuak ezartzeko egindako eskari guztiak errefusatuak izan diren. Azken aldaketa tipi horien ondorioz, gauza bat lor daiteke bederen: euskaltzaleak bere burua derrigorrez erruduna ez jo behar ez izatea.

Zernahi ere, administrazio frantsesa ez da erantzule bakarra. Euskal Telebista Lapurdiko kostaldean ikusten da aspalditxotik, eta bilana egiteko garaia ere bada. X. Soubelet FR3ko euskal kazetariak maiatzean

**— Espainiera ikuskizunaren barruan sar erazita,
Donostiako Udal Patronatuak Zuberoa turisten modura
erabili du; litekeen turismorik makurrenean erori da ●**

adierazten ziguna aintzat hartzekoa da. «Akats handi bat ikusten dut ETBn: Iparraldeko gaiak Hegolaldeko ikuspegitik tratatzea. Nabiz eta bestaldeko gaiak aipatu, bemen-go begiren batzurekin beharko lukete eginak izan. Nafarroan ere beste hainbeste pasatzen dela uste dut. Bestalde, ETBn beti obizko topikoetan erortzen dira, Zubeoroarekin aboa betetzen zaie eta...». Hizkuntzaz apartekoek gero eta balio handiagoa dute. Pentsatzekoa da ETB eta kultur erakundeen artean Alduden egin berriko bileran gai horretaz ere mintzatuko zirela.

Duela hogeitau urte hasi eta hura hil arte dozena bat urtez abiarazi zuen Maite Barnetxek euskarazko saioa telebista frantsesean. Albiste berriek haren hutsunea poxi bat gutxienik betetzen lagunduko al dute!

Josu Landa

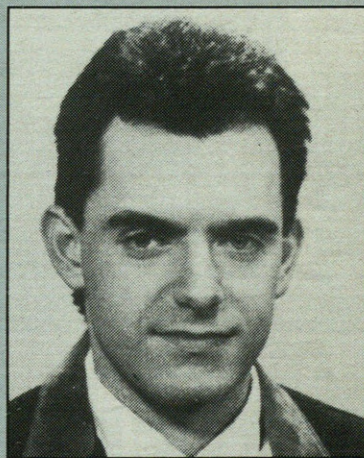
Zuzenketak telebistan

BAT baino gehiago dira desesperazio hutsez ETB itzali edo katea aldatzen duten nere lagunak. Lagun ditudanez, horrenbeste konfidantza badugunez, maiz gogora erazten didate halako edo halakoren ez dakit zein hankasartze. Sekulakoak esan ohi dizkidate zenbaiti buruz hizketan hasi orduko eta, zenbat eta gehiago aipatu orduan eta gehiago sutzen dira.

LANKIDEEN eta neure buruaren defentsan zerbait erantzun behar izaten diet, baina beti arrazoi berbera entzuten dut: «alferrik ari haiz, guri ez diguk sartuko. Askoren euskara maila lotsagarria duk».

Haiei aitortuko ez badiet ere, neure buruari askotan aitortzen diot: «gurea lotsagarria duk, bai».

Garai batean, noizpait, EITB beraren planifikazio eskasaren errua zela uste izan genuen. Kataluniako komunikabide instituzionalak ziren eredu. Haiei behar genien jarraitu.

XABIER EUZKITZE

Orain zuzentzaileak baditugu eta EITBren aginduz jakitun talde batek kalertaturiko txosten zenbait ere bai, akatsik errepikatuenak bildu eta zuzenduz.

BAINA zer naiz ni, 25 urte ondotxo bete eta gero, hurrek ama bezala, zuzentzailea behar badut atzetik?

Zer planifikazio kaxkarri lepora diezaioket deus, txosten horiek gainbegiratu arinik ere eman ez badiet?

Zertzuk entzun beharko genituzke zuzentzaileak hizketan hasiko balira?

Daudela isilik!

Donostiako Elizbarrutiko Museoa, artea eta erlijioaren uztarketaren bidetik

Museoak sortzen hainbat gorabehera izan eta gero, Edorta Kortadi eta Imanol Sorondoren ekimenez proiektuak lehengo ekainaren 24an ikusi du argia.

Hastapenetan, badu oraindik osatzen nahiko lan. Erlijioa du erreferentzi nagusia, eta Euskal Herriko artean izandako eraginaren berri eskaini asmo luke, beti ere alderdi artistikoa eta erlijiosoa uztartu nahian. Donostiako Amara auzokoa legokeen hutsune hori betetzera dator.

MANUEL Lekuona eta Jose Maria Zunzunegiren proiektua lehenagotik bazetorren ere, orain dela hamar urte hasi ziren museoaren egitasmo bera gauzatzeko, eta azken urteotako lan eskergak bideratu du oraingo errealitatea. Era-kunde publiko zein pribatu-
tuen ezinbesteko laguntza izan dute eta emaitza agerian da. Euskal Herri osoko ondare artistiko erlijiosoa-
ren zati guztiz esanguratsua biltzen da bertan, gure geo-

grafia osoan zehar egindako bilketa guztiz baliagarriari esker. Edorta Kortadik dioskunez, «museoa eredu sinbolikoa da, Euskal Herriko artea eta erlijioa batzen saiatzen dena, eta hau litzateke hastapenetik duen erronka nagusia».

Bilduma osoa diakronikoki eratu dute, eta hiru aro bereizi dituzte: Erdi Aroa, Modernoa eta Garaikidea, kristautasunaren sarbidea, finkapena eta krisiarekin lotura zuzenean daudenak.

Edorta Kortadi, museoaren sortzaile eta kudeatzailerikoa

«Jendeari arte erlijiosoaren hari historikoa eskaintzen diogu»

ARGIA. Nola sortu zen museoaren ideia?

EDORTA KORTADI.

Betidanik izan dugu halako museo sortzeko gogo, baina nere ustez hau museoaren hastapena litzateke, oraingoz bilduma garrantzizko bat baino ez eskainiko lukeena. Manuel Lekuona eta Jose Mari Zunzunegi piezak biltzen hasi ziren eta Elizbarrutira ekartzen. Herri txikietatik zekartzaten pieza, koadro, eskultura, kopoi, erretaula eta abarrekoak biltegi batean jasotzen hasi ginen. Toki egokia zein izan zitekeen erabaki eta gero pausuak ematen hasi nintzen eta beharrezko laguntzen bila erakundeetara jo nuen. Elizbarrutiak lurak eta artelanak jarri dituelarik gainerakoan hiru urteetan zehar txanponak Foru Aldundiak jarri zituen.

A. Nolakoa izan da mu-

seoa antolatzeko izan dituzuen erizpideak?

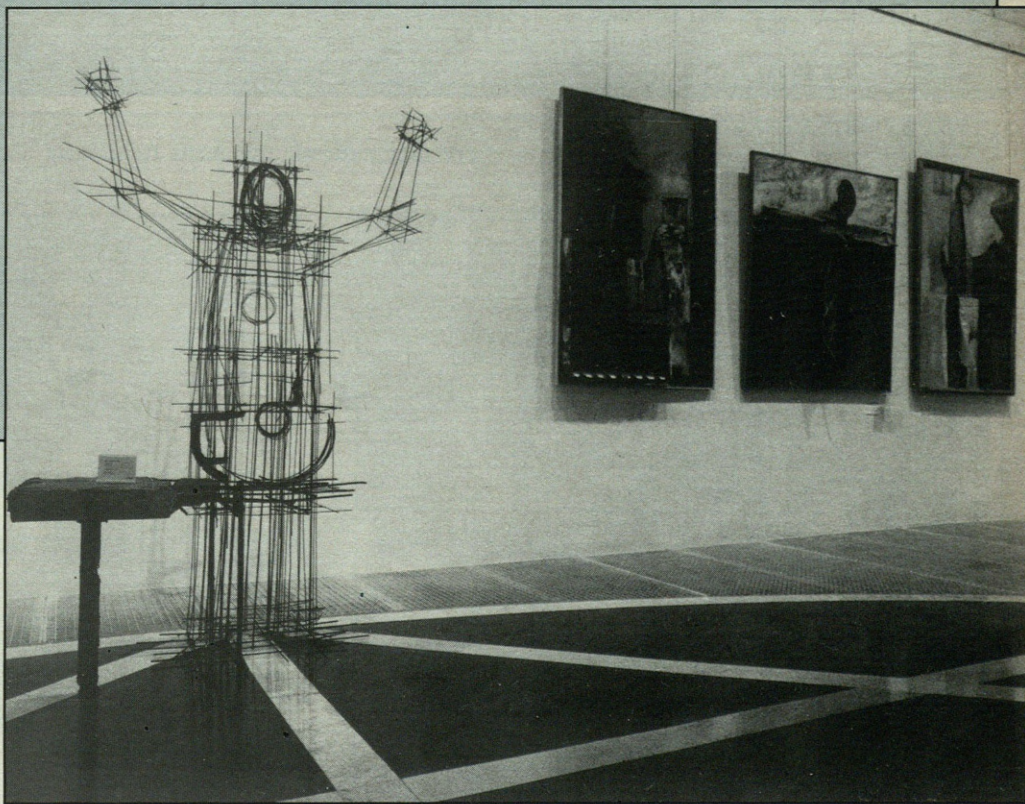
E.K. Guk jendeari arte erlijiosoaren hari historikoa eskaintzen diogu, eta historialariek emandako ikuspuntuaren arabera Euskal Herriko erlijioaren historiaren barruan kokatu ditugu bildutako lanak. Une honetan dauden ehun eta hogeitamar piezak diakronikoki hiru bloke desberdinetan antolatu ditugu: Erdi Aroan erromanikoa eta gotikoa, Aro Modernoan errenazimendua

eta barrokoa, eta Aro Garaikidean arte garaikidea bera. Oraindik hastapenetan gaude, pieza eta irudi berriak ekartzekotan gara eta aurrikusten dugu inoiz oraingo museo ere txikia geldituko zaigula eta handitu beharrean izango dela...

A. Azken hamar urteotako joan-etorrian gora-behera handiak izango zenituzten...

E.K. Aretoa egokitzen eta bilketa lanean guk uste

baino zailtasun handiagoak izan genituen, artelanak ekartzen, hainbat tokitakoak batez ere. Egun ere bai. Pieza batzuk oso egoera txarrean iritsi dira eta berritzen lan izugarria dago. Txanponak lortzea, noski, beti izan da arazo nagusia, eta aurrerantzean ikusiko dugu nondik atera, Gotzaitegi, erakunde publiko, Aurrezki Kutxa edota hainbat partikularrengandik..., oraindik sortu beharra dago patronato bat...

artelanen kopurua, garai bateko gizartean txertatua egon zeneko seinale. Egungo egoerari dagokionez, berriz, arte erlijiosoaren funtzionaltasuna kolokan legokeen honetan, hainbat artistak bestelako

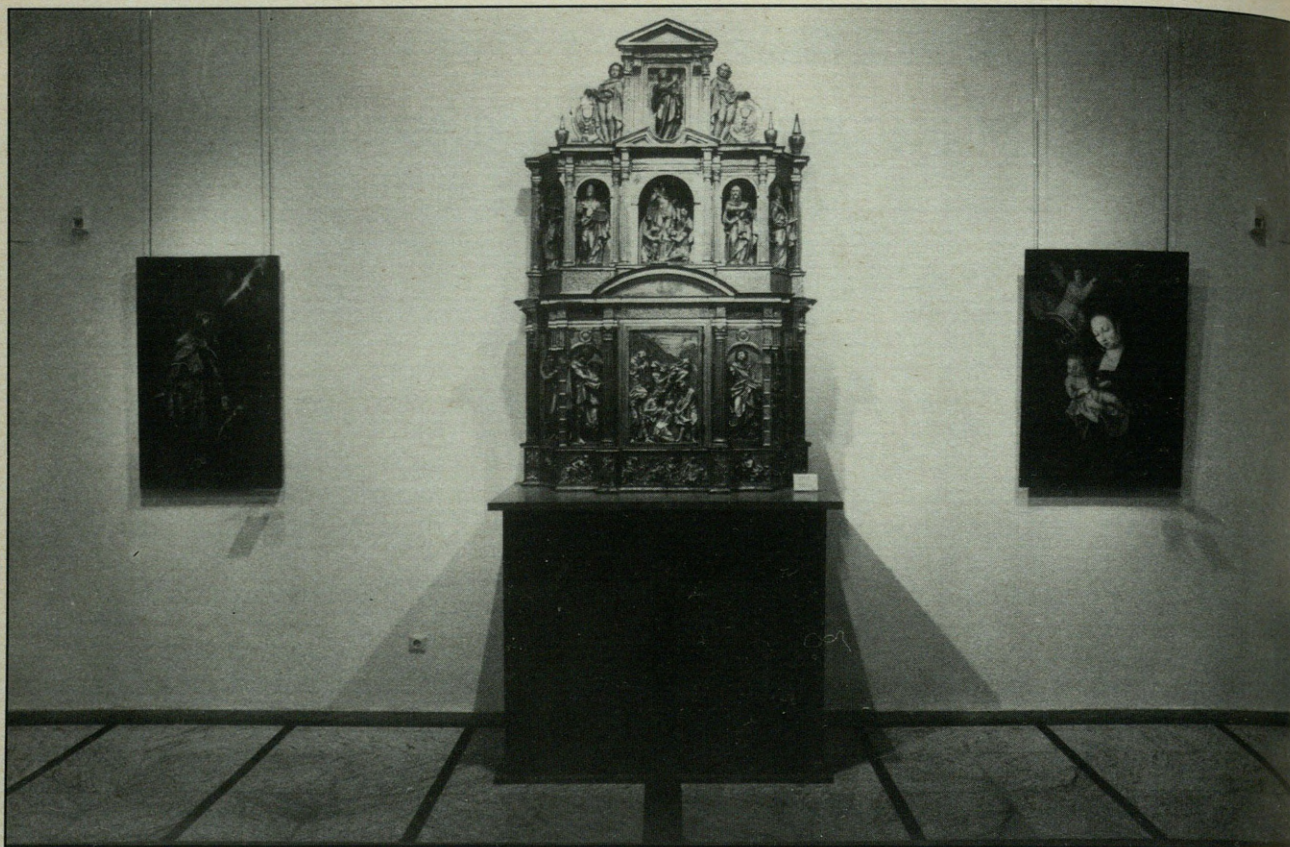
tratamendua nahi luke, «ez bain bertsiki loturik elizaren estetikari, ikuspegi eta ingurumari zabalago bati erantzunez baizik» Jose Zugasti eskultorearen iritziz.

Museoren gaineko in-

Arte garaikidearen lanek ere osatzen dute museoaren atal nagusietariko bat.

Museoa antolatzerakoan adierazi nahi izan duten mezua, Kortadik zehazten digunez, «Historia erlijiosoaren adierazpen bat egin dugu; orain arte nabiko ondo iraun badu ere, egun badago nabiko krisi sakinaren, ez borrenbeste sinismenean, praxian baizik, eta artistek, adibidez, orain arteko erlijio ikuskerarekiko nabikoa aldatu dute, formetan batez ere».

Oroimen historikoa jasotzeaz gain, funtzionaltasunean oinarritutako artearen erakuspen garbia dugu hainbat herritatik heldutako

Erretauletan ere, sistema teokratiko batean elizak zuen indarrak arte guztiz funtzionala sortu zuen.

Erljioa eta artea, museoaren oinarriak.

presioa baikorra izanik ere, bere balorazioan Eloy Erentxun margolariak ez digu duda izpirik erakutsi, «oraindik hobeto jar daiteke eta jarriko dute».

Etorkizuna auzian

Hala ere, orain artekoan bildutakoari segida emanik ere, arte eta artisten kezkei sarbide irekiagoa eskainiko liekeen proiektua gauzatzeko bidean egon liteke hemendik ez oso luzera Edorta Kortadirekin izandako elkarrizketan zehar antzeman dugunez. Zentzu berean ere mintzatu zaigu Zugasti eskultorea, «giza-ikuspegi alderago eta ez borrenbeste fedearen bidetik soilik joko lukeena behar genuke, gizatasunaren adierazpide litzate-

keena. Museoak artisten kezka izpiritualak jaso litzakete, eta borren barruan hainbat mintegi eta posibilitate eskaini, baina agian ez fedarekiko hain inspirazio hurbiletik».

Izaera iraunkorra izan nahi asmo duen museoak, beraz, eboluzionatzen izango du erronka nagusia, eta datozen urteotan bizirik dirauenik ezin esango da baldin eta artisten eta ez bakarrik erlijioaren beharrei erantzuten asmatzen ez baidu. Alegia, artistak, eta ez erlijioa soilik, kontutan hartzen duen neurrian baino ez du uxatuko museo-biltegi bilakatzeko arriskua. Azken batean, apostu latza artea eta erlijioaren uztarketaren erronkak bizi-bizian izango duena.

Patxi Sarriegi

Elizanbururen poesia gaurkotu du Euskal Kultur Erakundeak

Urriaren 12an kaleratu da «Ikusten duzu goizean», Elizanburu poetaren omenez grabaturiko diskoa. Elkar disketxeak argitaratu duen lan honetan, Ipar Euskal Herriko zenbait musikariek Elizanbururen 10 kantu ezagunenak landu dituzte.

ELIZANBURU poetaren urte muga dela eta, Saran, Elizanburu Urtea antolatu du Olhain bertako elkarteak. Sustengatzaile nagusienak, Sarako Herriko Etxea eta Euskal Kultur Erakundea izan dira.

Urte honetan, lau ekitaldi antolatu dira: otsailean, bertsolari saio bat izan zen. Ondoren, Sarako idazleen topaketa eguna zela eta, Elizanbururi buruzko liburuska aurkeztu zen; bertan, poetaren biografia agertzen

Elizanbururen hamar kantu ezagunenak gaurko soinu eta giro musikalean oinarrituta biltzea izan da diskoaren helburua.

da eta bere hamabost olerki ezagunenak. Hirugarren ekitaldia, urriaren hamabian Saran ospatu den kantaldia izan da; egun horretan aurkeztu zen «Ikusten duzu goizean», Elizanbururen omenez egindako diskoa. Eta abenduaren 20ean eta 21ean, Euskaltzaindiak,

poetari buruzko zenbait eztabaida antolatuko ditu.

«Ikusten duzu goizean» diskoaren esperientzia oso interesgarria izan da Euskal Kultur Erakundearentzat. Bere asmoa, alde batetik, Elizanburuk utzi dituen hamar kantu ezagunenak edo interesgarrienak, modu ari-

nean eta gaurko soinu nahiz giro musikalean oinarrituta biltzea izan da; eta bestetik, lana, Ipar Euskal Herriko proiektu bat bezala agertzea. Diskoan, hain zuzen, Ipar Euskal Herriko 28 kantariak parte hartu dute. Kantari ezagunenak bildu dira eta hain ezagunak ez diren

zenbait gazte, gehien bat kantu txapelketetan ari direnak. Batzurenzat gainera, grabaketa estudio batean izan duten lehen esperientzia izan da.

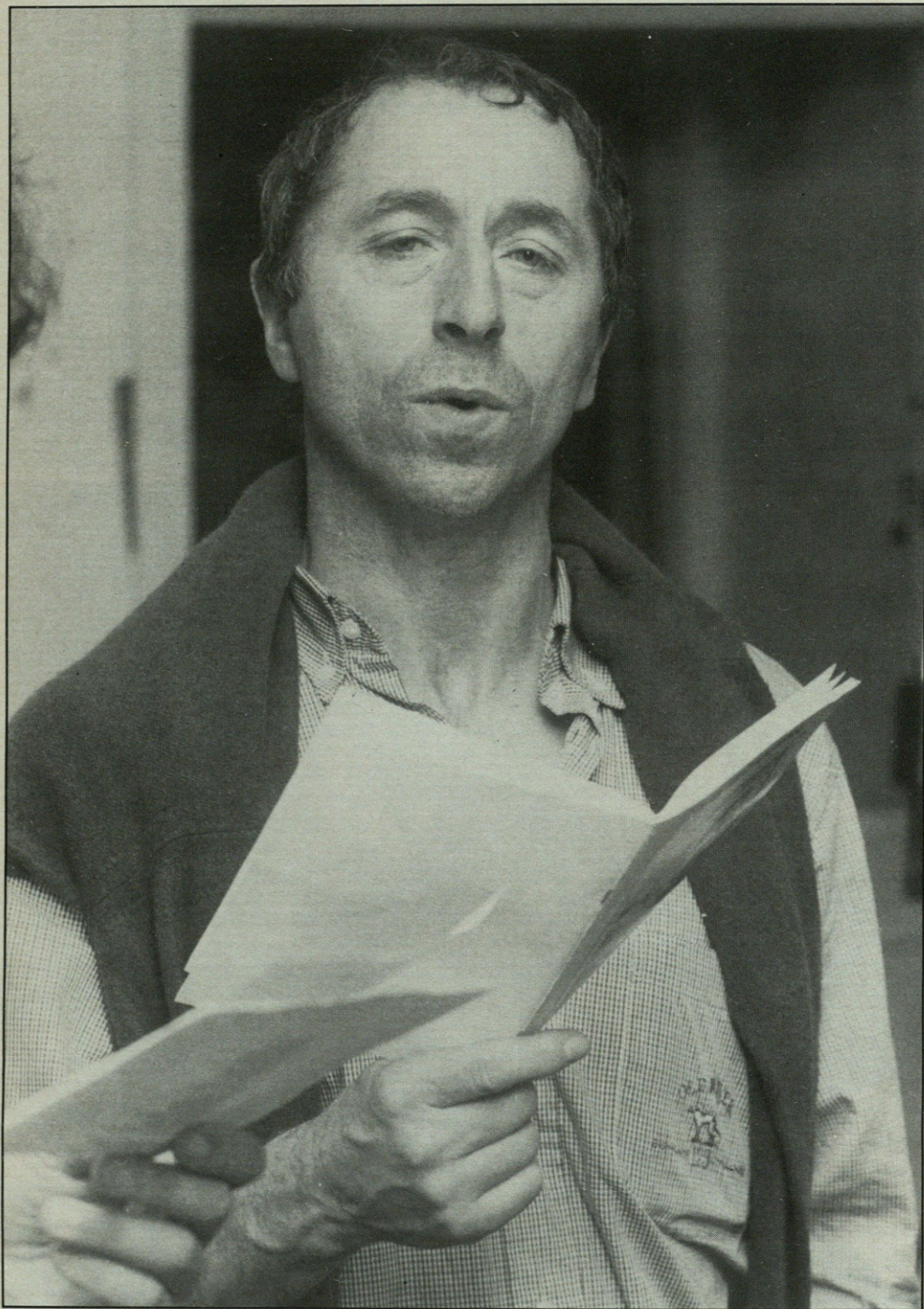
Erakundeak, disko honen zuzendaritza eta antolaketa artistikoa musikari bati ematea erabaki zuen. «proiektua errazago burutzeko eta diskoari nolabaitko kolore musikala emateko aukera eskaintzen zuelako ere», aipatzen digu Txomin Heguy, Euskal Kultur Erakundearen kideak.

■ Michel Ducauk izan du diskoaren zuzendaritza eta antolaketa artistikoaren ardura ●

Hau dela eta, Michel Ducauri luzatu zioten proposamena. «Ondorioa franko interesgarria izan da eta kantariak oso desberdinak izan arren, funtsaren gainean bakoitzaren notatzen agertzen da». Egitura hau, osotasuna lortzeko pentsatua izan da.

«Ikusten duzu goizean», Elkar eta Euskal Kultur Erakundearen arteko koprodukzioaren helburu nagusia, gazteek kantuak ikasteko edo gutxienez ezagutzeko bide egoki bat edukitzea izan da.

Urriaren 12an aurkeztu zen diskoa. Aurkezpena, Sarako elizan izan zen eta bertan, proiektuan parte hartu duten kasik artista guztiek, kantak, diskoan agertzen diren bezala kantatu zituzten. Ez da gauza erraza izan, baina antola-

«Ikusten duzu goizean», Elkar eta Euskal Kultur Erakundearen arteko koprodukzioa izan da.

tzaileei interesgarria iruditzen zitzaien, lanaren ondorio bezala, Lp-a publikoari behin gutxienez zuzenean aurkeztea.

Kantaldiaren lehen zatia musikala izan zen, honetan, *Michel Ducauk antolatut duen taldea Antton Goikoetxea akordeoilariarekin aritu zen eta duela ha-*

mabost hogeitazortzi urteko Xabier Lete eta Benito Lertxundiren kanta batzuk jotuzte musikaz bakarrik. Bigarren zatian egin zen, berez, Elizanbururen omeneko diskoaren aurkezpena. Guztira, gutxi gora behera, emanaldiak bi orduko iraupena izan zuen eta, gainera, hau da izango

den kontzertu bakarra. Diskoa, ekainean grabatu da Elkar argitaletxeak duen estudioan eta antolaketaz Euskal Kultur Erakundea arduratu da. *«Proiektua burutzeko zerrenda bat egin genuen, eta badakigu batzuk abantziditugula baina talde egokiena biltzen saiatu gara»*. Lan luze eta zaila izan da, kontuan harturik grabaketa hiru egunetan burutu dela. Hala ere, musikariek, kanten musika aurretik egin zuten eta hiru egun horiek ahotsak musikaren oinarriaren gainean grabatzeko erabili zituzten.

Inoiz ez dira Ipar Euskal Herriko hainbeste kantari bildu disko bat egiteko eta emaitzarekin gustora gelditu dira antolatzaileak. Jendearen aldetik ere, erantzuna ona izango dela espero dute.

Grabaketa lan luze eta zaila izan da eta hiru egunetan burutu zen ekainean, Elkar disketxearen estudioan.

Hogeitazortzi kantari diskoan

DISKOAN, kantari hauek parte hartu dute: Beñat Achiary, Txomin Artola, Pierpol Berzaitz, Jojo Bordagaray, Pantxoa eta Ramuntxo Carrère, Michel Ducau, Anje Duhalde, Maitexa Duhalde, Eñaut Etxamendi, Beñat eta Marc Eyherabide, Niko Etxart, Ramuntxo Farigel, Maite Gastambide, Josu Ibarloza, Maite Idirin, Frantxoa eta Gillaume Irigoien, Eñaut Larralde, Jama Larreburu, Erramun Martikorena, Peio Ospital, Maia, Iker, Gorka eta Koldo Robles Aranguiz, eta Magali Zubillaga.

Musikariak, Beñat Amorena, Mikel Artieda, Michel Ducau, Frédéric Gaillardet, Andoni Mercero, Carlos Rosat, Joseba Tapia, eta Gonzalo Tejada izan dira.

Joxi Goikoetxea

Maila handiko europear hizkuntzalariak bilduko dira astebetez

Euskal dialektologia zuzpertzeko, Nazioarteko I. Biltzarra Bilbon

Euskaltzaindiak antolatuta, urriaren 21etik 25era, dialektoak aztertzeke metodologia ezberdinez hainbat hitzaldi emango dituzte Bilbon. Helburua ez da euskalkiei buruz datuak ematea, arlo honetan egin beharreko lanetarako (hizkuntz atlasa adibidez) azterketa-ereduak proposatu eta eztabaidatzea baizik. Euskal Herriko Hizkuntz Atlasa eratzeke modua izango da hitzaldi hauetako oinarria, European zehar jorratu diren esperientzetatik abiatuta.

laskideak; gaur egun azterketa-eredu hauek baztertu egin dira eta linguistikoki orokorrari lotuta, azterketek berri hizkuntza berritu dute oinarri, atlas linguistikoa osatu, informazioa aztertzeko eta soziolinguistika bezalako zientziak gurrera biltzeko.

AURTEN, euskal dialektologiaren aitzindari izan zen Luis Luciano Bonaparteren heriotzaren mendeurrena betetzen dela eta, Euskaltzaindiak, printze frantziar ospetsuak utzi zuen altxorretik abiatu eta egun hemen erabiltzen den metodologia zaharkituari haize berritua ekartzeko, ihardunaldi hauek antolatu ditu.

Burutuko diren hitzaldietan, Bonaparteren ikerketen dimentsio linguistikoa osoa azalduko da: ikertu zituen beste hizkuntzak —Erdi Europakoak, Erresuma Batuan ingelesak dituen dialektoak, e.a.—, Euskal Herri osoko dialektoak,

euskararen egoera soziolinguistikoa hainbat lurraldetan, eraginak, e.a.

Baina, beste gaiak ere jorratuko dira eta horietaz hitz egiteko Gotzon Aurrekoetxearengana jo dugu. Aipatu digunez, teoria linguistikoa, hizkuntz sistemak, morfofonologia, metodologia toponimia eta beste hainbat gai aparte utzita, inguruko hizkuntzei begiratuko zaie: galegoa, gaskoiera eta euskararen

arteko harremanak eta Andaluziako hizkera.

Euskal hizkuntzaren ikerketari dagokionez, egungo egoeraren berri emango da, *European zehar goi mailako azterketak egin izan diren bitartean, Euskal Herrian hizkuntzalaritza historikoaren ikuspegitik landu bait dira euskalkiak, eta erabili den metodoa estrukturalista izan da*, aipatzen digu Gotzon Aurrekoetxea gure so-

Hizkuntza baten dialektoak aztertzeke metodologia egokiena bilatzea da ihardunaldi hauen helburu nagusia ●

Metodo berriak bilatzen

Hala eta guztiz ere, lehen aldiz antolatzen den Biltzar honen asmoak ez dira euskalkien azterketa zehatzak egitea, ezta ikerlan diakronikorik burutzea ere; asmoa, hizkuntza baten dialektoak aztertzeraokan gaur egun jarraitzen diren metodologia ezberdinez aritzea da, *une honetan tesi de-xente burutzen ari da gaitzaren honen gainean eta ihardunaldi hauek aipatu ikerketak bideratuko dituzte.*

Dialektologo garrantzitsuenak bilduko dira Bil-

Hizkuntz atlasgintza gori-gorian Europa osoan

IHARDUNALDI

hauek, Galizian, Andaluzian, Frantzian, Italian, Austrian eta beste hainbat lekutan prestatu eta hizkuntza eta dialektoei egokitu zaizkien azterketa-metodologia ugari eta ezberdinen bilgune izango dira. Prestaketa lan horiek eta punta-puntako adituek erabiltzen dituzten ereduez iharduteak erakarriko dute atentzioa. Euskal Herriko mapa linguistikoa osatzerakoan erizpide finko eta eguneratuak izatea xede, ondorio egokienak lor ditzakeen metodoa aurkitzen saiatuko dira teknikariak, antolatu diren mahainguruetan.

Lau urte igaro dira honez

gero, Euskaltzaindiak Xarles Bidegain eta Gotzon Aurrekoetxearen esku utzi zuela euskal hizkuntz atlasaren eraketa. Euskal Herriko ehun eta berrogeitabost herritan egin den inkesta hirü mila galderek osatzen dute; eta inkestatu bakoitzarekin hogeitamar bat ordu eman behar denez gero, ia bost mila ordu daude grabaturik. Normalean, gai

zehatza emanda, testua libre utzi izan da.

Jadanik inkesta guztiak amaituta daude eta egunotan grabaketa guztiak traskribaturik egongo dira. Bigarren fasean datuen elaborazioari ekingo dio Xarlesek eta Gotzonek gidatzen duten batzordeak. Eusko Jaurlaritzaren Informatika Erakundearekin (EJIE) sinatutako hitzarme-

nak posible egingo du lan hori eta aplikazio informatiboaren erabilerari esker, hirugarren fasea —aztertutako datuen arabera, kartografia sistematizatua sortzea— ere egiterik izango da. Beste lau urte beharko dira, lanean ari den taldearen asmo guztiak betetzeko.

Aginduzko lanak bukatu bezain laster, materiale horrekin jarraitzeko asmoa dute, ahozko euskara dialektalaren datu-basea osatu ikerlariak lanerako materiale fidagarria eskura izan dezaten. Hizkuntzalari hauen ustez, ahozko hizkuntza da aztergairik egokiena euskalkien arteko aldaerek sortarazitako zalan-tzak argitzeko eta gaur egun egiteke dagoen azterketa sakonari ekiteko.

Gotzon Aurrekoetxearekin mintzatu gara atlasaz.
(Joxe argazkia)

bon. Bertakoez gain (Arana Martija, Rotaetxe, Falcon, Peillen, Oihartzabal, Bidegain, Etxebarria, Salaberri, e.a.), atzerriko aditu dexente inguratuko da hona, besteak beste, Mario Alinei —Atlas Linguarum Europae edo Europako Hizkuntz Atlasaren proiektuaren burua—, Michel Contini eta Jean Le Dü; Estatutik, berriz, Manuel Gonzalez, Anton Santamarina eta Francisco Fernandez Rei galegoak, Joan Veny kataluniarra eta CSICeko Pilar Garcia Mouton.

Gotzonek azaldu duenez, historian zehar egindako ikerketekin konparatuta, informatikak emandako erraztasunak zeharo soildu ditu orain arte egiten ziren lan luze eta nekagarriak; izugarritzko abantaila izanda, edozein pertsonak eskura bait dezake bildutako informazio guztia bere azterketak egin abal

izateko. Metodologia berriak zaharrarekin duen alde nagusia aipatu digu hizkuntzalariak, orain arte egindako lan guztiek da-

tuak biltzea baino ez diote ekarri euskalkien azterketari eta linguistika sortzean oinarritutako laneak datu horiek sailkatu, sis-

tematizatu eta interpreta-tu egingo dituzte; bonen ondorioz, elaborazio prozesua martxan jarriko da. Egunotan, datuak nola tratatu, zein esparrutara mugatu, inkestak egiteko baldintzak zebazu eta hizkuntza baten egitura arkitetionikoa nola burutu izango dira, beste batzuren artean, gure bitzaldien muina

Goian aipatutako ezau-garri guztiak direla medio, ezin esan daiteke hitzaldizikloa jende ororentzat prestaturik dagoenik, batez ere irakasle espezialdu, teknikari, tesi-egile eta euskalkien ezagupen sendoak dituen jendeari zuzendurik daude, unibertsi-tate eta mintegi berezieta-ko kideei, aipatzen du amaieran gure solaskideak.

Ritxi Lizartza

Nadine Gordimer Literaturako Nobel saridun hego-afrikarra

Behin baino gehiagotan aipatu da Nadine G.ren izena azken urteotako Nobel Sariaren zerrendetan eta aurtengoa izan da egiazkoa. Lehenagotik munduan ezaguna eta irakurria bazen ere, azken onespena hartu du nazioarteko literatur sari nagusiaren eskutik.

IZATEZ literatur saria da Nadine Gordimer-ek eskuratu duena. Idazlea, eta ez nolanahikoa, delako erabaki dute Nobel fundaziokoek berak merezi zuela aurtengo saria. Ez da, baina, kontua hain ximplea: Nadi-

ne G. emakumezkoa baita, eta bere aurretik bost emakumek bakarrik lortu dute nazioarteko sari famatua; Nadine G. hegoafrikarra baita, zuria baina ANC-ko kidea. Eta guzti horrek badu pisua, agian saria ematera-koan, zalantzarik gabe mundu osoko irakurleen-gan. Oso gaztetan hasi zen Gordimer idazten eta uni-bertsitatean zegoela argita-ratu zuen lehen liburua *«Face to face»* (Aurrez aurre). Horren ondoren berrehun bat ipuin eta kontakizun labur idatzi ditu, eta hamar nobela. Horietan ezagune-nak *«The Conservationist»* (Kontserbatzailea) 1974, *«Burger's Daughter»* (Burger-en alaba) 1979 eta *«July's People»* (July-ren jendea) 1981.

Lan guztietan arrazkariak jotako gizartea agertzen da eta egileak horren kontrako jarrera argia agertzen du.

«Ez dut ez jainkorik, ez dogmarik -zalantzak besterik ez, eta sinismen bat: arrazagatiko bereizkeria defendaezina dela. Hortxe aurkitu dut niri dagokidan kode moralaren oinarria» ●

Nolanahi ere, gehien bat bizi-baldintzek eraginik dela aitortzen du: *«Izakeraz ez naiz politizatua. Pentsatzen dut hemendik kanpo bizi izanbanintzopolitikak ez zukeela nire lana borrenbeste baldintzatu-ko. Arrazakeria Hego Afrikan bizi diren guztiei dagokien zerbait da; ez da eritzi politiko eta sozialen kontua, ez norberak onetsi edo bazter utz dezakeen*

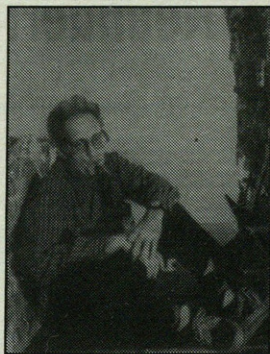
jarrera. Hego Afrikako jendeak bizi egiten du or-dena politiko hau; nire pertsonaiek ere. Ez dut testu politikorik idatzi nahi eta gainera ez du sekula horrelakorik egin».

Konpromezuaren gaiaren inguruan Gordimerek ez du horrelakorik onartzen idazlea izateagatik. Bere ustez Hego Afrikako biztanlea izateak eskatzen dio posizioamendua eta horregatik militatzen du Nelson Mandelak gidatzen duen mugimenduan. Literaturaren gainetiko zerbaite da: «Ez dut ez jainkorik, ez dogmarik -zalantzak besterik ez, eta sinismen bat: arrazagatiko bereizkeria defendaezina dela. Hortxe aurkitu dut niri dagokidan kode moralaren oinarria. Arrazoia eta emozioa biltzen dira borretan, agian horixe da leporatu abal zaidan sinismen-aitorpen bakarra».

Sariaren berri izandakoan «Nobel»a bere literatur lanari eman diotela adierazi zuen Gordimerek, ez apartheidaren kontra dagoen zuri hegoafrikar bati. Baina segidan sariaren balio politikoaz mintzatu zen, horrelako gertakizun batek duen eraginari esker mundu osoan Hego Afrikako trajedia gehiago ezagutuko baita. Ghettoetan bizi eta bertan lan egiten duten idazle eta artista beltzek behar duten arreta eta laguntza hemendik aurrera errazago lortuko dela espero du eta sari honek apartheidaren kontrako burrukan laguntzen badu, pozarik handiena horixe izango dela esan zien kazetariei».

Erakusketa modu berriak Lyoneko Biurtekoan

Urriaren erdirarte zabalik dago Lyonen Arte Garaikideko Biurtekoa eta aurtengo berrikuntzarik nabarmenena, zalantzarik gabe, lanak erakusteko modua izan da. Egile bakoitzaren lanak besteena «kutsa» ez dezan aparteko gelatan jarri dituzte denak. Erakusketara sartzen den ikusleak beraz, ate jokua egin behar du lehenago, atea zabaltzeko, bertan erakutsitako lana ikusi, atera, atea itxi eta atez beteriko pasilo zurietan hurrengo atearen bila abiatu. Kritikoen ahotsa berehala entzun da, modu honetan erakusketa kolektiboak zentzu guztia galtzen duela agertuz, baina artistak beraiek ez omen dira horren kexu, sistema honekin erakusketa indibidualetan bezain estimatuak sentitzen bait dira.

“Amerikarrek aintzineko artearekiko duten indiferentziari dagokionez, uste dut Europakoarekin parekatzeko errefusak sortua dela. Egun komunikazio zuzenena miresten dute. Printzipioa interesgarria bada ere, emaitzak ez dira hain onak. Artista gazteek ez dakite dagoeneko non diren.

Frank Stella,
pintore-
eskultorea.

“Idazlea nazioaren konzientzia delako ideia, historikiko justifikaturik dago gure herrian: idazleek politikarien rola izan dute, beraien eskuetan zegoen komunitatearen berrikuntza, beraiek mantentzen zuten bizirik bizikuntza, eta bultzatzen zuten konzientzatzeko nazionala, beraiek ziren nazioaren interpreteak.

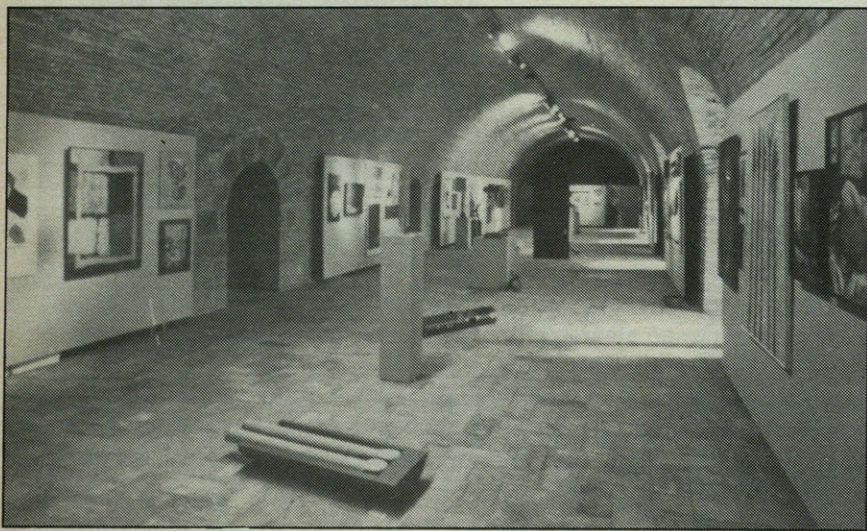
Vaclav Havel, idazlea
eta Txekoslovakiako
lehendakaria.

“Berak (Charlie Parker) soinu bat jotzen zuenean, atzean geratzen nintzen, bere kasko swing-ak egiten utziz. Nabikoa zitzaidan soinuak janzen saiatu, abal nuen bezala segitu. Saio bakoitzaren bukaeran, bertan behera uzteko gogoa izaten nuen Gauza bera galdetzen nion beti: Esango al didazu zertarako balio dudan nik?

Miles Davis,
berriki hildako
jazz-jolea.

T E I L A K

■ 12.000 ABESLARI
DONAPAULEUN

IRAGAN asteko igandean, Ipar Euskal Herriko Abesbatzen Federazioko ordezkariak diren abesbatzen buruak bildu ziren Donapauleun. Ondoren, Ipar Euskal Herriko abesbatzen bigarren topaketa izan zen; bertan, Burgaintzi, Elhea, Ensemble Vocale de la Côte Basque, Mendiz Mendi, Nekez Ari eta Oral Bat nahiz, Arrasateko Goikobalu, Bermeoko Orfeón Bermeano eta Lezoko Txinparta haur abesbatza aritu ziren.

■ EUSKO
IKASKUNTZAREN
KONGRESUA DONOSTIAN

DONOSTIAN burutuko da lehenengo aldiz Eusko Ikaskuntzaren XI kongresua. Gaia, «Kultur antolabide berriak: Euskal Herria eta Europa» izango da eta hiru arlotan egituratuta aztertuko dute herri, kultura sektore eta talde sozialak, instituzio publiko eta pribatuak.

tuek nahiz kultur munduko pertsonalitateek urriaren 7tik 11ra bitartean. «Zibilizazioa, hizkuntza eta kulturen arteko gurutzaguneak», «Euskal Herriak XVIII-XXI mende tartean Kultura eta zibilizazioari emaniko/hartutako kultur edukinen azterketa» eta «Estatuak eta Herriak egungo kultur esparru europarrean: kultur ereduak» dira hiru arloak.

■ LEHEN BERTSO PAPER
LEHIAKETA MARTXAN

ARABAKO Bertsolari Eskolek antolatuko dute «Juan Bautista de Gamiz» izeneko bertso paper txapelketa. Helduen atalean, lehiaketa Euskal Herri osoari irekita egongo da; 15 eta 18 urte arteko bertsolariei dagokionez, Bizkaia eta Arabako bertsolariek parte hartu ahal izango dute eta gaztetxoek atalean arabarrak izango dira lehiakide bakarrak. Lanak bidaltzeko epeak urriaren azken eguna arte iraungo du eta sariak abenduaren bigarren astean banatuko dira.

F E R R A N

«Nere herrian, Amerikako leku askotan gertatzen den bezala, herri txiki bakoitzak bere antzoki partikularra du non prezio merke batzuren truke mundu guztia operara joan daiteke eta horrekin gozatu, klase sozial edo status ekonomiko desberdintasunik gabe».

Siegfried Jerusalem.
Deia, 1991-X-3.

«Euskara eta errebindikazio nazionaletik abiatu behar da ez inguru bezala, gune bezala baizik, marginalitateetik aldentuz».

Fito Rodriguez.
Egin, 1991-X-3.

«Europar ideia bat dugu orain, gure kulturari begira. Gure artea oso berezia da eta beste inolako zibilizaziotan ez dugu aurkitzen: asko da. Duela 20 urte doi-doi sumatzen genuen hori. Gure nortasunaren jakintzan, gure imajinazioari dagokionez, 'euskal' hitzaren esanahiari burbiltzen ari gara hobeki».

Mikel Duvert.
Egunkaria, 1991-X-4.

«Zine industria guztia diruaren inguruan mugitzen da, eta ikusi ez balute dirua emateko kapaz ez garela ez ginateke gauden tokian egongo».

John Singleton.
El Diario Vasco, 1991-X-2.

«Emakumeok asko eskatzearen fama daukagu eta niez naizatzangeratuko aurrekontua egiteko garaian».

María Jesús Aranburu.
El Diario Vasco, 1991-X-4.

«Ordaindu beharreko kontzertuetara jende gaztea urreratzen da baina berri jaietako emanaldietara adin guztietakoak. Ume txiki txikitxoan artean ere nabiko ezagunak gara, andereñoek gure kantuak erabiltzen dituztelako».

Natxo de Felipe.
Egunkaria, 1991-X-3.

TXUTXU - MUTXUKA

MASKARADAREN «ROBINSON TROPIKALA» URTARRILERAKO

ORAINTSU arte Kukubiltxoko taldearekin burutu nahi zuten «Malintxe mardikazioa» izeneko koprodukzioa bertan behera utzi eta gero, proiektu berri bati ekin diote Maskarada antzerki taldekoek eta, dagoeneko entseiuak aurreratu samar, urtarrian estrainekoz plazaratzeko asmoa dute. Oraingo muntaia ere, «Robinson tropikala» alegia, bakarka prestatzen ari dira.

NOR - NORI - NORK

K. ALTONAGA

izendatu dute Udako Euskal Unibertsitateko zuzendari berria. 33 urte dituen EHuko Zientzi Fakultateko irakasle eta euskarako dekanordeak fakultate berean lortu zituen lizentziatu eta doktore tituluak. UEUko Natur Zientziak saileko sailburu izan da eta Talde Eragilearen partaide ●

A. ENBEITARI

eskaini diote Amilamia literatur aldizkariaren azken alean idazteko aukera. Bertan, euskarazko poesia sailean, Abel Enbeitak eta Vicent Gil de Paules, Zuku Festa aldizkariaren sortzaileak parte hartu dute. Lehengo astean aurkeztutako zenbakian Leopoldo María Paneroren, poemak ere agertzen dira ●

M. E. DELGADOK

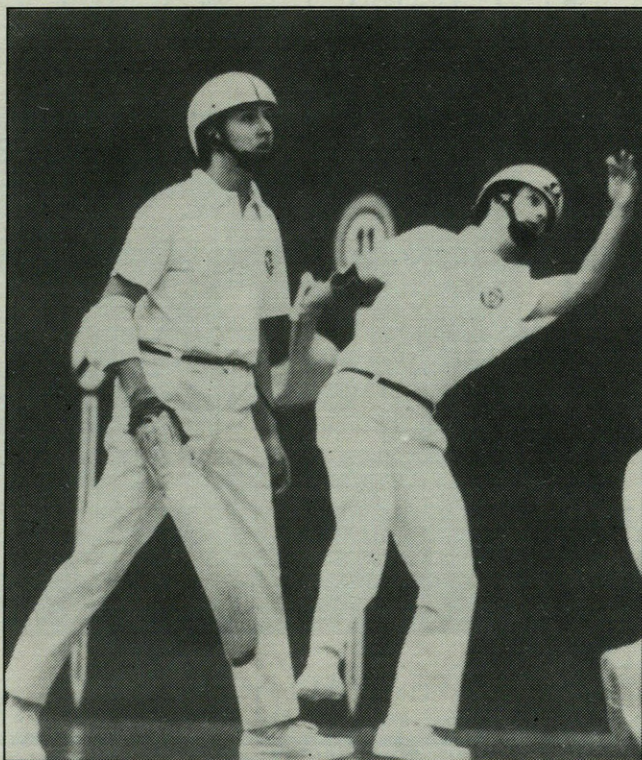
hogeitamasei grabatu erakutsiko ditu urriaren 17a arte Gasteizko Olaguibel aretoan. Erakusketa, hiru urtetako obrek osatzen dute eta hiru zatitan banatu nahi izan du artista gasteiztarak. Datorren urtean Firenzera joango da, Arabako Diputazioak eman dion arte grafiko eta ilustrazioak lantzeko beka bat egitera ●

Kirola

Zergatik ez eseri eta hitz egin?

Erantzuna zaila da, eta batzuk besteengatik dela, besteek batzuek dela, xistera mundiala hankaz gora doala dirudi. Federazioak bere kontutik egin du antolakuntza lan guztia, beste inorrek in kontsultatu gabe, eta dena egin aurretik du. Hau da IJAPA pelotari sindikatuan amorruta sortarazi duena, haiekin ez hitzegiteak erabakitze orduan. Orain arte elkarren artean egon diren bilerak (bilera deituerik bada) informatiboak izan dira, mundiala ospatuko dela esateko soilik edozein pelota enprekin gertatu den bezala. IJAPA halere enpresa baino gehiago da bere afiliatu mordoak (pelotarien %90) ematen dion legitimitateagaitik batetik eta betetzen duen funtzioagaitik bestetik pelotarien interesak defendatzerakoan. Arazoaren muina federazioak sindikatuarekiko duen beldurrean dago, hau da, orain erabakietan parte hartzen hasten badira pisu gehiegi izan bait dezake. IJAPA legitimitatearen izango litzateke gehiegikeriak, beste kirolerako dirigismoa eta abar eragozteko bidea presio talde bat agertzean. Sindikatuaren oztupoa gaitzitzeko deialdia pertsonalizatua egin du federazioak.

EÑAUT APAOLAZA

Puntarako xistera mundiala edo ezin elkar konpondua

EZ da oso ongi hasi puntarako xistera mundiala, ez behintzat bere antolakuntza. IJAPA pelotari elkarte eta Pelota Federakuntza Internazionalaren artean ezin dira konpondu, eta honek lehen mundial hau sekulako porrotean utz dezake. Guzti horren artean Txikito de Bolibarren postura dago, ez du eskirolekin jokatu nahi, badirudi hauetakorik ez datorrela ikustera koan bere asmoa aldatu duela. Giroa txartuta dago oraingoz.

Federakuntzak ahalik eta

mundialik onena antolatze ko asmotan enpresa gehientsuenekin kontaktatu zuen urriaren 25erako haiek diotenez, gainera IJAPArekin hiru bilera eginak zituztela iadanik azpimarratuaz. Badirudi nahiko lan dutela halere beharrezko diren zortzi bikoteak antolatzeko, eta lortuko balute ere berarek puntakoenak ez izateko posibilitate handiak daude pelotariak IJAPArekin duten lotura sakonak —baliteke eskerronekoak EE.BB.n irabazi duten greba dela eta— beronek esaten

duena egitera bultzatuko bait ditu.

Kontua ordezkaritza onartu edo ez onartzean datza, hau da, IJAPAk beraiek Federakuntzagaitik onartuak izatea nahi du, eta horrelako gertakizun baten aurrean bai pelotariak aukeratzeko (bereeri behin-

Federazioak ez du IJAPA pelotari elkarte errekonozitzen; hor datza tirabiren muina

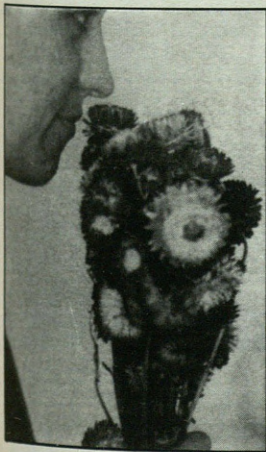
tzat) eta ondorioz lan baldintzak negoziatzeko gaitasuna berrestea. Besteek errezelo handia dute sindikatuak antolakuntzan pisu gehiegi hartuko ez ote duen, eta horregaitik oraingoz beste bideetatik jo dute aipaturikoak egitera koan.

Nazioarteko Pelota Federakuntzak hurrengo mundial batetarako gauzak aldatuko dituela dio, baina aurtengorako gauzak oso zail daudela. Onarpen formal batetarako beharrezko izango omen litzateke Federakuntzaren asanblada biltzea, eta hori orain ezinezko da beraien esanetan Mexiko eta Filipinaseko ordezkariak hain denbora gutxian ezin bait dira bildu. Dena den, eta ondorengo urteetaran arazoa konpon badaiteke ere, aurtengo saioa begibistan dago, baina konponketa urrun, hurrengo urtean gutxienez.

Usaituaz
sendatzea

NAHIZ eta usaimena mendeetan zehar gaitz ugari sendatzeko bidea izan den, guretzako askorentzat sendagarri ezezaguna da gaur egun. Hala ere, naturak eskaintzen dizkigun aukerak gero eta sarriago erabiltzen hasi omen garen honetan, gero eta erabiliagoa da Aromaterapia deritzon teknika zahar hau.

Landare gehienek olio berezi bat izaten dute muin muinean, distilatuta lortzen dena eta sendatzeko ahalmena izaten duena kasu gehienetan. Egungo teknika berriak medio gainera, urte luzeetan zehar ikasitakoei medikuntza berrienaren aurrerakuntzak gehitzen zaizkie. Loreen usaiak fisiko zein psikiko aldetik eragiten gaitu eta eragin hau loreen osagarri kimiko eta anti-septikoen arabera da.

Loreak gaitz asko sendatzeko bidea dira.

Z I K U L U S A L T S E T A N

Platano untzitxoak

Gaurko honetan proposatuko dizuegun errezetaren bitartez postre on bat prestatu ahalko duzue. Ez da gainera, beste munduko abileziaren beharrik eskatzen duen horietako bat, eta ondorioz, edozeinek egiteko modukoa da horretara jarri gero. Animo!

Hauexek dira ba, zikulu saltsetan hasteko, prest eduki beharreko osagarriak: lau platano, bi goilarakada gurrutxilo, limoi zumo goilarakada bat, lurrindutako lau goilarakada esne eta «Grand Manier» piska bat.

Lehendabiziko pausoa platanoak hartu eta hauen

azalean ebaki txiki bat egitea da. Zulotxo horretatik platano barrukaldea hustu beharko da, beti ere azala gordetzen ahaleginduaz. Hau egin ondoren, platanoaren mamia hartu eta ondo zapaldu, eta limoi zumoa gainetik bota. Honen ostean lurrindutako esnea bota eta «Grand Manier» tanto batzurekin bustiaz bedekatu.

Platanoak husturik ditugunez, hauen azala hartu beharko dugu ondoren, eta hauek gurrutxilo piska batez busti. Azkeneko pausoa, bukatzeko, lehen aipatu osagaiekin eginiko mamia berriz ere platano barrukal-

dera isurtzea izango da.

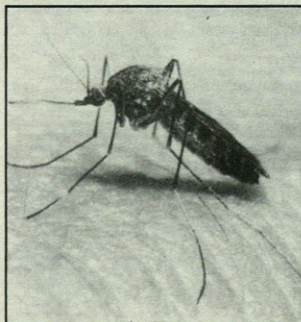
Hemendik aurrerakoak, sukaldari bakoitzari utzi beharko zaizkio aukeran, mahaira bere horretan eraman eta jan, edota, esate baterako, leiho behetik bota. Hor konpon Mari Anton!

Z ientzia

Moskitoen
erresistentzia

Frantziako Montpellier-en Nicole Pasteur eta bere lankideek egindako ikerlan baten bidez, intsektizida organofosforatuen kontrako erresistentzia nola garatzen den argitu dute. Odoljario-sukarrak sortzen dituen *Culex pipiens* moskitoak, zeluletatik substantzia toxikoa B2 esterasa gehiago produzituta deusezten du. Entzima hauek ohi baino gehiago sortzeko amplifikazio

genikozko mekanismoa dute. Gene-zatien poliformismoa analizatuta, erresistentzia duten moskito guztietan (iparramerika, Asia nahiz Afrikakoak izan) amplifikatutako alderdiak berberak direla ikusi da. Ikerleek diotenez, B2

esterasaren amplifikazioa gure planetako leku jakin batean gertatu eta handik migrazioen bidez beste kontinenteetara hedatu zen. Emaizta hauek nekazaritzan kalteak sortzen dituztean edo gaixotasunak hedatzen dituzten beste intsektu-espeziengan aplika badaitezke, medikuntza eta ekonomia aldetik interes ikaragarriak daude jokoan. Dena den, ikerleek gomendatzen dutenez erresistentzi geneak heda ez daitezen sanitate alderdia zaintzea beharrezkoa da.

ELHUYAR

Musika

Delirium Tremens. 1991ko Maiatzaren 24an Bilboko Plaza Berrian grabatua. Lau kantez osaturiko single bikoitza.

Diskatxea: Esan Ozenki Records.

Aportazio handirik ez

DELIRIUM TREMENS taldeak 'Esan Ozenki' diskoetxearen zigilupean atera berri du bere zuzeneko lana. Bi formatotan merkaturatu da, oso ezohizkoa den single bikoitzean, lau kanturekin, eta kasettean, bat gehiago ageri delarik.

Talde honek ez du desberdintasun handirik estudio eta zuzeneko lanen artean. Soinua oso ona da, kanten hasierako hotsak tartean ez baleude estudiotik aterea emango luke. Ez du indarrean irabazten, moeta hone-tako diskoetan ohizkoa den bezala. Deliriumekoek duten maila instrumentala erakusten dute berriro, gaitasunez joaz, baina ezagunak diren kantak lehenago grabatu zituzten modura daude. Ahotsa mugatuagoa ageri da.

Lehen LPtik 'Laino Ilunak' eta 'Ni Naiz Naizena, eta bigarrenetik 'Baztan' jaso dituzte. Beste bi datoz ondoren, berriak: 'Soberan Ez' eta 'Buruko Mina'. Lehenengoetan aldaketa gutxi, kantak irabazten ateratzen diren konponketa batzuk salbu. Diskoko sorpresa bi kanta berriak dira. 'Delirium Tremens' berri bat ageri zaigu, konpaktoagoa, osatuagoa. Aldaketa honek taldearen estankamendua gaituzten du garapen logiko bateri bideak zabalduaz. Instrumentazio landuago baten eskutik musika osoagoa eta landuagoa ageri da. Lotura ona dago taldekideen artean.

ENAUT APAOLAZA

● Hilaren zehar kontzertu ugari izango ditu **«Egan»** taldeak. Urriaren 12an Aginagako festetan arituko dira eta 13an, berriz, Agurainen. 14an, aldiz, Lekunberri aldera joango zaizkigu.

● **«Minxoriak»** taldekoak ere, ez dabilta batera bakar, hilaren 12an, izan ere, Baxenafarroako Donostiriko festeta hurbilduko bait dira. Dantzaldia gaueko 21.00etan hasiko da eta goizeko laurak arte luzatu.

● **«SU TA GAR»** talde eibartarra Europa aldera irtengo da egunotan. Hil honetan, izan ere, «Jaiotze Basatia» izeneko bira burutuko dute kontinente zaharreko zenbait hiriburutan zehar. Euskal rock taldeak kanpora ateratzea pauso handia delakoan, zorte on opa diegu eibartarrei lerrootatik.

● Hilaren 15 eta 16an **«Euskadiko Orkestra Sinfonikoa»** k kontzertua eskainiko du Donostiako Victoria Eugenia Antzokian. Urriaren 17an, berriz, Bilboko Arriaga Antzokira hurbilduko dira.

● Urriaren 11an, Lakuntzako Hilargi salan, **«Ruper Ordorika & Mugalaris»** ek kontzertua emango dute. Jaialdia gaueko 23.00etan hasiko da eta **«Tapia eta Leturia»** eta **«Balerdi Balerdi»** ere hantxe izango dira.

● **«Udazkeneko musika»** ekitaldiaren barruan, hilaren 18an, **«Goiz Argi»** abesbatzak kontzertua eskainiko du herriko parrokan. Musika saioari gaueko 20.00etan emango zaio hasiera.

Antzerkia

Antzerki berriaren bidetik abiatu da Baionako Jaialdiaren XI. edizioa

AURTEN egingo den Baionako hamaikagarren antzerki jaialdian gaur egun eginiko lan berriei tarte zabala eskainiko zaie. Baina antzerkiez gain bestelako ikuskizunek ere inguratuko dute jaialdi hau, mahainguru, irakurketa, animazioak, liburu salmentak eta beste hainbat ekitaldi ikusteko aukera izango bait dugu bertan.

Urriaren 14tik 19ra bitar-

Festibaleko beste ekintza batzu:

● Hilaren 18an, **Pier Paul Berzaitz** abeslaria eta **Kupa Junkera** trikitilariaren emanaldia. Kontzertua festibala inguruko ohialpe batetan eskainiko da.

● **Dani Rouvre** eta **Jean Jacques Coepel** margolarien obrak bilduko dituen erakusketa.

tean luzatuko den «**Theatre des Chimeres**» ek antolatutako jaialdia «zeruertza haruntzago» lemapean egingo da. Aurtengoan, kale antzerki bat bakarrik eskainiko da, «**Les Voyageurs**» taldearen Explorabus emanaldia hain zuzen ere.

Egitaraua honako hau da: Caen-eko **Karine Saporta** ren konpainiak Milanoko

Printzesa taularatuko du. «**Le Grain**» taldeak, berriz, musika eta antzerkia nahaste dituen 'Bestaldean' obra antzeztuko du. «**Ballatum Theatre**» k, aldiz, Txekoven 'Ivanov' obra eskainiko digu.

Espainiar taldeei dago kienez, «**Semola**» taldea 'In Concert' lanarekin hurbilduko da Baionara. «**Zotal**» taldea, berriz, Albert Vidal taldearen asmakizuna den 'Z' obrarekin etorriko da.

Italiatik, aldiz, «**Pupi e Fresedde**» taldea hurbilduko da 'Carmela e Paolino, Varieta Soprafino' izeneko obra eskaini asmoz.

«**Comuna**» konpainia Portugaldarrak, bestalde, 'terra' obra antzeztuko du. Bestetik, Amerikako talde bat etorriko da Baionara, Brasileko «**Espaco Selvagem**» 'As Mascaras' deritzon lana eskaintzera.

EKITALDI ugari izango ditu hil honetan «**Ttanttaka**» antzerki talde hernaniarrak, hilaren 12 eta 13an, izan ere, Gasteizen izango dira eta hilaren 9an, berriz, Barañainen. Denetan ere **Hansel eta Grettel** izeneko obra izango da taularatuko dutena.

Hontza

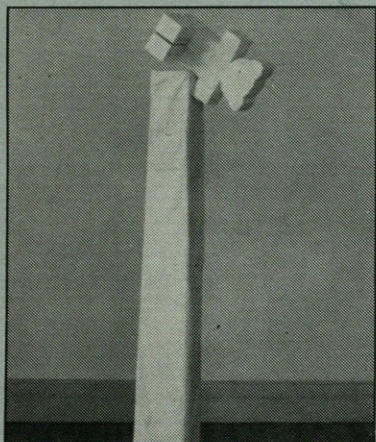
LIBURUDENDA

Okendo kalea, 4

Tel. 42 82 89 Faxa: 43 12 56

20 004 DONOSTIA

Artea

Pello Mitxelena, Eduardo Lopez, Francisco Javier Arribas. Artista berrien XXXII. lehiaketaren irabazleak. **Pintura eta eskultura erakusketa.** Gipuzkoa Donostia Kutxaren Erakusketa Aretoa. Garibai 20-22. Donostia. **Urriaren 19ra arte.** Arratsalde 17.00etatik 21.00etara.

Estetika abstrakzioaren bidetik

EGUNGO artegintzaren ispilu ditugu hiru artiston lanak. Iradokizuna nagusi dugun eremuan zail da artelanen iruzkin argigarririk ematerik. Abstrakzioaren mugetan barna estetikaren ulermena guztiz anbiguoza zaigu. Erakargarririk eklektizismo horretan bilatzen dugu, eta artelanen esperimentatzeko joeratik hainbat elementu geure baitan baino ez ditugu.

Arribas-enak zatiei ematen dien garrantziarekin jokorako aukera, ordena edo desordenarako konbinaketa erabat irudimentsua dugu. Horrek harritzen gaitu gehien eta ibilbide amaigabeetan zehar eramaten. Lopez-enean ere artelaneak sinplezia osoki galtzen dutenean, utopiak sinesgarri bilakatzen zaizkigu. Sinbolo bilaketa egiazko ekintza bihurtzen dugu. Halabeharrez.

Mitxelena-rekin baloreek hartzen dute subjektibotasun maila gorena. Eskultorearen koherentzia guztiz eboluzio eta interpretapen pertsonalari lotua ageri zaigu. Molde estetizistetatik guztiz kanpo. Estetika pertsonalari kateatua. Eta hori dugu gogokoen. Bere tailer barruraino sartzen bait gara. Han artistak eraikitzen duen «haria» argitzeko aukera dugulako. Eta askoz ere literarioagoa den artegintza, ezinbestez, geureago egiten dugu, eta iradokizunak eta esanahiak artistak bilatzen duen harira zuzentzen zaizkigu. Bere estetikaren zati garelakoan.

PATXI SARRIEGI

Dantza

Sarako usoaren egunaren ondoren Ezpeletako piperrarenaren txanda

URRIAREN hirugarren eta laugarren igandean bi festa handi ospatzen dira Lapurdiko Sara eta Ezpeletan. Bietan bertara konbi-

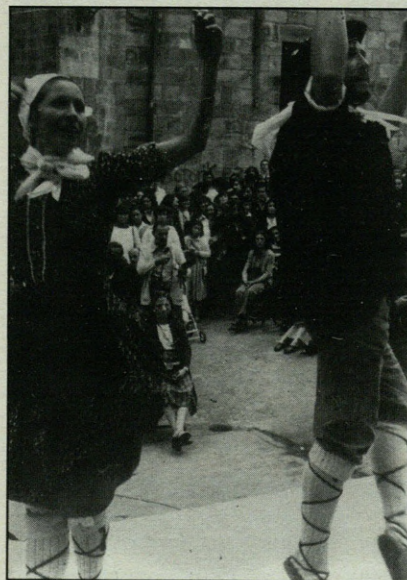
Urriaren azken igandean, piperraren jaia ospatzen den egunean, festa giro handia izaten da Ezpeletan. Goizeko hamarretan meza naga-

sia ospatzen da. Fanfarrearen musikaren laguntzaz, Bidasoa, Biarno, eta Landetatik kolore bizietako jantziekin etorritako jendetza elizan sartzen da.

Festa, berriz, Saran, usoaren eguna ospatzen duteneko hilaren hirugarren igandean izaten da. Kofradia segizioak, behin meza aditu eta aureskua dantzatu-ta, frontoirako bidea hartuko du.

Usoaren egunean, nola ez, usategiak ezinbesteko zita bihurtuko dira. Sarako usategiak, hamar metrotako sare handi batek bidean hartzen duen

mendi arteko pasabide natural batean aurkitzen dira. Usoak hurbiltzerakoan, izkutuan dauden ehiztariek, makilak astintzen dituzte. Ondoren, beste batzuk, makilak haizera jaurtitzen dituzte, usoak beldurtu eta sarerantz erakarriaz.

datutako hainbat kofraditako ordezkarik biltzen dira.

Ondo zerbitutako mahaiak, festaren berezko ezu-garria izan da beti. Tradizio handiko jai bat bera ere ez dago sukaldetik pasatzen ez dena, horietako asko gainera, plater edota postre berezien prestaketarako okasio egokia izaten dira. Sara eta Ezpeletakoak, esate baterako, sukalde eta festa arteko lotura hestu horren erakusgarri ezinhobeak ditugu.

Sarakoari, astebete beranduago, Ezpeletako festak jarraitzen dio

AITOR SARASOLA

Bertsoak

«Juan Bautista de Gamiz» lehiaketa

HERRIALDE horretako euskal giroa eta bertsolaritza zuzpertz asmoz, urtero ospatuko den bertso paper lehiaketa bat antolatu du Arabako Bertsolari Eskolak. Aurtengoan lehen aldiz ospatuko den honek, Sabandoko euskal idazlearen «Juan Bautista de Gamiz» izena hartuko du, eta bi mailatan banatua egongo da.

Gazteenei dagokionez,

beste bi mailatan aurkez ahal izango dira bertso paperak: 14 urte bitartekoena batetik, eta 14 urtetik 18 bitartekoena bestetik. Lehendabiziko horretan arabarrek

parte hartu ahal izango dute bakarrik; bigarrenan, berriz, arabarrak ez ezik gazte bizkaitarrei ere luzatzen zaie euren lanak aurkezteko aukera.

Helduen mailari dagokionez, Euskal Herri osora zuzendua da goela esan beharra dago eta gutxienez zortzi bertso eta gehienez hamabi dituzten lanak aurkeztu beharko direla. Lehen saria 150.000 pezetakoa izango da.

● Hilaren 12an, Tolosako Beotibar Pilotalekuan, bertso saio bikaina izango da gaueko 22.30etan. Bertan Millan Telleria, Jon Sarasua, Sebastian Lizaso, Andoni Egaña, Jokin Soroazabal eta Peñagarikano arituko dira. Gaijartzen Martxeli Sagastume.

● Nafarroako Bertsolari Elkartek antolaturik, hilaren 18an amaituko da urriaren 7tik Iruñean ospatzen ari den bertso astea. 18an ekitaldietako azken bertso saioa izango da. Bertan M. Arozeña, S. Lizaso, Peñagarikano, «Mañukorta» eta J. Lopategi arituko dira. San Frantzisko Ikastetxeko Aretoan, 19.30etan.

Zinema

CHRIS Columbus zuzendari amerikarrarenu «Only the Lonely» filmea ikus daiteke egunotan Hego Euskal Herriko hiriburuetan. Gai komertzial eta errazetan aritua gehienbat, bat baino gehiagotan barre egin araziko digun lana da honako hau. Antzezle nagusien artean Maureen O'Hara eta Anthony Quinn aurkitzen dira.

ARRASATEKO

LIBURU

AZOKA

Urriaren 8tik 13ra
Garibai etorbidean

-Azken euskal eta erdal liburuak

-Euskal diskagintzaren azken nobedadeak

EUTSI HAMARRARI!

Euskadiko Liburu Azoken Batzordea

Telebista-Irratia

IKUSI BAIETZ

● Hilaren 13an, 21.00etan, **«Erreportari»**. Jaxone Aretxabaletak aurkezturiko saio informatibo berria.

● Urriak 14, astelehena, 13.10etan, **«Ikus Bit»**. Saio didaktiko honek, oraingo honetan, bizia nola sortzen den azalduko digu.

● Urriaren 14a, astelehena, 22.50etan, **«Boxeo izarrrak»**. Boxeo munduko pertsonaia garrantzitsuenei eskainitako programa.

● Hilaren 15ean, asteartea, 21.00etan, **«Begirik kendu gabe»**. Josetxo Lizartzak aurkeztutako musika, ekitaldi eta elkarrizketa saioa.

● Hilaren 18an, 21.00etan, **«Herriko plazan»**. Iñaki Perurena nafarrak aurkezturiko lehiaketa.

● Urriak 19, larunbata, 19.55etan, **puntako futbol partidua**: Real Madrid-Bartzelona.

GAILURRETIK LEIHORA

■ Munduko gailurrik altuena den Everest mendia normala baino gertuago dugu egunotan. Izan ere, «Azpeitia 91» espedizioa bertan dela eta bere ahaleginak egiten, egunero egiten ditu ETBk bertakoekin zuzeneko konexioak. Etxean aisa egitekoa dirudi baina...

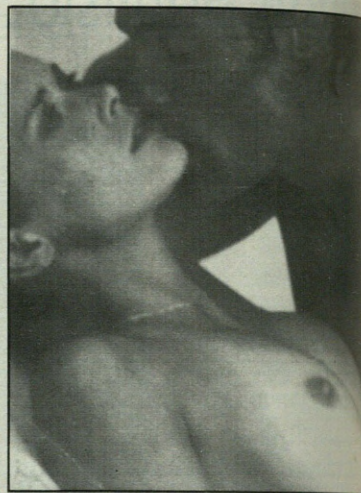
BOTOIA SAKATU AURRETIK

Xirri eta marru

Larunbata 19 22.50etan, **«Mila eta bat gau»**. Zuzendaria: Pier Paolo Pasolini. Antzezlea: Nineto Davoli, Ines Pellegrini, Franco Merli, Franco Citti.

Beste gainontzeko telebista gehien eskaintza motari atxikiz, «Xirri eta marru» izeneko filme erotikoen zikloa pantailaratzen hasiko dira larunbatero ETBko lehen katean. Zikloari hasiera eman zion «Canterburyko ipuinak» gainera, aipatzera goazen «Mila eta bat gau» deritzon honen ahaide da.

«Mila eta bat gau» filmea, izan ere, zuzendari italiarrak «Bizitzaren trilogia» izendatu

zuen luzemetrai hirukotea tik bat da. Beste biak, lehen aipaturiko «Canterburyko ipuinak» eta «Dekameroko» dira.

Izen bereko liburuan oinarritua, hamaika ipui eta istorioren bilduma da mila eta bat gau baino gutxiagoko azaltzen dituen filme hau. Axaleko ukitu erotikoa batzuz, xirri eta marru egiteko mudukoa omen da.

● Urriak 16

21.00etan, Zine gaua: **«Julia eta Julia»**. Zuzendaria: Peter del Monte. Antzezleak: Grabiell Byrne, Gabriele Ferzetti, Angela Goodwin, Kathleen Turner, Sting.

Bikote ezkonberri batek istripu larri bat izango du eta honen ondorioz gizona hilko da. Sei urte geroago alargunaren bizitza erabat aldatuko duen gertakizun bat jazoko zaio emakumezkoari.

● Urriak 17

21.00etan, Zine gaua: **«Chinatown-eko gizona»**. Zuzendaria: Win Wenders. Antzezleak: Frederick Forrest, Peter Boyle, Marilu Henner, Roy Kinnear.

Hammet aldizkari batean lan egiten duen idazle ezagun bat da. Gizarajoa, aspaldi honetan, oso gaisorik dago, eta burutik eginda ere ez ote dagoen kezkatuta da biltza bere ingurukoak. Ikertzailea izatea bururatu omen zaio orain idazleari.

T

elebista-Irratia

IKUSITAKOAK
IKUSITA

Iraultza

Xabier Azkargorta: «Jokalari gazteei konfidantza eman beharko litzaieke»

Betidanik ibili da futbolaren munduan sartua, bai entrenatzaile modura eta baita telebistan laguntzaile lanak eginez. Oraingoan ETBn hasi da lanean entrenatzaile izateko beste aukera bat izan arte behintzat. Berak aitortu digunez gustora dabil telebistan, futbol munduari loturik jarraitzen duelako eta baita euskara erabiltzeko aukera duelako.

ARGIA. Entrenatzaile izatek telebistarako pausoa nola eman duzu?

X. AZKARGORTA. Nik, egia esan, entrenatzaile modura jarraitu nahi nuen, baina bitartean lan hau egiteko aukera eskaini zidaten eta aurretik ere telebistan ibilia nintzen lan hau egokia iruditu zitzaidan.

A. Liga basiera honetan nola ikusten dituzu euskal biu taldeak?

X.A. Nahiko larri daude

hiru euskal taldeak. Hasi-ran bazirudien Osasuna ongi zebilela baina gero txarrera jo du. Athletic eta Errealak zer esanik ez. Eskerrak Athleticek azken partidua irabazi duela eta honek nolabaiteko lasaitasuna suposatzen duela.

A. Zein eritzi duzu Euskal jokalaria gazteei buruz?

X.A. Oso ongi iruditzen zait jokalaria gazteak jartzea, ni entrenatzaile nintzen lanean ere gazteen alde apostu

egitea atsegin nuen. Gazteei konfidantza gutxi ematen zaie, hemeretzi eta hogeitaz gutxi dutela esaten da, eta hogeitazazpi dituztenean, aldiz, zaharregiak direla. Nire iritziz gazteei konfidantza eman behar zaie, ahalmena badutelako. Erakutsi egin behar zaie gazteei konfidantza izaten.

A. Zer iruditzen zaizkizu Osasuna eta Errealak ekarri dituzten atzeritar berriak?

X.A. Oceano badirudi ona dela, Carlos Xabier ikusteko aukerarik ez dugu izan eta Kodro aldiz goleatzaile ona da, baina errealean zein lan egiten duen ikusteke dago oraindik. Spasic lehengo urtean nahiko gaizki ibili zen Madriden, baina Jugoslaviako selekzioarekin jokatutako mundialean oso ongi ibili zen.

A. Zer iruditzen zaizkizu araudiko aldaketak?

X.A. Araudi aldaketa hau itxura garbiketa bat izan da, arauak aldatzekotan sakonki aldatu behar dira, bestela hobe da gauzak dauden bezala ustea. Araudi berriarekin badirudi atezaina dela futbolaren gaitz guztien erruduna.

Harritu egin nintzen egunkari eta hormetan iraultzaren etorrera iragartzen zuten anuntzio gorriak ikusi nituen. Nor ote zen garai hauetan iraultza aldarrikatzera ausartzen zena? Egia esan, jakinminez irrikitan egon nintzen aste pare batez.

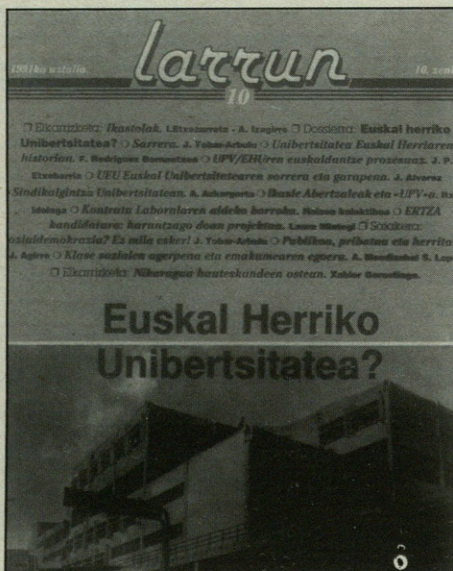
Euskal Telebista zela ikusi nuenean, somatzekoa zela iruditu zitzaidan.

Ekialderantzko joera durre aspaldiotan ETBkoek iragarkietarako aitzaki bila. Horra hor, bestela, futbol partiduen emisioak iragartzeko ematen ihardun duten anuntzioa, non Gorbatxov eta Eltsin agertzen ziren partiduari buruzko hausnarketak egiten. Lenini tokatu zaio orain. Garai bateko mamua txantxetarako gai bilakatua. Iraultza hil da, biba iraultza.

Zalantzarik gabe, apostu gogorra egin du ETBk Udazkenerako prestatu duen programazio berriarekin. Bazkalondoko hutsunea kulebroi eta guzti beteta, programa berri ugari, aldakuntzak albistegien itxura eta formatoean, herrialdekako berriak eta kazetari konbidatuen komentarioak eskainiz. Inoiz baino profesionalagoa, halajaina. Ordea, pasa den asteazkenean, iluntzeko Teleberrik 'Turko'-ren gorpuari egindako autopsiaz eman zuen informazioa ikusi ondoren, zalantzan geratu nintzen. Iraultzaren ondoren, noizko glasnost-a?

AITZIBER YARZA
PATXI AZPILLAGA

Liburuak

«Larrun». Euskal Herriko Unibertsitatea?. 1991ko Uztaila. 10. zenbakia.

UPV ez da libratzen

EUSKAL Herria bere buruaren jabe izatea nahi baldin bada, Unibertsitatea ere orbita horretan jarri behar da. Unibertsitatea (betidanik ala oraintsu) borroka-gune da, politika-gune. Abertzale zintzo asko dago Unibertsitatean uste dutenak, borroka handik kanpo egin behar direla, Unibertsitatea gatazkatik aske jarritz. Baina hori amaitu da: Unibertsitatea ere aldatu egin behar da. Eta horretarako gatazkak hasi baino ez du egin. Komezi-mendu horrekin idatzia dago 10. «Larrun». Hori da ale honen lehen kabea. Bigarren kabea borrokaren hurbiltasunak ematen du.

Ale honetan idazten dutenak borroka barnetik idatzi dute. Egindakoaz eta utzitakoaz ari dira. Inpresioa dut idatzitakoak ulertzeko hurbiltasun pittin bat behar-ko dela; bestela, jai. Kontrato laborala, euskara, ikasleen eskakizunak urrutitik ikusi dituztenek ez dute fitzik ulertuko. Konpromezuaren galbahetik pasa ez denak, eritziak izan ditzake, baina ez du tutik konprendituko.

Alea Unibertsitateaz ari da; Euskal Unibertsitatea du helburu, euskarazkoa alegia. Baina aztertu, Euskadiko Autonomi Elkarte deritzanean kokaturiko Unibertsitatea baino ez du az-

tertzen. Hori da azterketaren muga bat, baina lehen orrialdetatik egin da abisu; beraz, zer esanik ez.

Sakonean, eta azalean, UPV delakoaren ezina somatzen da Euskal Herriko Unibertsitatea bihurtzeko. Horregatik, teorizazioen atzean, jauzi egiteko proposamena dago: joan gaitezen euskarazko Unibertsitatea gauzatzen. Gai honek zeresan handia emango du datozen urteotan; beraz, guztiz premiazkoa da «Larrun»ek ale honetan ematen dituen proposamenak aztertzea eta eztabaidatzea. Zorionaz hasia da hedatzen debate hori; parte hartu nahi duenak izango du laister aukera.

Hemen apuntatzea baino ez dagoen arren, «Ertza» kandidaturaren presentzia nabarmena da «Larrun» honetan. Irakurle zorrotzak kontraesanik aurkituko du oraingo hauteskunderi begira.

Amaitzeko: gure artean debaterik ez dagoela diona, etxe barnean kritika zorrotzik ezin dela diona, oker dabil. Nire duda da erdaratan ere egin daitekenentz. Hori da «Larrun»-en ahulezia. Eta ohorea. Unibertsitatea orrialdeok baino gehiago da. Jakina. Baina «Larrun»-en ez dago edozer gauza idazterik. Ez ahaztu, aldizkaria, proiektu nazionala garatzeko sortua dela. Perspektiba horrekin ez irakurtzea huts egitea da berriro.

JEXUXMARI ZALAKAIN

Egilea: Lekeitioko Udala
Titulua: «Eusebio Erkiaga» Ipuin lehiaketa. Lekeitioko 1988-89-90 urteetan saritutakoak

Argitaratzen du: Lekeitioko udalak. 155 orr.
Lekeitioko egin den literatur txapelketak eman dituen irabazleen lan txapelkunak liburu bakar batean biltzeko ideia izan du herri horretako udalak. Kategoria desberdinetan sailkatutako urte bakoitzeko narrazio hobereenak ageri dira, herri honetan dagoenaren erakusgarri.

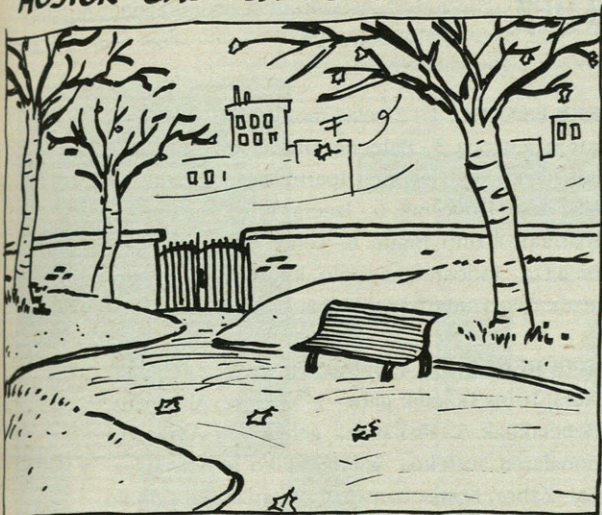

Egilea: H.G. Wells.
Titulua: Munduen Gerra. 125 orr.

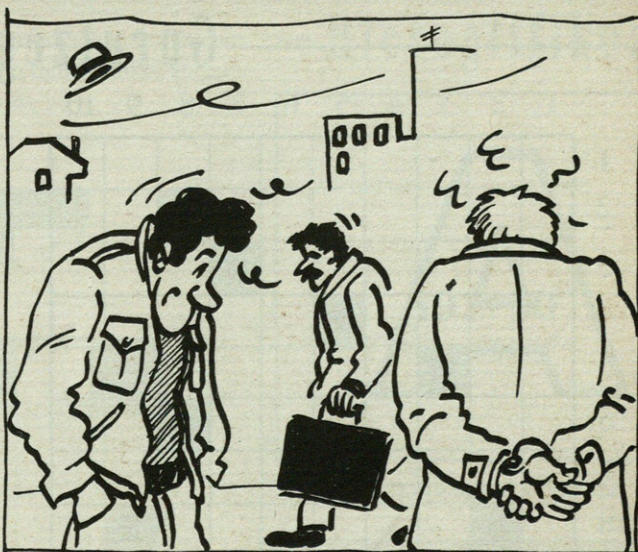
Argitaratzen du: Elkarrek.
Idazle honek XIX. mende amaieran martiztarrek Larrun inbadituko zuteneko kasuan zer gertatuko zen imajinatu zuen, liburu haren bertsio laburtua dugu euskaraz oraingoan kaleratu dena.

UDAZKENA

HELDU DA UDAZKENA. ZUHAITZEK
HOSTOA GALTZEN DUTE.

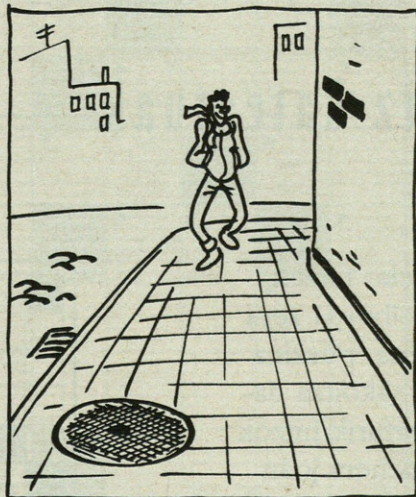
JENDEA TRISTE DABIL. BURUMAKUR

ORDUANTXE UGARITZEN
DIRA DEPRESIOAK.

PAKO ORDEA POZIK
DAGO.

UDAZKENA HELTZEN DEN
BAKOTZEAN ZORIONTSU
BIZI DA.

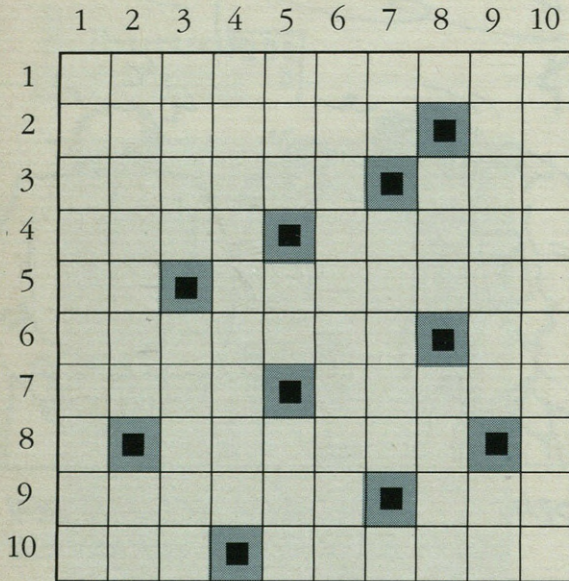
JENDEZ INGURATUTA BETI.
LAGUN ASKO DITU

BERE GAZTAINEN ZAIN DAUDE
DENAK.

Denborapasa

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN : 1.- Zizelaz moldatuak. 2.- Igaroa. Bigarren pertsona. 3.- Baleude. Musika nota. 4.- Ibaiak zeharkatzeko leku egokia. Iparraldean, neurri. 5.- Musika nota. Doilorrak. 6.- Izaera duten enteak. Eta. 7.- Iparraldea, zulo. Bigun. 8.- Lehen bokala. Batuke-ta emaitza. Iodoaren sinbolo kimikoa. 9.- Zotin. Meatzea. 10.- Oinarrizko likidoa. Halabeharrak.

GOITIK BEHERA : 1.- Zibilizazioan sartu. 2.- Garaia-tu. Xera, baina bokalik gabe. 3.- Goilare. Aldamena. 4.- Benetakoak. 5.- Bizkaieraz, gehiegi. Bi. Audiencia Nacionalaren aurrekoa. 6.- Azkoitiko futbol taldea. 7.- Eta. Zabor. Kontsonantea. 8.- Uranioaren sinbolo kimikoa. Saldu aditzaren infinitiboa. Zomorro. 9.- Ahora eraman. Bizkaiko herria. 10.- Kilika eragileak.

Hitz kateatuak

Letra kopuru desberdineko hitzak ageri zaizkizu ondoan. Helburua zera da, eskuineko taula osatzea, puzzlea bailitzan. Pasa ezazu hitz bakoitza da-gokion lekura, kontuan harturik hitzok ezker eskuin eta goitik behera joan daitezkeela.

8 letra

Atsekabe
Balkoiak
Narrazio
Trinkoak

4 letra

Abio
Ahoz
Aisa
Akta
Alai
Alea
Antz
Bait
Baso
Beta
Deia
Gisa

Gura
Haur
Hitz
Ibia
Latz
Lelo
Oion
Olak
Osoa
Otea
Zait
Zalu

7 letra

Ahalkea
Ispilua
Oskarbi
Sekzioa

3 letra

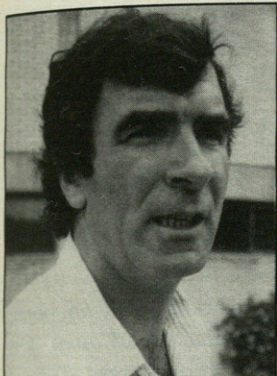
Ala
Bat
Dun
Lor

2 letra

Aa
Ag
Ar
Ei
Ll
Nu
Sa
Ta

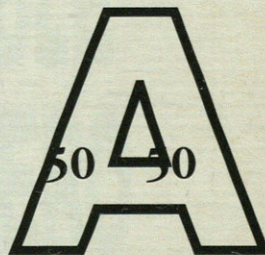
Erantzun zenbakidunak bete ondoan, pasa ezazu letra bakoitza dagokion goiko taulara eta grabatuan ageri den pertsonaiaren izena, Euskal Herriak eman dituen futbol atezain-hoberenetako baten izena alegia, ageriko zaizu.

1	2	3	4		5	6	7	8	9
		10	11	12	13	14	15		

		Ondorio	Helburu		Hari, dadila	Joaki naiz
		Harrapatu	Zuketan	3	Alfabeto mota	
Partidak		Aldame-neko				6
Zital-keria	1	Oilo arrak			2	
				4		5
Aulkia				Begira		Gip., arraina
Mendi hegala				Koloma		
			Zegoela			
			Bokala		9	
50		8			Ez eme	
Erne!		Ipar. Izua			Ote ar	
		Musika nota		Harrapaezak		Kontso-nantea
	10	Lehen bokala		Kasik		(Infin.) Ukitu
Disti-ratua						11
Gauza				12		
		Petatxu				
7		Bat		13		
Txepel				Gaisoa		
	14				15	

—Hieroglifiko—

Zenbat hizkuntza daki horrek?

Aurreko asteko soluzioak

Gurutzegrama

			M	A	R	T	I	N	
			Z	A	B	A	L	E	T
			F	A	L	T	Z	E	S
●	B	●	O	●	B	●			
●	B	●	Z	●	S	A	I	A	T
N	I	K	A	N	O	R	A	I	
●	Z	A	B	A	R	R	A	K	●
A	T	S	○	●	A	I	H	O	T
●	A	K	R	E	●	T	O	R	A
I	N	O	R	●	M	U	R	D	●
●	L	I	A	K	E	●	A	R	N
K	E	N	K	A	●	A	T	●	P
●	A	A	●	I	N	G	U	R	

EZKER ESKUIN: 1.-Bertsolari. 2.- Ikaratua. R.

3.- Zidatek. Er. 4.- Iman. Kelta. 5.- Merkea. Set.

6.- On. Az. ID. I. 7.- Darraik. Oa. 8.- U. Etikoak

9.- Alu. Nungoa. 10.- Kasu. Oina.

GOITIK BEHERA: 1.-Bizimoduak, 2.- Ekime-

na. Ia. 3.- Radar, Reus. 4.- Trankart. U. 5.- Sat.

ezain, 6.- Oteka, Ikus, 7.- Luke, Ikono, 8.- Aa

LSD. Agi. 9.- R. Ete. Okon. 10.- Irratia. Aa.

Hieroglifikoa: Hilargian

B	A	K	E	D	A	T	A
B	O	L	I	L	G	A	R
A	Z	A	L	D	U	A	B
S	A	A	I	P	A	M	E
O	I	T	O	A	A	R	L
J	T	R	E	N	O	R	N
J	T	A	A	R	R	A	A
U	M	E	K	E	R	I	A
D	U	N	I	D	A	Z	L
U	K	I	K	U	R	O	T
I	K	U	R	Z	U	R	A

Hitz
Kateatuak

EGUNEROKO KALEA

Рерхам

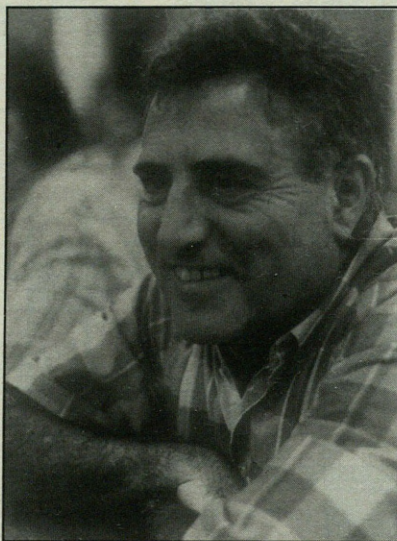

Lemoiz apurtu

ZENTRAL Nuklear honen historia latza Iberduero S.A. (gaur egun Iberdrola) eta instituzioei (lehenik frankistak eta «demokratiko» autotizendatuak gero), zor diegu. «Electro-faxismo» deitu izan zenaren —oraindik ere bada— adibiderik garbiena dugu enpresa hau. Oligarka, militar eta bankujabeak bildu ziren bertan. «Lemoiz, gauzaguztien gaitetik, martxan jarriko da» botatzen zuen Areitio bertako presidenteak, zentralaren kontrako manifestazioan milaka lagun biltzen ziren bakoitzean. «Lemoiz edo kobazuloak», «Lemoiz edo kandelak», «Lemoiz edo garapenik ez» bezalako mehatxuak botatzen zituen orduko alderdi hegemonikoak, EAJk. Hauek ziren enpresek, politikariek eta instituzioek proiektuaren alde zituzten «arrazoi» bakarrak.

Ez zen ordea, Lemoiz-Mungiako zentrala soilik. Tuter, Deba eta Is-paster-Ean ere, beste batzuk eraikitzen saiatu ziren. Haiek nahi zutena egin izan balute, Euskadi potentzia nuklear handiaena izango zatekeen proportzionalki: kilometro karratuko eta biztanleko izango genukeen megawatio kopuruaren arabera, munduko lehenak izango ginatke. A zer nolako pribilejio tristea!

USTE zutenaren eta esaten zutenaren arabera —eta baliteke oraindik ere hori uste izatea, nahiz eta ez adierazi— energia nuklearrak askoz aberatsago, independenteago eta indartsuago bihurtuko gintuzke (haiek behintzat seguru baietz). Gaur egun, orduan bezala, badakigu alderantziz dela. Oraindik ez ziren Harrisburg eta

JUAN MARI ESKUBI

Chernobyl-eko istripuak gertatu, baina logikak eta arrazoiak aginduta, arriskuaz konturatu ginen, eta halaxe salatu genuen: Euskadi ala Lemoiz! Administrazioa eta enpresak entzungor. Euskal Kosta Ez Nuklearraren Defentsa Batzordea sortu zen; komite antinuklearrak sortu ziren Euskadiko Herrietan eta auzoetan... Herriak proposatutako erreferenduari ezetza eman zioten; «Lemoiz gelditu» oihuari jaramonik ez zioten egin; milaka hitzaldi egin zen Euskadin zehar; jendetza handia bildu zuten manifestazio, martxa eta kontzentrazioak egin ziren; erresistentzia zibilari ere ekin zitzaion: erreziiboak ez pagatzeko kanpaina... Dena alperrik. Indarkeriaz erreprimitzen zuten mugimendu antinuklearra. Tuterako bilera batean Gladys del Estal, ekologista bakezale donostiarra asasinatu zuten

indar errepresiboek. Bitartean, obrak etengabe aurreratzen ari ziren. Orduan bilakatu zen indartsu «Lemoiz apurtu» oihua, eta oraindik ere badi-rau.

INSTITUZIO eta enpresen jokaera antidemokratiko, itsu eta axolakabea ikusita, eta herri mobilizazioa, indartsua izanik ere, zentrala gerazteko nahikoa ez zela ikusita, ETAk parte hartu zuen gatazkan. Mamua martxan ez jartzeko erabakiorra izan zen, baina hainbatek bizia galdu zuen, eta ez zen hala gertatuko, bosterea zutenek, (gaur egun dutenek berek), nahi izan balute.

Espainiako PEN berriak Lemoizko zentralaren epea atzeratu badu ere, ez dugu nahikoatzat jo behar. Iberduero S.A. mamuak (Iberdrola orain) zutik dirauen bitartean, eta instalazioen mantenurako 2.000 milioi pezeta gastatzen dituen bitartean (horrek esan nahi du martxan jartzeko moduan direla), erne jarraitu beharrean gara, eta lehen bezala, ozenki oihukatu behar dugu: «Lemoiz apurtu».

Iberduero S.A.k (gaur Iberdrola), Lemoizko zentrala nuklearraren funtzionamenduari erabat ezetz emango balitzaio, egindako inbertsio guztiak bueltatzea nahi du, baita irabaziak ere, hau da egoera «normalean» funtzionatu izan balu irabaziko zukeen guztia. 400.000 milioi pezeta, denon artean pagatuko ditugunak. Elektro-faxismoak oraindik ere indar handia duela kontuan hartuta, baliteke lortzea, baina Euskal Herriaren kontrako eraso, eta batez ere gu nuklearizazioetik libratzeko bizia eman zutenen kontrakoa handia izango da.

120.000

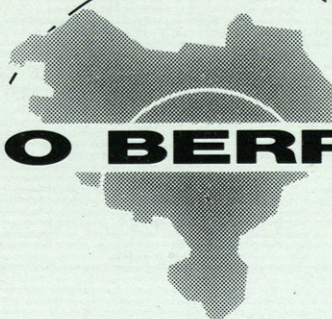
ENTZULE

EGUNERO

EUSKAL

HERRI

OSOAN

ADI PROGRAMAZIO BERRIARI

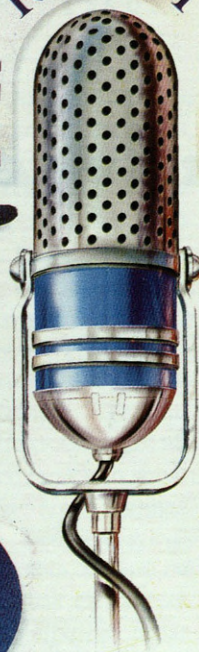

EUSKADI
I R R A T I A

Esan eta izan!

AREA, ZE
AREA, ZE
AREA, ZE
AREA, ZE
AREA, ZE

I · R · A · T · I · A

eg n

F.M. 103.0

Tfno. (943) 55 47 70